

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про місцевий референдум

Цей Закон визначає правові засади здійснення народного волевиявлення через місцевий референдум, його організацію та порядок проведення.

РОЗДІЛ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття місцевого референдуму

1. Місцевий референдум є способом самостійного вирішення територіальною громадою питань місцевого значення, що полягає в ухваленні виборцями рішень шляхом голосування.

Стаття 2. Законодавство про місцевий референдум

1. Організація і порядок проведення місцевого референдуму регулюється відповідно до Конституції України цим Законом, законами України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про Центральну виборчу комісію", "Про Державний реєстр виборців" та іншими актами законодавства України.

Стаття 3. Предмет місцевого референдуму

1. Предметом місцевого референдуму може бути:

- 1) висловлення недовіри місцевій раді і (або) сільському, селищному, міському голові;
- 2) втрата чинності нормативно-правовим актом органу місцевого самоврядування або окремими його положеннями;
- 3) затвердження статуту територіальної громади або змін до нього;
- 4) затвердження програми розвитку територіальної громади або змін до неї;
- 5) інше питання місцевого значення, віднесене Конституцією та законами України до відання територіальної громади, її органів та посадових осіб.

2. Не можуть бути предметом місцевого референдуму питання:

- 1) які є предметом всеукраїнського референдуму;
- 2) що суперечать положенням Конституції та законів України;

- 3) спрямовані на ліквідацію незалежності України, порушення державного суверенітету і територіальної цілісності України, створення загрози національній безпеці України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;
- 4) віднесені Конституцією України та законами України до компетенції інших органів публічної влади;
- 5) щодо реалізації окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих органам місцевого самоврядування законом (делеговані повноваження);
- 6) які стосуються місцевих бюджетів, тарифів на житлово-комунальні послуги;
- 7) щодо реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб із прийняття нових нормативно-правових актів, внесення до них змін (крім визнання такими, що втратили чинність актів, окремих їх положень);
- 8) щодо внесення змін, скасування актів індивідуальної дії органів місцевого самоврядування;
- 9) щодо реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб із прийняття актів індивідуальної дії, внесення до них змін, їх скасування.

Стаття 4. Обов'язковість результатів місцевого референдуму

1. Рішення, прийняте на місцевому референдумі, є обов'язковим для виконання на відповідній території.
2. Рішення, прийняте на місцевому референдумі за ініціативою громади, може бути змінене виключно шляхом місцевого референдуму не раніше ніж через три роки з дня його ухвалення.

Стаття 5. Основні принципи проведення місцевого референдуму

1. Місцевий референдум проводиться на основі таких загальних принципів:
 - 1) загальне право голосу;
 - 2) рівне право голосу;
 - 3) пряме волевиявлення;
 - 4) вільна участь у місцевому референдумі;
 - 5) добровільність участі у місцевому референдумі;
 - 6) таємне голосування;
 - 7) особисте голосування;
 - 8) однократне голосування;
 - 9) публічність і відкритість процесу місцевого референдуму.

Стаття 6. Загальне право голосу

1. Право голосу на місцевому референдумі має громадян України, який досяг на день його проведення вісімнадцяти років та виборча адреса якого віднесена до території громади, в якій проводиться місцевий референдум (виборець).

Військовослужбовець строкової служби, громадянин України, який проживає за кордоном, а також особа, визнана судом недієздатною, та громадянин України, який за вироком суду перебуває у місцях позбавлення волі, вважаються такими, що не мають права голосу на місцевому референдумі.

2. Підставою реалізації громадянином України права голосу на місцевому референдумі є його включення до списків виборців для проведення місцевого референдуму на ділянці з місцевого референдуму.

Виборець реалізує своє право голосу шляхом подачі бюлетеня для голосування на паперовому носії в порядку, визначеному цим законом.

3. Документом, що посвідчує особу та громадянство України виборця на місцевому референдумі, є:

1) паспорт громадянина України (у формі паспортної книжечки або картки);

2) тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України);

3) картка (довідка) слідчого ізолятора, що повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотографію особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають у слідчому ізоляторі).

4. Документи, зазначені у пунктах 1, 2 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання бюлетеня для голосування і можуть бути використані на звичайних та спеціальних ділянках з місцевого референдуму у стаціонарних закладах охорони здоров'я.

Документ, зазначений у пункті 3 частини третьої цієї статті, є підставою для отримання бюлетеня для голосування і може бути використаний на спеціальній ділянці з місцевого референдуму, створеній у відповідному слідчому ізоляторі, під час голосування на місцевому референдумі.

5. Громадяни України, які мають право голосу, можуть брати участь у роботі комісій з місцевого референдуму як їх члени, а також у проведенні агітації місцевого референдуму, здійсненні спостереження за проведенням місцевого референдуму та інших заходах щодо підготовки та проведення місцевого референдуму в порядку, визначеному цим та іншими законами України.

6. Будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження прав громадян України на участь у місцевому референдумі за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, за мовними або іншими ознаками забороняються. Не допускаються обмеження щодо участі громадян України у процесі місцевого референдуму, окрім обмежень, передбачених Конституцією України та цим Законом.

Стаття 7. Рівне право голосу

1. Громадяни України беруть участь у місцевому референдумі на рівних засадах.

2. Кожний виборець на місцевому референдумі має один голос. Виборець може використати свій голос тільки на одній ділянці з місцевого референдуму, де він включений до списку виборців для проведення місцевого референдуму.

3. Рівність прав і можливостей суб'єктів процесу місцевого референдуму забезпечується шляхом:

- 1) заборони втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування у процес місцевого референдуму, окрім здійснення повноважень, передбачених цим Законом;
- 2) неупередженого ставлення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб до ініціативної групи місцевого референдуму, інших суб'єктів процесу місцевого референдуму;
- 3) заборони використання під час фінансування агітації місцевого референдуму інших коштів, крім визначених цим Законом;
- 4) рівного та неупередженого ставлення засобів масової інформації до всіх суб'єктів процесу місцевого референдуму, об'єктивного та збалансованого висвітлення позицій на підтримку та проти питання місцевого референдуму.

Стаття 8. Пряме волевиявлення

1. Громадяни України безпосередньо беруть участь у місцевому референдумі та у вирішенні питання, що виносяться на місцевий референдум.

Стаття 9. Вільна участь у місцевому референдумі

1. Участь громадян України у місцевому референдумі є вільною. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення під час голосування на місцевому референдумі.
2. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

Стаття 10. Добровільність участі у місцевому референдумі

1. Участь громадян України у місцевому референдумі є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті в голосуванні на місцевому референдумі, а також у проведенні агітації чи у здійсненні інших заходів або процедур, передбачених цим Законом.

Стаття 11. Таємне голосування

1. Голосування на місцевому референдумі є таємним. Контроль за волевиявленням виборців на місцевому референдумі забороняється.
2. Членам комісій з місцевого референдуму, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, що дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Стаття 12. Особисте голосування

1. Кожний виборець голосує на місцевому референдумі особисто. Голосування за інших осіб чи передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється.
2. Допомога виборцю, який внаслідок інвалідності та/або стану здоров'я не може

самостійно заповнити бюлетень для голосування чи опустити його у виборчу скриньку, у виконанні цих дій відповідно до його волевиявлення у випадках, встановлених цим Законом, не вважається порушенням вимоги особистого голосування.

3. З метою створення умов для особистого голосування виборці з порушеннями зору забезпечуються трафаретами для бюлетенів рельєфно-крапковим шрифтом Брайля, збільшувальними пристроями та іншими засобами.

Стаття 13. Однократне голосування

1. Кожний виборець на конкретному місцевому референдумі може реалізувати право голосу лише один раз і лише на одній ділянці з місцевого референдуму шляхом надання бюлетеня для голосування у паперовій формі в порядку, визначеному цим Законом.

Стаття 14. Публічність і відкритість процесу місцевого референдуму

1. Підготовка та проведення місцевого референдуму здійснюються публічно і відкрито.

2. Для забезпечення публічності і відкритості процесу місцевого референдуму Центральна виборча комісія, комісії з місцевого референдуму відповідно до своїх повноважень:

1) оприлюднюють відомості про свій склад, місцезнаходження та режим роботи, про утворення округів з проведення місцевого референдуму і ділянок з місцевого референдуму;

2) забезпечують можливість ознайомлення громадян із списками виборців;

3) оприлюднюють результати місцевого референдуму;

4) надають іншу інформацію у випадках, передбачених цим Законом.

3. Рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо місцевого референдуму доводяться до відома громадян України через засоби масової інформації та офіційні вебсайти цих органів у строки, визначені цим Законом. Рішення Центральної виборчої комісії та територіальних комісій з місцевого референдуму оприлюднюються на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії.

4. Громадянам України, політичним партіям та громадським організаціям, ініціативній групі місцевого референдуму гарантується право вільно обговорювати доцільність проведення місцевого референдуму, проводити агітацію щодо питання, винесеного на місцевий референдум, на зборах, мітингах, демонстраціях, у друкованих виданнях, через аудіовізуальні (електронні) засоби масової інформації.

5. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи не можуть забороняти проведення зборів і мітингів з обговорення питання, що виноситься на місцевий референдум, створювати перешкоди завчасному сповіщенню громадян України про час і місце їх проведення, а також перешкоджати проведенню відповідних заходів.

6. Засоби масової інформації та інформаційні агентства здійснюють інформування про перебіг процесу місцевого референдуму, події, пов'язані з місцевим референдумом, на засадах достовірності, повноти і точності інформації та її неупередженого подання.

Представникам засобів масової інформації, офіційним спостерігачам гарантується безперешкодний доступ на всі публічні заходи, пов'язані із місцевим референдумом, а

також на засідання комісій з місцевого референдуму та у приміщення для голосування на дільниці з місцевого референдуму в день голосування - на умовах, визначених цим Законом. Комісії з місцевого референдуму, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові і службові особи зобов'язані в межах своїх повноважень надавати інформацію щодо підготовки і проведення місцевого референдуму.

Стаття 15. Суб'єкт призначення місцевого референдуму

1. Місцевий референдум стосовно вирішення будь-якого питання місцевого значення, за винятком питань, передбачених частиною другою статті 3 цього Закону, призначається територіальною комісією з місцевого референдуму.

Стаття 16. Місцевий референдум за ініціативою громади

1. Місцевий референдум за ініціативою громади проголошується територіальною комісією з місцевого референдуму на вимогу не менш як десяти відсотків від загального числа виборців, виборча адреса яких віднесена до території відповідної громади. Рішення ухвалені на місцевому референдумі за ініціативою громади розглядаються відповідними органами місцевого самоврядування в порядку, передбаченому законом.

2. Рішення ухвалене на місцевому референдумі за ініціативою громади щодо висловлення недовіри місцевій раді або сільському, селищному, міському голові має наслідком дострокове припинення повноважень відповідної ради або посадової особи у порядку, передбаченому цим Законом.

3. Рішення ухвалене на місцевому референдумі за ініціативою громади про визнання нормативно-правового акта органу місцевого самоврядування, окремих його положень такими, що втратили чинність, має наслідком втрату чинності такого акта органу місцевого самоврядування або окремими його положеннями у порядку, передбаченому цим Законом.

Стаття 17. Вимоги до формулювання питання, що виносяться на місцевий референдум

1. Питання місцевого референдуму – це текст, яким викладається пропозиція місцевого референдуму, у формі питального речення, що пропонує виборцю чіткі відповіді "так" або "ні", стосовно підтримки (затвердження, прийняття, висловлення):

- 1) статуту територіальної громади, змін до нього;
- 2) програми розвитку територіальної громади, змін до неї;
- 3) проекту рішення про визнання нормативно-правового акта органу місцевого самоврядування, окремих його положень такими, що втратили чинність;
- 4) положення без викладення його у вигляді проекту рішення;
- 5) недовіри місцевій раді, сільському, селищному, міському голові.

2. Формулювання питання місцевого референдуму повинно бути чітким і зрозумілим, що не допускає різних тлумачень, та має враховувати вимоги, передбачені пунктами 2, 3 частини другої статті 3 цього Закону.

Не допускається формулювання питання місцевого референдуму, яке:

- 1) вводить виборця в оману;

- 2) наводить виборця на відповідь, містить вказівку, натяк, підбурювання чи інше спонукання до підтримки чи відхилення референдумної пропозиції.
3. Статут територіальної громади (зміни до нього), програма розвитку територіальної громади (зміни до не); проект рішення про визнання нормативно-правового акта органу місцевого самоврядування, окремих його положень такими, що втратили чинність, є невід'ємною частиною питання місцевого референдуму.
4. На місцевий референдум може виноситися одне питання.

Стаття 18. Обмеження щодо ініціювання, призначення (проголошення) та проведення місцевого референдуму

1. Місцевий референдум може бути ініційований та призначений з одного й того ж питання лише один раз протягом строку повноважень місцевої ради поточного скликання.
2. Ініціювання, призначення (проголошення) та проведення місцевого референдуму у разі введення воєнного або надзвичайного стану на всій території України або на території, де передбачається його проведення, а також протягом тридцяти днів після скасування воєнного чи надзвичайного стану, забороняється.
3. Процес місцевого референдуму припиняється з дня набрання чинності указом Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, де ініційовано, призначено (проголошено) проведення місцевого референдуму. Не пізніше наступного дня після набрання чинності відповідним указом Президента України територіальна комісія з місцевого референдуму визначає порядок завершення процедур місцевого референдуму, які були розпочаті в межах відповідного процесу референдуму.
4. Процес місцевого референдуму, припинений у зв'язку з введенням воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, де було ініційовано проведення місцевого референдуму, розпочинається спочатку через тридцять днів з моменту припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях. Територіальна комісія з місцевого референдуму оголошує про початок процесу місцевого референдуму на своєму офіційному веб-сайті, а за відсутності власного веб-сайту на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше як через двадцять днів з моменту припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, де ініційовано, призначено (проголошено) проведення місцевого референдуму.
5. У разі введення в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану збір підписів під ініціативою щодо проведення місцевого референдуму за ініціативою громади та агітація щодо ініціативи зупиняються з дня набрання чинності відповідним указом Президента України. Через тридцять днів після припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях, де ініційовано проведення місцевого референдуму, строк, визначений статтею 31 цього Закону, продовжується з урахуванням днів, використаних для збору підписів до дня набрання чинності відповідним указом Президента України.

Стаття 19. День проведення місцевого референдуму

1. Місцевий референдум проводиться в останню неділю березня і (або) в останню неділю

жовтня календарного року.

2. Місцевий референдум не може проводитися одночасно з днем проведення чергових, позачергових (крім проміжних, додаткових) місцевих виборів. Якщо день проведення місцевого референдуму збігається з днем проведення чергових, позачергових (крім проміжних, додаткових) місцевих виборів, то такий референдум проводиться не раніше як за два місяці до або не раніше як за два місяці після дня проведення таких виборів.

Стаття 20. Контроль щодо відповідності закону питання місцевого референдуму

1. Контроль за відповідністю закону питання, яке пропонується для винесення на місцевий референдум за ініціативою громади, здійснює Центральна виборча комісія в порядку, передбаченому цим Законом.

2. Рішення Центральної виборчої комісії з цього приводу можуть бути оскаржені до окружного адміністративного суду за правилами підсудності відповідно до статті 26 Кодексу адміністративного судочинства України.

Стаття 21. Процес місцевого референдуму

1. Процес місцевого референдуму розпочинається наступного дня після дня опублікування відповідного рішення територіальної комісії з місцевого референдуму.

2. Процес місцевого референдуму завершується через п'ятнадцять днів після дня офіційного оголошення територіальною комісією з місцевого референдуму результатів місцевого референдуму.

3. Процес місцевого референдуму припиняється у випадках скасування судом рішення про призначення місцевого референдуму.

Стаття 22. Суб'єкти процесу місцевого референдуму

1. Суб'єктами процесу місцевого референдуму є:

- 1) виборець;
- 2) Центральна виборча комісія;
- 3) територіальні та дільничні комісії з місцевого референдуму;
- 4) ініціативна група місцевого референдуму, утворена відповідно до цього Закону;
- 5) організація політичної партії, зареєстрована в територіальній комісії з місцевого референдуму як прихильник або опонент питання місцевого референдуму;
- 6) громадська організація, зареєстрована в територіальній комісії з місцевого референдуму як прихильник або опонент питання місцевого референдуму;
- 7) офіційні спостерігачі від ініціативної групи місцевого референдуму, політичних партій, громадських організацій, зареєстрованих як прихильники або опоненти питання місцевого референдуму, а також від громадських організацій, до статутної діяльності яких належать питання, пов'язані з процесом виборів та всеукраїнського і (або) місцевого референдуму або із забезпеченням виборчих прав громадян України, зареєстровані відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 23. Округи з проведення місцевого референдуму

1. Місцевий референдум проводиться в межах єдиного округу.
2. Межі єдиного округу з проведення місцевого референдуму (єдиного округу) збігаються з межами території громади, в якій проводиться місцевий референдум.
3. В єдиному окрузі з проведення місцевого референдуму у місті з районним поділом існують територіальні округи з проведення місцевого референдуму (територіальні округи), межі яких збігаються з межами районів у місті. Рішення про утворення територіальних округів не приймаються. Територіальним округам присвоюються порядкові номери.

Стаття 24. Дільниці з місцевого референдуму

1. Для підготовки організації і проведення місцевого референдуму використовуються звичайні дільниці та спеціальні дільниці, що існують на постійній основі у стаціонарних закладах охорони здоров'я та слідчих ізоляторах, утворені Центральною виборчою комісією відповідно до Виборчого кодексу України

Стаття 25. Порядок обчислення строків

1. Строки, визначені цим Законом, обчислюються в календарних днях, а в окремих випадках строки обчислюються в годинах.
2. Першим днем строку, що відповідно до цього Закону має початися у зв'язку з настанням певної події, є день, наступний за днем настання зазначеної події.
3. Останнім днем строку, що відповідно до цього Закону має закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що передує дню зазначеної події.

РОЗДІЛ II ІНІЦІЮВАННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ (ПРОГОЛОШЕННЯ) МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 26. Суб'єкти ініціювання та призначення (проголошення) місцевого референдуму

1. Суб'єктами ініціювання місцевого референдуму можуть бути:
 - 1) територіальна громада (щонайменше 10 відсотків виборців, виборчі адреси яких відносяться до території відповідної громади, станом на останній день місяця, що передував місяцю, в якому розпочинається збір підписів на підтримку ініціативи);
 - 2) сільська, селищна, міська рада;
 - 3) сільський, селищний, міський голова.
2. Місцевий референдум проголошується відповідною територіальною комісією з місцевого референдуму на вимогу щонайменше 10 відсотків виборців, виборчі адреси яких віднесено до території відповідної територіальної громади, станом на останній день місяця, що передував місяцю, в якому розпочався збір підписів на підтримку ініціативи.

3. Місцевий референдум щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови призначається також відповідною територіальною комісією з місцевого референдуму на підставі відповідного рішення сільської, селищної, міської ради.

У випадку призначення місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови на місцевий референдум одночасно виноситься і питання щодо дострокового припинення повноважень відповідної сільської, селищної, міської ради.

4. Місцевий референдум щодо дострокового припинення повноважень сільської, селищної, міської ради призначається також відповідною територіальною комісією з місцевого референдуму на підставі відповідного рішення сільського, селищного, міського голови.

У випадку призначення місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень сільської, селищної, міської ради на місцевий референдум одночасно виноситься і питання щодо дострокового припинення повноважень відповідної сільського, селищного, міського голови.

5. Місцевий референдум щодо затвердження статуту територіальної громади або змін до нього, а також щодо затвердження програми розвитку територіальної громади або змін до неї призначається територіальною комісією з місцевого референдуму на підставі рішення відповідної сільської, селищної, міської ради або відповідного сільського, селищного, міського голови.

Стаття 27. Призначення місцевого референдуму щодо з'ясування думки територіальної громади

1. Референдум щодо з'ясування думки територіальної громади призначається територіальною комісією з місцевого референдуму на підставі відповідного рішення сільської, селищної, міської ради або сільського селищного міського голови.

Копія відповідного рішення сільської, селищної, міської ради або сільського селищного міського голови із зазначенням питання, яке пропонується винести на місцевий референдум, невідкладно направляється до територіальної комісії з місцевого референдуму.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму у триденний строк з дня, наступного після отримання копії відповідного рішення сільської, селищної, міської ради або сільського селищного міського голови, звертається до Центральної виборчої комісії з метою отримання висновку про відповідність питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону.

Відповідь на звернення територіальної комісії про надання висновку на відповідність питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону надається Центральною виборчою комісією протягом семи календарних днів з дня отримання такого звернення.

Для опрацювання запиту територіальної комісії з місцевого референдуму Центральна виборча комісія може звертатися за висновками до уповноважених органів, які забезпечують формування та реалізацію політики у сфері, якої стосується питання місцевого референдуму, а також до наукових установ та громадських організацій.

Відповідь на звернення Центральної виборчої комісії надається суб'єктом розгляду звернення не пізніше, ніж на третій день з дня отримання такого звернення.

У разі отримання висновку Центральної виборчої комісії про відповідність питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону територіальна комісія з місцевого референдуму у триденний строк з моменту отримання такого висновку приймає рішення про призначення місцевого референдуму щодо з'ясування думки територіальної громади.

У разі отримання висновку Центральної виборчої комісії про невідповідність питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону територіальна комісія з місцевого референдуму у той же строк приймає вмотивоване рішення про відмову у призначенні місцевого референдуму.

3. Рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про призначення місцевого референдуму щодо з'ясування думки територіальної громади із зазначенням питання референдуму, а також дати його проведення, публікується у місцевих друкованих засобах масової інформації та на офіційних вебсайтах територіальної комісії з місцевого референдуму та органів місцевого самоврядування, поширюється у мережі Інтернет не пізніше ніж на третій день з дня його прийняття або, у разі неможливості, доводиться до відома в інший спосіб у той же строк.

Стаття 28. Ініціювання та проголошення референдуму за ініціативою громади

1. На вимогу щонайменше десяти відсотків від загального числа виборців, виборчі адреси яких віднесено до території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, територіальною комісією з місцевого референдуму проголошується місцевий референдум за ініціативою громади.

2. Підставою для проголошення референдуму за ініціативою громади є рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про наявність достатньої кількості підписів виборців, виборчі адреси яких віднесено до території територіальної громади, зібраних відповідно до цього Закону ініціативною групою з місцевого референдуму.

Стаття 29. Утворення ініціативної групи з місцевого референдуму за ініціативою громади

1. Ініціативна група місцевого референдуму утворюється на зборах виборців щодо місцевого референдуму (виборці, виборчі адреси яких відносяться до території відповідної громади), у яких беруть участь щонайменше:

- 1) 20 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується не більш 10 000 виборців;
- 2) 50 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується понад 10 000, але не більш 100 000 виборців;
- 3) 100 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується понад 100 000, але не більш 500 000 виборців;
- 4) 150 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується понад 500 000, але не більш 1 000 000 виборців;
- 5) 200 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується понад 1 000 000 виборців.

2. Ініціатори проведення зборів виборців щодо місцевого референдуму не пізніше ніж за п'ять календарних днів до дня їх проведення повинні письмово повідомити про дату, час, місце та мету проведення зборів територіальну комісію з місцевого референдуму, місцеві засоби масової інформації, а також забезпечення інформування громади у будь-який зручний спосіб, в тому числі шляхом розміщення інформаційних повідомлень у мережі Інтернет.

З метою гарантування участі всіх бажаючих виборців, виборчі адреси яких відносяться до території відповідної громади, ініціатори зборів виборців щодо місцевого референдуму здійснюють попередню реєстрацію учасників зборів, про що також інформують громаду шляхом розміщення інформаційних повідомлень у засобах масової інформації, а також у будь-який зручний спосіб, в тому числі шляхом розміщення інформаційних повідомлень у мережі Інтернет.

Порядок акредитації представників засобів масової інформації, а також реєстрації учасників зборів виборців щодо місцевого референдуму визначає організатор зборів виборців.

Територіальна комісія з місцевого референдуму скеровує на збори виборців щодо місцевого референдуму представника (представників) – членів комісії – для посвідчення факту проведення зборів учасників та дотримання вимог цього Закону при їх проведенні.

3. Перед початком зборів виборців щодо ініціювання місцевого референдуму проводиться фінальна реєстрація учасників зборів з урахуванням попередньої реєстрації, складається їх список із зазначенням прізвища, імені, по батькові, дати народження, місця проживання та адреси житла, іншої контактної інформації, номеру та серії паспорта та дати і місця видання паспорта громадянина України (для паспорта у формі картки – номеру та дати його видачі) кожного учасника зборів. Кожен учасник зборів зазначає в реєстраційній формі контактний номер телефону, що дозволить організаторам зборів виборців та/або членам територіальної комісії з місцевого референдуму зконтактувати із відповідним учасником для перевірки достовірності внесених у реєстраційну форму даних. Кожен учасник зборів навпроти свого прізвища у списку учасників ставить свій підпис, який засвідчує його участь у зборах.

Збори учасників щодо ініціювання місцевого референдуму вважаються повноважними, якщо в них бере участь відповідна кількість учасників зборів, визначена частиною першою цієї статті, про що повідомляється присутнім ініціаторами проведення місцевого референдуму перед початком проведення зборів учасників.

Процедурні рішення під час зборів виборців щодо місцевого референдуму, рішення щодо підтримки місцевого референдуму, підтримки формулювання питання місцевого референдуму, підтримки кандидатів у члени ініціативної групи ухвалюється більшістю голосів від загальної кількості виборців, виборчі адреси яких відносяться до території відповідної громади, що беруть участь у відповідних зборах.

На зборах учасників щодо ініціювання місцевого референдуму обираються голова та секретар зборів, лічильна комісія, затверджується порядок денний зборів. За умови присутності на зборах не більш як 50 учасників лічильна комісія може не обиратися. У такому випадку підрахунок голосів учасників зборів при голосуванні з питань, що обговорюються на зборах, проводить секретар зборів.

До порядку денного зборів щодо ініціювання місцевого референдуму включаються питання про доцільність проведення місцевого референдуму та про формулювання питання.

4. У разі прийняття зборами рішення про ініціювання місцевого референдуму та про затвердження формулювання питання референдуму, збори виборців обирають ініціативну групу місцевого референдуму, якій доручається організація збирання підписів учасників на підтримку проведення місцевого референдуму. Ініціативна група формується з числа виборців, виборчі адреси яких віднесено до території відповідної територіальної громади, станом на останній день місяця, що передував місяцю, в якому розпочався збір підписів на підтримку ініціативи:

1) не менше 10 осіб – у територіальній громаді, в якій відповідно до відомостей Державного реєстру виборців налічується не більш як 10 000 виборців;

2) не менше 20 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується понад 10 000, але не більш як 500 000 виборців;

3) не менше 30 осіб – у територіальній громаді, в якій налічується понад 500 000 виборців.

5. З числа членів ініціативної групи місцевого референдуму збори обирають уповноважених представників ініціативної групи, які будуть правомочні представляти інтереси ініціативної групи у її відносинах з іншими суб'єктами процесу місцевого референдуму та посадовими особами територіальної громади.

6. Збори учасників можуть ініціювати місцевий референдум лише щодо одного питання. Збори утворюють лише одну ініціативну групу місцевого референдуму.

7. За результатами проведених зборів учасників щодо ініціювання місцевого референдуму оформляються:

1) протокол зборів учасників;

2) список членів ініціативної групи місцевого референдуму;

3) заява про призначення уповноваженого представника ініціативної групи;

4) чітке формулювання питання, яке пропонується винести на місцевий референдум.

8. У протоколі таких зборів зазначаються дата, місце проведення, кількість їх учасників, інформація про обрання голови та секретаря зборів, хід обговорення питань порядку денного, чітке формулювання питання, яке пропонується ініціативою громади, результати голосування з питань порядку денного, персональний склад ініціативної групи (у разі її обрання) та список членів ініціативної групи, відомості про особу, призначену уповноваженим представником ініціативної групи. Протокол підписують голова та секретар зборів. Список реєстрації учасників зборів є додатком до протоколу зборів.

9. Список членів ініціативної групи, утвореної зборами виборців, підписують голова та секретар зборів. Список членів ініціативної групи повинен містити щодо кожного члена групи:

1) прізвище, ім'я, по батькові;

2) дату народження;

3) зазначення громадянства;

4) адреса проживання за місцем реєстрації;

5) номеру та серії паспорта громадянина України та відомостей про час та орган видання паспорта (для паспорта у формі картки – номеру та дати його видачі).

10. У заяві про призначення уповноваженого представника ініціативної групи вказуються відомості, зазначені у пунктах 1-5 частини дев'ятої цієї статті, а також контактний номер телефону.

11. До документів, зазначених у частинах третій та четвертій цієї статті, додаються відповідно письмові заяви кожної особи, включеної до складу ініціативної групи, про згоду на входження до її складу, заява особи, призначеної уповноваженим представником, про згоду бути уповноваженим представником ініціативної групи. Кожна із зазначених заяв має обов'язково містити прізвище, ім'я, по батькові такої особи, дату її народження та виборчу адресу, номер та серію паспорта та відомості про час та орган видачі паспорта України (для паспорта у формі картки – номер та дату його видачі), згоду на відповідну участь, дату написання заяви та особистий підпис.

12. Питання, яке пропонується винести на референдум, повинно бути сформульоване з дотриманням вимог статті 17 цього Закону. Текст питання підписується головою та секретарем зборів.

13. Кількість виборців у територіальній громаді для цілей частин першої, четвертої цієї статті визначається станом на останній день місяця, що передує місяцю, в якому проводяться збори виборців щодо місцевого референдуму.

Стаття 30. Реєстрація ініціативної групи з місцевого референдуму

1. Ініціативна група з місцевого референдуму реєструється відповідною територіальною комісією з місцевого референдуму.

2. Для реєстрації ініціативної групи з місцевого референдуму у семиденний строк з дня проведення зборів уповноваженою особою ініціативної групи подаються заява про реєстрацію ініціативної групи, форма якої затверджується Центральною виборчою комісією, а також передбачені частиною сьомою статті 29 цього Закону документи на паперовому носії, засвідчені головою та секретарем зборів, та в електронному вигляді.

Після одержання зазначених документів територіальна комісія з місцевого референдуму звертається до Центральної виборчої комісії з метою отримання висновку про відповідність питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону, а також до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців із запитом щодо перевірки достовірності відомостей про учасників зборів, на яких схвалена ініціатива щодо проведення місцевого референдуму, осіб, кандидатури яких запропоновано на цих зборах до складу ініціативної групи з місцевого референдуму, а також інформації про кількість осіб, які мають право голосу на місцевому референдумі у відповідній громаді.

Відповідь на звернення територіальної комісії про надання висновку на відповідність питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону надається Центральною виборчою комісією протягом семи календарних днів з дня отримання такого звернення.

Для опрацювання запиту територіальної комісії з місцевого референдуму Центральна виборча комісія може звертатися за висновками до уповноважених органів, які забезпечують формування та реалізацію політики у сфері, якої стосується питання місцевого референдуму, а також до наукових установ та громадських організацій. Відповідь на звернення Центральної виборчої комісії надається суб'єктом розгляду звернення не пізніше, ніж на третій день з дня отримання такого звернення.

Відповідь на запит територіальної комісії з місцевого референдуму надається органом ведення Державного реєстру виборців протягом п'яти календарних днів з дня подання такого запиту.

3. В разі отримання територіальною комісією з місцевого референдуму інформації про факти, що свідчать про можливість фальсифікації підписів виборців, виборчі адреси яких відносяться до території відповідної громади, у списку реєстрації учасників зборів виборців щодо проведення місцевого референдуму територіальна комісія з місцевого референдуму може звернутися до органів правопорядку, які зобов'язані здійснити перевірку достовірності підписів виборців у списку реєстрації та надати відповідь протягом десяти робочих днів.

В разі ініціювання територіальною комісією з місцевого референдуму перевірки достовірності підписів виборців у списку реєстрації ініціативної групи кінцевий термін реєстрації ініціативної групи збільшується на кількість днів, протягом яких відбувається перевірка достовірності підписів виборців у списку реєстрації правоохоронними органами, але не більше десяти.

4. Реєстрація ініціативної групи з місцевого референдуму повинна бути здійснена протягом десяти календарних днів з моменту отримання заяви про реєстрацію ініціативної групи з місцевого референдуму та документів, передбачених частиною сьомою статті 29 цього Закону, шляхом видачі ініціативній групі рішення територіальної комісії з місцевого референдуму рішення про реєстрацію ініціативної групи з місцевого референдуму. У рішенні зазначається номер ініціативної групи, питання, що пропонується винести на місцевий референдум, список членів ініціативної групи, дата закінчення строку збирання підписів виборців, точна кількість підписів виборців, збирання якої є необхідним для проведення місцевого референдуму. Членам ініціативної групи видаються відповідні посвідчення. Форма рішення про реєстрацію ініціативної групи з місцевого референдуму та форма посвідчення члена ініціативної групи з місцевого референдуму затверджується Центральною виборчою комісією.

5. Рішення про відмову у реєстрації ініціативної групи з місцевого референдуму може бути прийняте лише протягом строку, встановленого частиною третьою цієї статті, у разі:

- 1) неподання хоча б одного з документів, передбачених статтею 29 цього Закону, або недотримання вимог їх оформлення, встановлених цим Законом;
- 2) подання документів ініціативною групою з порушенням строку, встановленого частиною другою цієї статті;
- 3) отримання територіальною комісією з місцевого референдуму протягом семи календарних днів висновку Центральної виборчої комісії про невідповідність запропонованого питання місцевого референдуму вимогам статей 3, 17 та 18 цього Закону;
- 4) порушення порядку проведення зборів виборців, виборчі адреси яких відносяться до території відповідної громади, щодо місцевого референдуму, передбаченого статтею 29;
- 5) наявність вже зареєстрованої ініціативної групи щодо проведення місцевого референдуму із питання, яке за змістом ідентичне питанню, що пропонується ініціативною групою;
- 6) наявності зазначених у статті 18 цього Закону обставин.

6. Технічні описки та неточності, виявлені територіальною комісією з місцевого референдуму у поданих ініціативною групою документах, не є підставою для відмови територіальної комісії в реєстрації ініціативної групи. Про виявлення таких описок і неточностей територіальна комісія повідомляє представника ініціативної групи протягом трьох днів з моменту виявлення. Письмово описані територіальною комісією з місцевого референдуму виявлені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом повторного внесення виправлених документів із виявленими описками та неточностями не пізніше третього дня після дня отримання зазначеного повідомлення. Якщо виправлені документи не надійшли у встановлений строк, комісія приймає рішення про відмову в реєстрації ініціативної групи з проведення місцевого референдуму.

7. Відмова територіальної комісії з місцевого референдуму в реєстрації ініціативної групи з місцевого референдуму або неприйняття рішення щодо реєстрації ініціативної групи з місцевого референдуму у визначений частиною третьою цієї статті строк, а також реєстрація ініціативної групи з місцевого референдуму за наявності хоча б однієї з підстав, передбачених частиною четвертою цієї статті, можуть бути оскаржені в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

8. Плата за реєстрацію ініціативної групи з місцевого референдуму не стягується.

9. Повідомлення про реєстрацію ініціативної групи з місцевого референдуму у триденний строк оприлюднюється в місцевих друкованих засобах масової інформації та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації, а також на офіційних вебсайтах відповідних органів місцевого самоврядування, та у будь-який інший спосіб, який забезпечить максимальне інформування громади про початок процедури з реалізації ініціативи щодо проведення місцевого референдуму.

10. З питань, які пропонується винести на місцевий референдум, реєструється лише одна ініціативна група з місцевого референдуму. Рішення про реєстрацію іншої ініціативної групи з місцевого референдуму з питання, яке за змістом чи по суті повторює питання, для винесення якого на місцевий референдум вже була зареєстрована в установленому порядку ініціативна група, може бути прийнято після припинення процедур з реалізації ініціативи щодо проведення місцевого референдуму раніше зареєстрованої ініціативної групи.

11. Відповідна територіальна комісія з місцевого референдуму видає уповноваженому представнику ініціативної групи, який подав документи, зазначені у частині другій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

Стаття 31. Порядок і строки збирання підписів виборців ініціативною групою з місцевого референдуму

1. З дня, наступного після дня одержання копії постанови про свою реєстрацію ініціативна група має право безперешкодно збирати підписи, а також вести агітацію під час збору підписів на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму за ініціативою громади, і витратити кошти в рамках процесу місцевого референдуму з метою здобуття підтримки ініціативи місцевого референдуму за умови відкриття відповідного фонду місцевого референдуму.

2. Збирання підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму проводиться протягом шістдесяти днів з дня отримання ініціативною групою копії постанови про її реєстрацію. Відповідна територіальна комісія з місцевого референдуму розміщує у місцевих друкованих засобах масової інформації, на своєму офіційному вебсайті, а також у будь-який інший спосіб, який забезпечить інформування громади про початок перебігу шістдесятиденного строку збирання підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму та про день його закінчення (останній день строку).

3. Якщо збиранню підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму перешкоджали стихійне лихо або інші об'єктивні непереборні обставини, незалежні від діяльності ініціативної групи місцевого референдуму, відповідна територіальна комісія з місцевого референдуму за зверненням ініціативної групи може продовжити загальний строк збирання підписів на десять днів.

Відповідне рішення оприлюднюється у спосіб, встановлений частиною другою цієї статті.

Виборці, які підтримують вимогу про проведення місцевого референдуму, ставлять підписи на підписних листах, форма яких встановлена Центральною виборчою комісією.

Територіальна комісія з місцевого референдуму, яка зареєструвала ініціативну групу, видає уповноваженому представнику ініціативної групи посвідчення членів ініціативної групи, зразок підписного листа разом із копією постанови про реєстрацію ініціативної групи

4. Ініціативна група місцевого референдуму має право виготовляти будь-яку кількість підписних листів друкарським способом, ксерокопіюванням або іншим способом за умови дотриманням встановленої форми підписного листа.

5. Підписний лист повинен містити виконані друкарським способом:

- 1) позначення «місцевий референдум» із зазначенням територіальної громади;
- 2) дату реєстрації ініціативної групи;
- 3) формулювання питання;
- 4) відомості про особу, яка збирає підписи виборців (прізвище, ім'я, по батькові, дату народження, громадянство, виборчу адресу, за наявності – номер телефону);
- 5) відомості про суму витрат на підготовку та проведення місцевого референдуму у відповідному селищі, селі, місті на відповідний рік, розраховану відповідно до частини четвертої статті 57 цього Закону.

6. Підписний лист повинен мати графи, в яких позначаються:

- 1) порядковий номер виборця у підписному листі;
- 2) прізвище, ім'я та по батькові виборця;
- 3) число, місяць та рік народження виборця;
- 4) громадянство виборця;
- 5) виборча адреса виборця;
- 6) контактний номер телефону виборця;
- 7) назва, номер і серія документа, що посвідчує особу виборця;

8) дата проставляння підпису виборця;

9) особистий підпис виборця.

Збирання підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму здійснюють лише члени ініціативної групи місцевого референдуму. Збирання підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму іншими особами забороняється. Повноваження збирати підписи виборців підтверджується посвідченням члена ініціативної групи.

7. Виборець, який підтримує вимогу про проведення місцевого референдуму із зазначеного у підписному листі питання, проставляє на підписному листі свій підпис і дату підписання. Графи підписного листа, що стосуються виборця, заповнюються ним власноручно, а в разі неможливості за станом здоров'я власноручно заповнити підписний лист – на його прохання членом ініціативної групи, який збирає підписи. Правильність відомостей про себе, внесених до підписного листа, засвідчується особистим підписом виборця.

8. Виборець може підтримати своїм підписом одну і ту ж ініціативу щодо проведення місцевого референдуму тільки один раз. У разі виявлення у підписних листах декількох підписів одного і того ж виборця відповідні підписи зараховуються як один підпис.

9. Усі записи у підписному листі виконуються ручкою (не олівцем) без скорочень.

10. Допущена помилка у підписному листі виправляється особою, яка її зробила, у спосіб, який дозволяє прочитати попередній запис; виправлення засвідчується окремим підписом особи, яка зробила виправлення.

11. Збирання підписів під вимогою про проведення місцевого референдуму може здійснюватися за місцем проживання виборців та в інших місцях, де збирання підписів не заборонене законом.

12. Забороняється збирати підписи виборців в органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, у військових частинах, на підприємствах, в закладах та установах.

Участь органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, органів управління підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності у збиранні членами ініціативної групи з місцевого референдуму підписів виборців під вимогою про проведення місцевого референдуму не допускається.

13. Забороняється збирання підписів під вимогою проведення місцевого референдуму у місцях видачі заробітної плати, стипендій, пенсій, допомоги та інших соціальних виплат, надання благодійної допомоги, місцях надання адміністративних послуг.

14. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають збиранню членами ініціативної групи з місцевого референдуму підписів виборців під вимогою про проведення місцевого референдуму, забороняється. Забороняється в процесі збирання підписів під вимогою про проведення місцевого референдуму примушувати виборців ставити або не ставити свої підписи або винагороджувати їх за це в будь-якій формі.

15. Встановлення обмежень щодо порядку збирання підписів, не передбачених цією статтею, забороняється.

16. Для засвідчення заповненого підписного листа член ініціативної групи, який здійснював збір підписів, вказує своє прізвище, ім'я та по батькові, дату народження, виборчу адресу, серію, номер і дату видачі паспорта громадянина України, номер посвідчення члена ініціативної групи, а також ставить свій підпис і дату його проставлення..

17. Член ініціативної групи, який збирав підписи, проставляє цифрами і прописом кількість зібраних у цьому підписному листі підписів виборців.

18. Член ініціативної групи, який здійснював збір підписів, викладає дані виборців, зібрані на підписних листах на підтримку місцевого референдуму, в електронному вигляді, організованому у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання (далі – підписні електронні дані), за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. Достовірність викладених в електронному вигляді зазначених даних підтверджується членом ініціативної групи, який здійснював збір підписів, шляхом накладення власного кваліфікованого електронного підпису

Стаття 32. Передача ініціативною групою з місцевого референдуму підписних листів

1. Про підсумки збирання підписів учасників ініціативна група складає протокол за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією одночасно з затвердженням форми підписного листа. Протокол підписується уповноваженим представником ініціативної групи.

2. Підписні листи, пронумеровані та зброшуровані, підписні електронні дані, оформлені відповідно до частини вісімнадцятої статті 31 цього Закону, та протокол про підсумки збору підписів на підтримку ініціативи щодо проведення місцевого референдуму передаються уповноваженим представником ініціативної групи до відповідної комісії з місцевого референдуму не пізніше 20 години дня, у який закінчується строк збору підписів виборців на підтримку вимоги щодо проведення місцевого референдуму. Про час передання підписних листів уповноважена особа ініціативної групи повідомляє відповідну комісії з місцевого референдуму не пізніш як напередодні дня передання.

3. Прийняття підписних листів територіальна комісія здійснює на засіданні комісії, яке проводиться у термін, зазначений у частині другій цієї статті, у присутності уповноваженого представника ініціативної групи. Прийняття підписних листів здійснюється шляхом засвідчення кожної папки з підписними листами печаткою комісії, перевірки відповідності кількості представлених підписних листів їх кількості, зазначеній в протоколі про підсумки збирання підписів на підтримку вимоги щодо проведення місцевого референдуму.

4. Факт прийняття підписних листів засвідчується актом територіальної комісії, в якому зазначається кількість прийнятих підписних листів та заявлена кількість підписів виборців відповідно до протоколу ініціативної групи, а також дата і час їх приймання. Акт складається за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, у двох примірниках. Акт підписується усіма присутніми на засіданні членами відповідної територіальної комісії та уповноваженим представником ініціативної групи. Перший примірник акта видається уповноваженому представнику ініціативної групи, а другий примірник акта зберігається у комісії, яка прийняла підписні листи, а його копія розміщується на офіційному веб-сайті територіальної комісії з місцевого референдуму.

5. Члени територіальної комісії з місцевого референдуму не мають права обмежувати доступ уповноваженої особи ініціативної групи в приміщення, де проводиться засідання зазначеної комісії або відмовляти їй в прийомі документів у разі, коли документи доставлені до закінчення строку, зазначеного в частині другій цієї статті.

6. Якщо ініціативною групою з місцевого референдуму до 20 години дня, у який минає строк збору підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму, не виконані дії, зазначені в частині другій цієї статті, та відсутні підстави для продовження загального строку збирання підписів виборців на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму, встановлені частиною третьою статті 31 цього Закону, відповідна територіальна комісія наступного робочого дня після дня, у який минає строк збору підписів виборців, приймає рішення щодо припинення процедур реалізації ініціативи щодо проведення місцевого референдуму. Копія зазначеного рішення надається уповноваженому представнику ініціативної групи, а інформація про припинення процедури реалізації місцевого референдуму розміщується на офіційному веб-сайті відповідної територіальної комісії з місцевого референдуму .

7. У разі неможливості проведення засідання у термін, зазначений у частині другій цієї статті, у зв'язку з відсутністю необхідної кількості членів комісії про це складається акт у двох примірниках за формою встановленою Центральною виборчою комісією, який підписують присутні члени комісії та уповноважена особа ініціативної групи. Перший примірник акта видається уповноваженому представнику ініціативної групи, а другий примірник акта зберігається у територіальній комісії. Голова комісії (у його відсутність – заступник голови комісії) скликає засідання комісії на наступний день із повідомленням про це усіх членів комісії. Пропущення строку передання ініціативною групою підписних листів у зв'язку з неможливістю провести засідання комісії з місцевого референдуму не перешкоджає прийняттю підписних листів на найближчому засіданні цієї комісії. Бездіяльність комісії з місцевого референдуму щодо прийняття підписних листів від ініціативної групи може бути оскаржена до суду у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Стаття 33. Перевірка та підрахунок підписів виборців територіальною комісією з місцевого референдуму

1. Територіальна комісія з місцевого референдуму протягом тридцяти днів з дня прийняття від ініціативної групи з місцевого референдуму підписних листів перевіряє дотримання порядку і строків збору підписів, а також забезпечує перевірку дійсності відомостей про виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, та дійсності підписів.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму на своєму засіданні здійснює перевірку дотримання порядку і строків збору підписів виборців ініціативною групою з місцевого референдуму, а також інших вимог, встановлених цим законом.

Для перевірки дотримання порядку і строків збору підписів виборців територіальна комісія може витребувати від уповноваженого представника ініціативної групи додаткові відомості та документи.

У разі виявлення територіальною комісією з місцевого референдуму порушень, за які передбачена юридична відповідальність, територіальна комісія невідкладно звертається до органів правопорядку для належного реагування.

3. Після одержання підписних листів територіальна комісія з референдуму невідкладно звертається до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців із зверненням щодо перевірки відомостей про виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму.

Перевірка дійсності відомостей про виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, здійснюється органом ведення Державного реєстру виборців у п'ятнадцятиденний строк з використанням автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Одночасно із початком зазначеної перевірки орган ведення Державного реєстру виборців, повноваження якого поширюються на територію відповідної громади не пізніше як на третій день з дня надходження документів, визначених частиною другою статті 32 цього Закону, надає кожному виборцю можливість за його запитом у паперовій формі або з використанням електронних засобів Державного реєстру виборців у визначеному Центральною виборчою комісією порядку отримати щодо себе інформацію, чи були використані його персональні дані для підтримки ініціативи проведення місцевого референдуму за ініціативою громади.

У разі виявлення недостовірних відомостей щодо виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, уповноважена посадова особа органу ведення Державного реєстру виборців за допомогою автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи виготовляє у формі електронного документу перелік виборців відомості щодо яких, містять ознаки невідповідності вимогам цього Закону із зазначенням підстави невідповідності, та накладає на нього електронний цифровий підпис. Уповноважена особа ініціативної групи, офіційні спостерігачі мають право знайомитися у режимі читання із цим переліком у приміщенні органу ведення Державного реєстру виборців.

За результатами перевірки уповноваженою посадовою особою органу ведення Державного реєстру виборців складається довідка, в якій фіксується кількість виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, відомості про яких є дійсними та відповідають відомостям про них у Державному реєстрі виборців. Така довідка не пізніше, як на наступний день після завершення перевірки відомостей про виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, подається до відповідної територіальної комісії з місцевого референдуму.

4. Після одержання підписних листів територіальна комісія з місцевого референдуму невідкладно звертається до територіального органу Національної поліції України для здійснення перевірки дійсності підписів виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму. Така перевірка здійснюється співробітниками територіального органу Національної поліції України спільно з не менш як трьома членами територіальної комісії з місцевого референдуму, уповноважених на це її рішенням, у двадцятиденний строк.

Проведення перевірки дійсності підписів виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, здійснюється шляхом безпосереднього особистого опитування таких виборців, через використання державних електронних ресурсів або в інший спосіб, що дає можливість встановити дійсність поставленого підпису особи. Для проведення такої перевірки можуть використовуватися відомості та технологічні можливості Єдиного державного демографічного реєстру та Єдиного державного веб-порталу електронних послуг "Портал Дія". Порядок проведення перевірки дійсності

підписів виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму затверджується Центральною виборчою комісією спільно з Міністерством внутрішніх справ.

У разі виявлення випадків недостовірності підписів виборців, включених до підписних листів, територіальний орган Національної поліції України ініціює притягнення до відповідальності, передбаченої законом.

За результатами перевірки складається акт, в якому фіксується кількість виборців, дійсність підписів, яких було підтверджено.

У разі необхідності здійснити перевірку дійсності більш, ніж десяти тисяч підписів виборців, які підтримали вимогу про проведення місцевого референдуму, територіальна комісія з місцевого референдуму може прийняти рішення про збільшення строку, передбаченого частиною першою цієї статті, але не більш як у двічі.

5. При встановленні на підставі підписних листів кількості виборців, які підтримали вимогу щодо проведення місцевого референдуму, не враховуються підписні листи:

- 1) якщо підписи виборців зібрані особою, яка не є членом ініціативної групи місцевого референдуму;
- 2) які містять недостовірні відомості про особу, яка збирала підписи виборців;
- 3) у яких відсутні відомості про особу, яка збирала підписи виборців або у яких замість підпису особи, яка збирала підписи виборців, міститься підпис іншої особи;
- 4) у яких підписи виборців зібрані у місцях, визначених частинами дванадцятою та тринадцятою статті 31 цього Закону;
- 5) заповнені олівцем;
- 6) невстановленої форми.

6. При встановленні на підставі підписних листів кількості виборців, які підтримали вимогу щодо проведення місцевого референдуму, не враховуються підписи окремих виборців:

- 1) у разі відсутності у підписному листі всіх або окремих відомостей про виборця, який підтримує своїм підписом вимогу референдуму, передбачених формою підписного листа;
- 2) записи та підписи, вчинені замість виборця іншою особою, за винятком підстав, визначених цим Законом;
- 3) вчинені особою, яка на день вчинення підпису не мала права голосу;
- 4) виборча адреса яких не відносяться до території відповідної громади, де планується проведення місцевого референдуму станом на останній день місяця, що передував місяцю, в якому розпочався збір підписів на підтримку ініціативи;
- 5) якщо підпис вчинено виборцем до дня надання територіальною комісією зразка підписного листа для збирання підписів на підтримку вимоги референдуму або після закінчення строку збирання підписів, встановленого цим Законом.

У разі виявлення декількох підписів одного і того ж виборця відповідні підписи зараховуються як один підпис.

7. Про результати збирання підписів на підтримку вимоги про проведення місцевого референдуму, встановлені за результатами перевірки, територіальна комісія з місцевого референдуму складає протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначається кількість підписів виборців, що підлягають врахуванню, кількість неврахованих підписів виборців та підписних листів з обов'язковим зазначенням підстав їх неврахування. Копія протоколу, засвідчена підписами голови та секретаря комісії та печаткою комісії, надається уповноваженій особі ініціативної групи.

8. За результатами перевірки територіальна комісія приймає рішення про підсумки збору підписів виборців на підтримку вимоги щодо проведення місцевого референдуму.

Якщо кількості підписів виборців, які підтримують вимогу щодо проведення місцевого референдуму, достатньо для проголошення місцевого референдуму, територіальна комісія зазначає це у рішенні про підсумки збору підписів виборців на підтримку вимоги щодо проведення місцевого референдуму.

9. Рішення територіальної комісії з місцевого референдуму із зазначення питання місцевого референдуму, а також дати його проведення невідкладно публікуються на офіційних вебсайтах відповідної територіальної комісії з місцевого референдуму, а також органів місцевого самоврядування, а відповідна інформація поширюється у місцевих друкованих засобах масової інформації та у мережі Інтернет не пізніше ніж на третій день з дня прийняття відповідного рішення територіальною комісією з місцевого референдуму.

10. Якщо кількості підписів виборців, які підтримують вимогу щодо проведення місцевого референдуму, недостатньо для проголошення місцевого референдуму, територіальна комісія з місцевого референдуму на цій підставі приймає рішення про припинення реалізації процедури місцевого референдуму. Копія відповідної постанови не пізніше наступного дня від дня його прийняття видається уповноваженому представнику ініціативної групи, а інформація про це рішення розміщується на офіційному веб-сайті відповідної територіальної комісії з місцевого референдуму.

11. Ініціативна група з місцевого референдуму може оскаржити рішення територіальної комісії з місцевого референдуму до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Стаття 34. Припинення діяльності ініціативної групи з місцевого референдуму

1. Ініціативна група місцевого референдуму припиняє свою діяльність після закінчення строку оскарження рішення відповідної територіальної комісії щодо припинення реалізації процедури місцевого референдуму або рішення про припинення реалізації процедури місцевого референдуму зазначеного у статті 33 цього Закону.

У разі оскарження рішень, зазначених у цієї статті, ініціативна група місцевого референдуму припиняє свою діяльність після набрання законної сили рішенням суду.

РОЗДІЛ III КОМІСІЇ З МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 35. Система комісій з місцевого референдуму

1. Систему комісій з місцевого референдуму, що здійснюють підготовку та проведення місцевого референдуму, становлять:

- 1) Центральна виборча комісія;
 - 2) територіальні та дільничні комісії з місцевого референдуму.
2. Повноваження комісій з місцевого референдуму щодо підготовки та проведення місцевого референдуму здійснюються:
- 1) Центральною виборчою комісією – на всій території України;
 - 2) територіальною комісією з місцевого референдуму – у межах єдиного округу;
 - 3) дільничною комісією з місцевого референдуму – у межах дільниці з місцевого референдуму.
3. Утворені відповідно до Виборчого кодексу України постійно діючі сільські, селищні, міські виборчі комісії виконують повноваження територіальних комісій з місцевого референдуму у межах єдиного округу у відповідній громаді. Районні у містах виборчі комісії у містах з районним поділом виконують повноваження територіальних комісій з місцевого референдуму у межах територіального округу району у місті. Припинення повноважень членів територіальних комісій з місцевого референдуму визначається Виборчим кодексом України та цим Законом.

Стаття 36. Статус комісій з місцевого референдуму

1. Комісії з місцевого референдуму є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організувати підготовку та проведення місцевого референдуму і забезпечувати додержання та однакове застосування законодавства про місцевий референдум.
2. Статус Центральної виборчої комісії визначається Конституцією України, Законом України "Про Центральну виборчу комісію", цим та іншими законами України.
3. Центральна виборча комісія не є правонаступником територіальних комісій з місцевого референдуму.
4. Статус територіальних та дільничних комісій з місцевого референдуму визначається цим Законом.
5. Територіальна комісія з місцевого референдуму є комісією вищого рівня щодо всіх дільничних комісій з місцевого референдуму в межах єдиного округу.
6. Дільнична комісія з місцевого референдуму не є юридичною особою. Дільнична комісія з місцевого референдуму є суб'єктом відповідного процесу місцевого референдуму, має право звертатися в межах своїх повноважень до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до підприємств, установ та організацій, їх посадових та службових осіб. Дільнична комісія з місцевого референдуму має власну печатку, зразок якої затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 37. Вимоги до членів територіальної та дільничної комісії з місцевого референдуму

1. До складу територіальної та дільничної комісії з місцевого референдуму звичайної або спеціальної дільниці з місцевого референдуму можуть входити виборці, які проживають у межах території України.
2. Виборець може входити до складу лише однієї комісії з місцевого референдуму.

3. До складу територіальної та дільничної комісії з місцевого референдуму не можуть входити:

- 1) члени ініціативної групи місцевого референдуму;
- 2) представники суб'єктів процесу місцевого референдуму в територіальній комісії з місцевого референдуму;
- 3) уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму;
- 4) посадові та службові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;
- 5) громадяни, які утримуються в установах виконання покарань;
- 6) громадяни, які мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку;
- 7) офіційні спостерігачі.

4. До складу дільничної комісії з місцевого референдуму спеціальної дільниці, утвореної в стаціонарному закладі охорони здоров'я або слідчому ізоляторі, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

5. Секретар територіальної, дільничної комісії з місцевого референдуму повинен володіти державною мовою в обсязі, необхідному для ведення діловодства.

Стаття 38. Повноваження Центральної виборчої комісії

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення місцевого референдуму визначені Законом України "Про Центральну виборчу комісію", цим та іншими законами України.

2. Центральна виборча комісія здійснює контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про місцевий референдум виборцями, територіальними та дільничними комісіями з місцевого референдуму та їх членами, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, установами, організаціями, їх посадовими особами, засобами масової інформації, їх власниками, посадовими особами та творчими працівниками, політичними партіями, їх представниками у Центральній виборчій комісії та уповноваженими особами, офіційними спостерігачами, громадськими організаціями, іншими громадськими об'єднаннями. Центральна виборча комісія встановлює форму документів місцевого референдуму, передбачених цим Законом.

3. Центральна виборча комісія забезпечує функціонування автоматизованої інформаційно-аналітичної системи.

4. Для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення своїх повноважень Центральна виборча комісія на час процесу місцевого референдуму може залучати відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників.

Стаття 39. Повноваження територіальної комісії з місцевого референдуму

1. Повноваження територіальної комісії з місцевого референдуму починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її складу, визначеного при її утворенні, на її першому засіданні, яке проводиться не пізніше як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається головою комісії.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму, яка встановлює результати місцевого референдуму:

1) забезпечує підготовку та проведення місцевого референдуму в межах єдиного округу;

2) проводить реєстрацію ініціативної групи з місцевого референдуму, прихильників та опонентів питання місцевого референдуму, спостерігачів;

3) здійснює в межах єдиного округу контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про місцевий референдум виборцями, дільничними комісіями з місцевого референдуму та їх членами, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, установами, організаціями, їх посадовими особами, засобами масової інформації та суб'єктами процесу місцевого референдуму;

4) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним комісіям місцевого референдуму, організовує навчання членів цих комісій з питань організації та проведення місцевого референдуму;

5) утворює дільничні комісії з місцевого референдуму відповідно до цього Закону;

6) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної комісії з місцевого референдуму;

7) вносить пропозиції щодо використання коштів Державного бюджету України, місцевого бюджету, виділених на підготовку та проведення місцевого референдуму, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;

8) контролює забезпечення дільничних комісій з місцевого референдуму приміщеннями, транспортом, технікою, зв'язком, розглядає та вирішує інші питання матеріально-технічного забезпечення місцевого референдуму на території єдиного округу;

9) передає дільничним комісіям з місцевого референдуму бюлетені для голосування та бланки іншої документації відповідно до цього Закону, забезпечує контроль за обліком бюлетенів для голосування в межах єдиного округу;

10) приймає рішення про виготовлення печаток, штампів та передає їх дільничним комісіям з місцевого референдуму;

11) встановлює підсумки голосування у межах частини відповідного єдиного округу (стосовно дільниць, які не входять до складу жодного із районів міста), складає протокол про встановлення результатів голосування та надсилає його до Центральної виборчої комісії для оприлюднення;

12) розглядає в межах своїх повноважень звернення, заяви і скарги щодо організації і проведення місцевого референдуму на території єдиного округу, скарги на рішення, дії та бездіяльність дільничних комісій з місцевого референдуму, а також щодо осіб, які входять до її складу та складу дільничних комісій з місцевого референдуму, і приймає щодо них рішення;

13) здійснює контроль за використання фондів місцевого референдуму;

14) повідомляє Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення про початок перебігу строків агітації на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму за народною ініціативою, агітації місцевого референдуму, а також надає інформацію щодо ініціативної групи, організацій партій, громадських організацій, які здійснюють агітацію щодо ініціативи місцевого референдуму, перелік суб'єктів процесу місцевого референдуму та інформацію про рахунки їхніх фондів;

15) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів України.

3. Територіальна комісія з місцевого референдуму, повноваження якої обмежуються територіальним округом, під час організації підготовки і проведення такого референдуму здійснює повноваження, передбачені пунктами 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12 частини другої цієї статті, передає дільничним комісіям з місцевого референдуму бюлетені для голосування, складає протокол про підсумки голосування у межах територіального округу та транспортує його разом з іншою документацією з місцевого референдуму до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка встановлює результати місцевого референдуму.

Стаття 40. Повноваження дільничної комісії з місцевого референдуму

1. Повноваження дільничної комісії з місцевого референдуму починаються з моменту складення присяги більшістю від її складу, визначеного при її утворенні, на засіданні комісії, яке проводиться не пізніше як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається головою комісії.

2. Дільнична комісія з місцевого референдуму:

1) здійснює контроль за неухильним додержанням та однаковим застосуванням законодавства про місцевий референдум під час підготовки та проведення голосування, підрахунку голосів на дільниці з місцевого референдуму;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців, складає список виборців у випадках, передбачених цим Законом, надає його для загального ознайомлення, а також вносить до нього зміни у випадках, передбачених цим Законом;

3) у порядку та строки, встановлені цим Законом, вручає або надсилає кожному виборцю, включеному до списку виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму, іменне запрошення із зазначенням дати проведення голосування, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

4) забезпечує можливість ознайомлення громадян з формулюванням питання, що виноситься на місцевий референдум, і текстом відповідного рішення місцевої ради, як під час підготовки до проведення місцевого референдуму, так і в день голосування, а також з рішеннями, прийнятими Центральною виборчою комісією, територіальними представництвами Центральної виборчої комісії, відповідною територіальною комісією з місцевого референдуму, власними рішеннями та повідомленнями, отриманими комісією;

5) забезпечує облік та зберігання отриманих комісією бюлетенів;

6) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

7) організовує голосування виборців у приміщенні для голосування, а також за місцем перебування виборців у випадках, передбачених цим Законом;

8) здійснює підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, складає протокол про підрахунок голосів на дільниці з місцевого референдуму та передає його разом з іншими документами з місцевого референдуму відповідній територіальній комісії з місцевого референдуму в порядку, встановленому цим Законом;

9) визнає недійсним голосування на дільниці з місцевого референдуму за наявності обставин, передбачених цим Законом;

10) розглядає заяви і скарги з питань підготовки та проведення голосування на дільниці з місцевого референдуму, у тому числі скарги щодо дій чи бездіяльності її членів, та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення.

3. Повноваження дільничної комісії з місцевого референдуму припиняються через десять днів після дня офіційного оприлюднення територіальною комісією з місцевого референдуму результатів місцевого референдуму.

Стаття 41. Подання кандидатур до складу дільничної комісії з місцевого референдуму

1. Право подання кандидатур до складу дільничної комісії з місцевого референдуму мають:

1) ініціативна група;

2) організація політичної партії, громадська організація, яка зареєстрована як прихильник або опонент питання місцевого референдуму.

Від імені такого суб'єкта подання вносить уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму єдиному окрузі з місцевого референдуму. У такому поданні зазначаються особи, запропоновані на посаду голови, заступника голови та секретаря комісії.

2. У разі якщо у встановлений частиною четвертою цієї статті строк не надійшли подання кандидатур до складу дільничної комісії з місцевого референдуму від суб'єктів, визначених у частині першій цієї статті, або якщо кількість осіб, запропонованих до складу дільничної комісії з місцевого референдуму, становить менше ніж мінімальна кількість, визначена частинами другою, третьою статті 42 цього Закону, право подання кандидатур до складу дільничної комісії звичайної чи спеціальної дільниці з місцевого референдуму має голова територіальної комісії з місцевого референдуму.

3. Форма подання кандидатур до складу дільничної комісії з місцевого референдуму затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за тридцять днів до дня голосування. У поданні зазначаються:

1) прізвище, ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) особи;

2) дата народження;

3) громадянство особи;

4) виборча адреса особи, а також контактні телефони;

5) володіння державною мовою;

6) освіта;

7) місце роботи та займана посада особи;

8) наявність досвіду щодо участі в роботі виборчих комісій чи комісій з місцевого референдуму;

- 9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину;
- 10) посада в комісії, на яку пропонується особа.

4. Подання кандидатур до складу дільничних комісій з місцевого референдуму вносяться у паперовій формі та в електронному вигляді не пізніше як за сорок п'ять днів до дня голосування за підписом відповідно уповноваженої особи ініціативної групи, керівників організацій партій, громадських організацій, зареєстрованих як прихильники або опоненти питання місцевого референдуму. Підписи керівників зазначених організацій партій, громадських організацій скріплюються печатками.

5. До подання додаються ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України (паспорта громадянина України у формі книжечки або картки) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної комісії з місцевого референдуму, про згоду на участь у роботі комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря комісії та про ненадання згоди на участь у роботі комісії іншим суб'єктам подання надаються відповідним суб'єктам подання до моменту внесення до територіальної комісії з місцевого референдуму подання стосовно кандидатур до складу дільничної комісії з місцевого референдуму.

Стаття 42. Порядок утворення дільничних комісій з місцевого референдуму

1. Дільнична комісія з місцевого референдуму утворюється територіальною комісією з місцевого референдуму не пізніше як за вісімнадцять днів до дня голосування на місцевому референдумі у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії з місцевого референдуму.

У містах з районним поділом дільничні комісії з місцевого референдуму для дільниць, які:

перебувають у межах району у місті – утворюються відповідною районною у місті комісією з референдуму.

не перебувають у межах жодного із районів у місті - утворюються міською територіальною комісією з місцевого референдуму.

2. Дільнична комісія з місцевого референдуму утворюється у складі:

- 1) для малих дільниць – 10 – 18 осіб;
- 2) для середніх дільниць – 14 – 20 осіб;
- 3) для великих дільниць – 18 – 24 особи.

3. На малих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяти осіб, дільнична комісія з місцевого референдуму може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

4. Територіальна комісія з місцевого референдуму формує склад дільничної комісії з місцевого референдуму, виходячи із встановлених частинами другою, третьою цієї статті обмежень кількісного складу комісій та з дотриманням рівного представництва прихильників та опонентів питання місцевого референдуму.

5. До складу дільничної комісії з місцевого референдуму обов'язково включаються за наявності відповідного подання один представник від ініціативної групи. До складу дільничної комісії з місцевого референдуму шляхом жеребкування, що проводиться територіальною комісією з місцевого референдуму щодо кожної дільничної комісії з місцевого референдуму окремо у встановленому нею порядку, не пізніш як на п'ятий день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині третій статті 41 цього Закону, включаються не більше ніж по одному представнику від кожної організації політичної партії, які звернулися з відповідним поданням. З метою забезпечення представництва у складі дільничної комісії з місцевого референдуму прихильників та опонентів питання місцевого референдуму таке жеребкування проводиться окремо щодо включення до складу комісії кандидатур від прихильників та опонентів питання місцевого референдуму. Кандидатури, внесені до складу дільничної комісії з місцевого референдуму, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, зазначеним у цьому Законі або застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. При жеребкуванні кількість членів комісії від прихильників та від опонентів питання місцевого референдуму, що беруть участь у жеребкуванні, визначається таким чином, щоб зробити щонайменшою різницю у представництві в комісії прихильників та опонентів питання місцевого референдуму.

6. Територіальна комісія з місцевого референдуму перевіряє достовірність відомостей про внесені кандидатури, у тому числі з використанням персональних даних Державного реєстру виборців. З цією метою територіальна комісія з місцевого референдуму невідкладно після отримання подання звертається до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців із запитом щодо перевірки достовірності відомостей. Орган ведення Реєстру надає відповідь на запит не пізніш як на четвертий день після отримання запиту.

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. Про виявлення таких описок і неточностей територіальна комісія з місцевого референдуму невідкладно повідомляє уповноважену особу, яка подала кандидатури. Зазначені описки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше строку, зазначеного у частині третій статті 41 цього Закону, а у разі отримання вказаного повідомлення в останній день цього строку – наступного дня після отримання вказаного повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у встановлений строк, відповідні кандидатури відхиляються.

8. У разі якщо у встановлений частиною сьомою цієї статті строк не надійшли подання до складу дільничної комісії з місцевого референдуму або якщо кількість осіб, запропонованих до складу дільничної комісії з місцевого референдуму, становить менше ніж мінімальна кількість, визначена частинами другою, третьою цієї статті, дільнична комісія з місцевого референдуму утворюється територіальною комісією з місцевого референдуму за поданням її голови на підставі пропозицій членів територіальної комісії з місцевого референдуму у мінімальній кількості осіб, визначеній частинами другою, третьою цієї статті, з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від суб'єктів, передбачених частиною першою статті 41 цього Закону. Особи, подані головою територіальної комісії з місцевого референдуму, повинні відповідати вимогам, зазначеним у статті 37 цього Закону.

9. Рішення про утворення дільничної комісії з місцевого референдуму публікується на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня від дня

його прийняття, а також в друкованих виданнях або у разі неможливості в інший спосіб не пізніше як на третій день з дня її утворення.

10. Членам дільничної комісії з місцевого референдуму територіальна комісія з місцевого референдуму видає посвідчення, форма яких встановлюється Центральною виборчою комісією.

11. Забезпечення дільничних комісій з місцевого референдуму приміщеннями, матеріально-технічним обладнанням покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

Стаття 43. Організація роботи комісій з місцевого референдуму

1. Комісія з місцевого референдуму є колегіальним органом. Територіальні та дільничні комісії з місцевого референдуму організують свою роботу відповідно до вимог цього Закону та у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

2. Основною формою роботи комісії з місцевого референдуму є засідання, яке скликається головою комісії, у разі його відсутності – заступником голови, а в разі відсутності голови та його заступника – секретарем комісії. У разі необхідності засідання комісії з місцевого референдуму може бути скликане рішенням комісії з місцевого референдуму вищого рівня.

3. На письмову вимогу третини складу комісії з місцевого референдуму голова комісії або його заступник зобов'язаний скликати засідання комісії не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги.

4. Проведення голосування виборців у день голосування на місцевому референдумі не є засіданням дільничної комісії з місцевого референдуму.

5. Перше засідання скликається не пізніше як на другий день після дня її утворення, а наступні – за необхідністю.

6. Засідання комісії з місцевого референдуму є повноважним за умови присутності більше половини складу цієї комісії.

7. Засідання комісії з місцевого референдуму скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний.

8. Членам комісії з місцевого референдуму надаються проекти рішень комісії та необхідні документи, як правило, не пізніше дня перед днем проведення засідання комісії, однак не пізніше початку засідання. Такі проекти рішень також розміщуються в автоматизованій інформаційно-телекомунікаційній системі.

9. Засідання комісії з місцевого референдуму веде голова комісії або його заступник, у разі невиконання ними цієї функції комісія визначає зі свого складу головуючого на засіданні.

10. Комісія з місцевого референдуму на вимогу трьох членів комісії, а також за рішенням комісії з місцевого референдуму вищого рівня або суду зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, не пізніш як у триденний строк від дня заявлення вимоги або прийняття зазначеного рішення, але не пізніше дня голосування, а в день голосування, крім дільничної комісії з місцевого референдуму, – невідкладно.

11. Дільнична комісія зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, віднесені до сфери її компетенції, на вимогу зазначених членів комісії у день голосування або за

рішенням комісії вищого рівня чи суду, прийнятим у день голосування, невідкладно після закінчення голосування, крім питань про внесення змін до списку виборців на місцевому референдумі.

12. Рішення комісії приймається відкритим голосуванням більшістю голосів від складу комісії, крім випадків, передбачених цим Законом.

13. Рішення комісії набирає чинності з моменту його прийняття, крім випадків, передбачених цим Законом.

14. Рішення комісії з місцевого референдуму, прийняте в межах її повноважень, є обов'язковим для виконання усіма суб'єктами процесу місцевого референдуму, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, посадовими і службовими особами цих органів, підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими особами, засобами масової інформації, громадськими об'єднаннями.

15. Рішення комісії з місцевого референдуму, що суперечить законодавству України або прийняте з перевищенням її повноважень, може бути скасоване комісією з місцевого референдуму вищого рівня, Центральною виборчою комісією за результатами розгляду звернення або з власної ініціативи чи може бути визнане протиправним та скасоване судом. У такому випадку комісія з місцевого референдуму вищого рівня має право прийняти рішення по суті питання.

16. Заяви, скарги та інші документи, що надійшли до комісії з місцевого референдуму, приймаються та реєструються у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

17. Для організаційного, правового, технічного забезпечення здійснення повноважень територіальних та дільничних комісій з місцевого референдуму, передбачених цим Законом, можуть залучатися відповідні спеціалісти, експерти і технічні працівники у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

18. Ніхто не має права втручатися у діяльність комісій з місцевого референдуму.

Стаття 44. Право бути присутнім на засіданні комісії

1. На засіданнях територіальної, дільничної комісії з місцевого референдуму, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на дільниці з місцевого референдуму в день голосування у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише такі особи:

- 1) члени комісій з місцевого референдуму вищого рівня;
- 2) уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму та офіційні спостерігачі (не більш як по два офіційні спостерігачі від одного суб'єкта процесу місцевого референдуму);
- 3) офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій, акредитовані Центральною виборчою комісією;
- 4) представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації одночасно);
- 5) посадові особи відповідного територіального та регіонального представництва Центральної виборчої комісії.

2. Інші особи, крім зазначених у частині першій цієї статті, можуть бути присутніми на засіданні комісії з місцевого референдуму лише з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні комісії.
3. Перебування осіб, не передбачених частиною другою цієї статті, на дільниці з місцевого референдуму під час проведення голосування, а також на засіданні комісії з місцевого референдуму при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування забороняється.
5. Комісія з місцевого референдуму може прийняти рішення про позбавлення права присутності на своєму засіданні осіб, визначених у частинах першій-третьій цієї статті, якщо вони неправомірно перешкоджають його проведенню. Таке рішення приймається не менше ніж двома третинами голосів від складу комісії з місцевого референдуму.
6. Уповноважені працівники органів Національної поліції України здійснюють охорону правопорядку в день голосування та під час підрахунку голосів лише поза межами приміщення для голосування. У разі виникнення факту порушення правопорядку голова, заступник голови чи секретар комісії може запросити працівника органу Національної поліції України для вчинення дій з відновлення правопорядку.

Стаття 45. Документування діяльності комісії з місцевого референдуму

1. Документування діяльності територіальної та дільничної комісії з місцевого референдуму здійснюється у порядку, встановленому цією статтею та порядком ведення діловодства комісій з місцевого референдуму, що затверджується Центральною виборчою комісією.
2. На засіданні комісії з місцевого референдуму ведеться протокол засідання, який веде секретар комісії. За відсутності секретаря комісії чи у разі невиконання ним своїх повноважень на засіданні комісія обирає зі свого складу секретаря засідання, який виконує обов'язки секретаря комісії на відповідному засіданні та при оформленні документів засідання. Протокол засідання комісії підписується головуючим на засіданні та секретарем комісії (чи секретарем засідання). Протокол засідання комісії надається для ознайомлення членам комісії не пізніше наступного засідання комісії, при цьому член комісії має право його підписати.
3. Рішення комісії з місцевого референдуму оформлюються у вигляді постанови, яка повинна містити:
 - 1) найменування комісії;
 - 2) найменування постанови;
 - 3) дату та місце прийняття і порядковий номер постанови;
 - 4) мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії, з посиланням на відповідні положення нормативно-правових актів або постанову комісії з місцевого референдуму вищого рівня чи рішення суду, якими керувалася комісія при прийнятті постанови;
 - 5) резолютивну частину.
4. Постанова підписується головуючим на засіданні комісії з місцевого референдуму. Зміст та номер постанови повинні бути відображені у протоколі відповідного засідання комісії.

5. Постанова, прийнята територіальною, дільничною комісією з місцевого референдуму, вивіщується на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення не пізніше ранку наступного дня після дня її прийняття, а прийнята напередодні дня голосування, у день голосування чи під час встановлення результатів голосування, – не пізніше ніж через чотири години після завершення засідання комісії з місцевого референдуму. Така постанова у той самий строк доводиться також до відома суб'єктів процесу місцевого референдуму, яких вона стосується. Копія постанови, засвідчена головою комісії з місцевого референдуму чи його заступником і секретарем комісії та скріплена печаткою комісії з місцевого референдуму, не пізніше ніж через чотири години після її прийняття, а в день голосування – невідкладно, видається суб'єкту процесу місцевого референдуму, якого вона стосується, на його вимогу. Стенд офіційних матеріалів комісії обладнується у приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів.

6. Копія кожної постанови, прийнятої територіальною комісією з місцевого референдуму, надсилається засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи до Центральної виборчої комісії не пізніше, ніж на наступний день з дня її прийняття та невідкладно оприлюднюється на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії.

7. З питань поточної діяльності та в інших випадках, передбачених цим Законом, комісія може приймати протокольні рішення, зміст яких заноситься до протоколу засідання комісії та не оформлюються окремим документом.

8. Комісія з місцевого референдуму складає акти та протоколи. Акт комісії засвідчує певний факт або певну подію, виявлені та визнані комісією. Протокол комісії встановлює підсумки певних дій, виконаних комісією. Перший примірник акта чи протоколу мають право підписати присутні на засіданні особи, зазначені відповідно у пунктах 1 – 3 частини першої чи у пунктах 1 – 3, 5 частини другої статті 44 цього Закону.

9. Акти і протоколи комісії з місцевого референдуму складаються у випадках, передбачених цим Законом, за формами, затвердженими Центральною виборчою комісією, та у кількості примірників, встановлених цим Законом. Акт або протокол комісії підписується всіма присутніми на засіданні членами комісії, підписи яких скріплюються печаткою комісії з місцевого референдуму. Копія кожного акта та протоколу комісії з місцевого референдуму, складеного територіальною та дільничною комісією з місцевого референдуму, надсилається засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи до Центральної виборчої комісії у триденний строк з дня їх складання та невідкладно оприлюднюється на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії.

Стаття 46. Статус члена комісії з місцевого референдуму

1. Статус члена Центральної виборчої комісії визначається Законом України "Про Центральну виборчу комісію".

2. Статус члена територіальної комісії з місцевого референдуму визначається Виборчим кодексом України та цим Законом.

Перед складенням присяги, передбаченої частиною першої статті 38 Виборчого кодексу України, член міської, районної у місті, селищної, сільської територіальної комісії з місцевого референдуму в обов'язковому порядку ознайомлюється зі змістом частин четвертої-дев'ятої статті 46 цього Закону.

3. Статус члена дільничної комісії з місцевого референдуму, а також порядок набуття цього статусу визначаються цим Законом. Форма посвідчення члена дільничної комісії з місцевого референдуму встановлюється Центральною виборчою комісією.

Член дільничної комісії з місцевого референдуму на першому засіданні комісії з референдуму, в якому він бере участь, в обов'язковому порядку ознайомлюється зі змістом частин четвертої – дев'ятої цієї статті, після чого складає таку присягу члена комісії:

"Я, (прізвище, ім'я та по батькові), беручи на себе повноваження члена комісії з місцевого референдуму та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися Конституції України та законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист прав громадян України на участь у місцевому референдумі".

Особа, що склала присягу, ставить свій підпис під текстом присяги. Цей документ є невід'ємною частиною документації відповідної комісії. Члену комісії після складення ним присяги видається посвідчення за підписом голови комісії вищого рівня.

Відмова скласти присягу означає відмову особи бути членом комісії з місцевого референдуму.

4. За рішенням комісії з місцевого референдуму, яке затверджується комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени територіальної (загальною кількістю не більше двох осіб), дільничної комісії з місцевого референдуму (загальною кількістю не більше двох осіб) протягом усього періоду повноважень комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у комісії з місцевого референдуму з оплатою їх праці в комісії відповідно до цього Закону. Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи зі збереженням загального та спеціального стажу.

5. Член комісії з місцевого референдуму має право:

1) брати участь у підготовці питань, що вносяться на розгляд комісії з місцевого референдуму;

2) виступати на засіданнях комісії з місцевого референдуму, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, віднесених до повноважень комісії;

3) за дорученням відповідної комісії з місцевого референдуму перевіряти діяльність комісій нижчого рівня;

4) безперешкодно ознайомлюватися з усіма документами комісії з місцевого референдуму, членом якої він є, та комісій нижчого рівня;

5) на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров'ю чи майну у зв'язку з виконанням обов'язків члена комісії з місцевого референдуму, у тому числі витрат на відрядження, пов'язаних з виконанням обов'язків члена комісії, у порядку та розмірі, встановлених Кабінетом Міністрів України.

6. Член комісії не може бути звільнений з роботи, переведений на нижчу посаду з підстав, пов'язаних із виконанням його обов'язків у комісії з місцевого референдуму.

7. Член комісії з місцевого референдуму зобов'язаний:

1) додержуватися Конституції України, цього та інших законів України;

- 2) брати участь у засіданнях комісії з місцевого референдуму;
 - 3) виконувати рішення відповідної комісії з місцевого референдуму, рішення комісії з місцевого референдуму вищого рівня та обов'язки члена комісії з місцевого референдуму.
 8. Член комісії з місцевого референдуму має також інші права та обов'язки відповідно до цього та інших законів України.
 9. На час безпосереднього виконання обов'язків члена комісії з місцевого референдуму на кожного члена комісії з місцевого референдуму поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час.
- Член комісії з місцевого референдуму звільняється від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії.
10. Члену комісії з місцевого референдуму забороняється проводити агітацію на підтримку чи проти питання місцевого референдуму або ж публічно надавати оцінку питанню місцевого референдуму.

Стаття 47. Дострокове припинення повноважень складу комісії з місцевого референдуму або члена комісії з місцевого референдуму

1. Повноваження усього складу комісії з місцевого референдуму можуть бути достроково припинені комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду в разі систематичного порушення комісією Конституції України, цього та інших законів України.
2. Повноваження члена дільничної комісії з місцевого референдуму припиняються достроково комісією, яка її утворила, у зв'язку з:
 - 1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії;
 - 2) внесенням подання про заміну члена комісії суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу комісії;
 - 3) припиненням його громадянства України;
 - 4) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України, що зумовлює неможливість виконання обов'язків члена комісії;
 - 5) реєстрацією його представником суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженою особою суб'єкта процесу місцевого референдуму;
 - 6) входженням його до складу іншої комісії з місцевого референдуму;
 - 7) відмовою від складення присяги члена комісії;
 - 8) порушенням присяги члена комісії, що виявилось у систематичному невиконанні покладених на нього обов'язків, засвідченому не менш як двома рішеннями з цього приводу комісії, до складу якої він входить;
 - 9) систематичним або одноразовим грубим порушенням законодавства України про місцевий референдум, встановленим рішенням суду або рішенням комісії вищого рівня, двома і більше неявками на засідання комісії без поважних причин або неявкою на засідання комісії у день голосування;

- 10) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину;
- 11) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу комісії;
- 12) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;
- 13) його смертю або оголошенням його померлим.

Повноваження члена територіальної комісії з місцевого референдуму як комісії з місцевого референдуму припиняються достроково комісією, яка її утворила, з підстав, передбачених Виборчим кодексом України, а також у зв'язку з обставинами, передбаченими пунктами 5, 6, 9 цієї частини.

3. При виникненні обставин, передбачених пунктами 3 – 7, 10 – 13 частини другої цієї статті, повноваження члена комісії з місцевого референдуму припиняються з моменту їх виникнення або виявлення, а обставин, передбачених пунктами 1, 2, 8, 9 частини другої цієї статті, – з моменту прийняття рішення про припинення його повноважень.

4. Комісія з місцевого референдуму, яка сформувала склад відповідної комісії з місцевого референдуму, і яка достроково припинила повноваження усього складу комісії, окремого члена комісії або виявила підстави для припинення повноважень, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено або щодо яких виявлено підстави для припинення їх повноважень.

5. Суб'єкт подання кандидатури члена комісії, повноваження якого достроково припинено, має пріоритетне право на подання кандидатури для включення до складу комісії з місцевого референдуму замість того, хто вибув. Таке подання, здійснене відповідно до вимог цього Закону не пізніше наступного дня після дня отримання відповідного повідомлення, не може бути відхилене.

6. У разі дострокового припинення повноважень усього складу комісії з місцевого референдуму відповідна комісія вищого рівня не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад комісії з місцевого референдуму в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

7. У разі дострокового припинення повноважень члена комісії з місцевого референдуму у випадках, передбачених частиною третьою цієї статті, відповідна комісія вищого рівня не пізніш як на третій день з дня припинення його повноважень, але не пізніш останнього дня перед днем голосування, включає до її складу іншу особу замість члена комісії, повноваження якого припинено, у порядку, встановленому цим Законом.

8. У разі дострокового припинення повноважень члена комісії з місцевого референдуму в останній день перед днем голосування таке рішення приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної комісії з місцевого референдуму іншої особи від того самого суб'єкта подання. За відмови суб'єкта подання кандидатур від внесення нової кандидатури таке подання робить голова відповідної комісії з місцевого референдуму.

9. У разі якщо голова, заступник голови або секретар комісії з місцевого референдуму систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна територіальна, дільнична комісія з місцевого референдуму може звернутися до комісії з місцевого референдуму, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це

проголосували не менше двох третин від складу відповідної комісії з місцевого референдуму. Це подання підлягає обов'язковому розгляду у строки, зазначені у частинах шостій, сьомій цієї статті. Рішення про заміну голови, заступника голови, секретаря комісії з місцевого референдуму приймається з урахуванням вимог частин другої, третьої статті 42 цього Закону. Зазначене рішення не тягне за собою припинення повноважень цих осіб як членів відповідної комісії з місцевого референдуму.

РОЗДІЛ IV СПИСКИ ВИБОРЦІВ

Стаття 48. Складання попередніх списків виборців для звичайної ділянки з місцевого референдуму

1. Для підготовки та проведення голосування на місцевому референдумі орган ведення Державного реєстру виборців для кожної звичайної ділянки з місцевого референдуму, утвореної на території, на яку поширюються його повноваження, складає на основі відомостей Державного реєстру виборців попередні списки виборців.

2. До попереднього списку виборців на ділянці з місцевого референдуму включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування на місцевому референдумі виповниться 18 років і які мають право голосу на місцевому референдумі та відносяться до цієї ділянки з місцевого референдуму згідно з відомостями Державного реєстру виборців. Виборець може бути включений до списку виборців лише на одній ділянці з місцевого референдуму.

3. У разі включення виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" навпроти його прізвища робиться відмітка про це.

4. Попередні списки виборців складаються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, з дотриманням вимог частин п'ятої і шостої цієї статті.

5. Попередній список виборців має наскрізну нумерацію виборців та наскрізну нумерацію аркушів. Відомості про виборців у списку виборців на звичайній ділянці зазначаються таким чином, щоб виборці з однаковою виборчою адресою були розміщені поруч.

6. У попередньому списку виборців зазначаються такі відомості про виборця:

1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності);

2) дата народження;

3) виборча адреса (без зазначення поштового індексу і держави проживання чи перебування);

4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) – у графі "Примітки".

7. Попередній список виборців для звичайної ділянки з місцевого референдуму виготовляється у паперовій формі в одному примірнику, кожний аркуш якого засвідчується підписом керівника органу ведення Державного реєстру виборців і скріплюється печаткою цього органу.

Стаття 49. Передача попередніх списків виборців та іменних запрошень комісіям з місцевого референдуму звичайних дільниць з місцевого референдуму

1. Не пізніше як за тринадцять днів до дня голосування орган ведення Державного реєстру виборців у приміщенні, в якому він розташований, передає попередній список виборців у паперовій формі та виготовлені іменні запрошення відповідній дільничній комісії з місцевого референдуму.

2. Від імені дільничної комісії з місцевого референдуму попередній список виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним із яких повинен бути голова комісії, а в разі неможливості – заступник голови або секретар комісії з місцевого референдуму.

3. Про передачу попереднього списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, у двох примірниках. Один примірник акта зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців, другий – у дільничній комісії з місцевого референдуму.

Стаття 50. Повідомлення виборців про включення до попередніх списків виборців

1. Орган ведення Державного реєстру виборців виготовляє для кожного виборця іменне запрошення, яким повідомляє про включення його до попереднього списку виборців на відповідній звичайній дільниці з місцевого референдуму, назву місцевого референдуму, на якому йому пропонується голосувати, адресу дільничної комісії з місцевого референдуму, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування.

У разі одночасного проведення місцевого референдуму та загальнодержавних виборів виборцю надсилається одне повідомлення про включення його до відповідних попередніх списків виборців.

2. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування.

Стаття 51. Складання та уточнення списків виборців на спеціальних дільницях з місцевого референдуму

1. До списку виборців, який складається на спеціальній дільниці з місцевого референдуму, включаються виборці, виборча адреса яких віднесена до території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум.

2. На спеціальних дільницях місцевого референдуму, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, у слідчих ізоляторах списки виборців складаються не пізніше як за сім днів до дня голосування відповідними дільничними комісіями з місцевого референдуму за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, на яких утворені такі дільниці з місцевого референдуму.

3. Керівник відповідного закладу, установи забезпечує достовірність відомостей зазначених у частині першій цієї статті. Такі відомості, подаються керівниками відповідних закладів, установ до органу ведення Державного реєстру виборців, для перевірки віднесення виборчих адрес виборців до території відповідної громади.

Відповідні відомості після перевірки органами ведення Державного реєстру виборців подаються до дільничній комісії з місцевого референдуму не пізніше як за дев'ять днів до дня голосування в одному примірнику за підписом керівника відповідного закладу, установи та засвідчуються відповідною печаткою.

4. Подання вноситься за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та повинно містити стосовно кожного виборця відомості про:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) дату народження (число, місяць, рік);
- 3) виборчу адресу;
- 4) відмітку у графі "Примітки" про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися (за наявності підстав).

Виборці, які повинні залишити стаціонарний заклад охорони здоров'я до дня голосування, до таких відомостей та до списку виборців на відповідній спеціальній дільниці з місцевого референдуму не включаються.

5. Після складення списку виборців на спеціальній дільниці з місцевого референдуму дільнична комісія з місцевого референдуму невідкладно передає відомості про включених до нього виборців до органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

6. У разі якщо виборець прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я пізніше як за десять днів до дня голосування, але раніше ніж за два дні до дня голосування, відповідна дільнична комісія з місцевого референдуму уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу, підпис якого засвідчується печаткою відповідного закладу.

7. Виборець, виборча адреса якого відноситься до території територіальної громади (в якій проводиться місцевий референдум), який прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я, який знаходиться на території територіальної громади (в якій проводиться місцевий референдум), може звернутися до відповідної комісії з місцевого референдуму звичайної дільниці, на якій він включений до списку виборців, щодо можливості проголосувати за місцем свого перебування в порядку та строки, встановлені цим Законом. У такому разі до списку виборців на спеціальній дільниці такий виборець не включається.

8. Виборець має право особисто звернутися із заявою до дільничної комісії з місцевого референдуму спеціальної дільниці або безпосередньо до суду щодо уточнення списку виборців.

9. Заява, зазначена у частині восьмій цієї статті, може бути подана до відповідної дільничної комісії з місцевого референдуму не пізніше як за два дні до дня голосування. Така заява розглядається комісією з місцевого референдуму невідкладно. За підсумком розгляду заяви дільнична комісія з місцевого референдуму зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову в задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття. Заява, подана до комісії з місцевого референдуму після зазначених строків, залишається без розгляду.

10. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути поданий до суду в порядку і строки, встановлені Кодексом адміністративного судочинства України.

11. При внесенні змін до списку виборців на спеціальній дільниці дільнична комісія з місцевого референдуму спеціальній дільниці невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців.

12. У разі отримання таких відомостей пізніше як за п'ять днів до дня голосування та виявлення кратного включення виборця до списку виборців на іншій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну комісію з місцевого референдуму.

13. Члени дільничної комісії з місцевого референдуму спеціальній дільниці, які мають право голосу на місцевому референдумі, включаються до списку виборців на цій дільниці на підставі рішення відповідної комісії з місцевого референдуму щодо утворення дільничної комісії з місцевого референдуму цієї спеціальній дільниці.

14. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на спеціальній дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної комісії з місцевого референдуму та скріплюється печаткою дільничної комісії з місцевого референдуму.

15. У день голосування зміни до уточненого списку виборців на спеціальних дільницях не вносяться.

16. Голова або заступник голови чи секретар дільничної комісії з місцевого референдуму в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців – неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання, – якщо, незважаючи на такі технічні описки, зрозуміло, що до списку виборців на спеціальній дільниці включено саме того виборця, який прибув для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної комісії з місцевого референдуму у графі "Примітки".

Стаття 52. Порядок ознайомлення виборців із попереднім списком виборців на звичайній дільниці з місцевого референдуму та усунення неправильностей у списку виборців

1. Дільнична комісія з місцевого референдуму звичайної дільниці з місцевого референдуму наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної комісії.

2. Дільнична комісія з місцевого референдуму звичайної дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, отримане від органу ведення Державного реєстру виборців.

Таке іменне запрошення надсилається або доставляється не пізніше як за десять днів до дня голосування.

3. Виборець має право ознайомитися з попереднім списком виборців у приміщенні дільничної комісії з місцевого референдуму та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Стаття 53. Порядок внесення змін до попередніх списків виборців

1. Виборець може звернутися до дільничної комісії з місцевого референдуму або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців із заявою про уточнення попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення із списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно.

2. Виборець особисто подає заяву до дільничної комісії з місцевого референдуму або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців щодо обставин, передбачених частиною першою цієї статті. У разі якщо виборець за станом здоров'я не може особисто подати заяву, дільнична комісія з місцевого референдуму за зверненням такого виборця зобов'язана забезпечити прийняття заяви у такого виборця в інший спосіб.

До заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості.

3. Заява, зазначена у частині першій цієї статті, може бути подана не пізніше як за п'ять днів до дня голосування і розглядається дільничною комісією з місцевого референдуму протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

4. За результатом розгляду заяви дільнична комісія з місцевого референдуму приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Державного реєстру виборців. Рішення комісії з місцевого референдуму невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) направляється до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців і не пізніше наступного дня після його прийняття видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої воно стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву).

5. Орган ведення Державного реєстру виборців забезпечує розгляд заяв виборців у порядку, встановленому Законом України "Про Державний реєстр виборців". Про результати розгляду звернення повідомляється особа, яка його подала, а також особа, якої воно стосується (якщо звернення виборця стосується іншої особи).

6. Позов про уточнення списку виборців може бути подано до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

7. Рішення суду про внесення змін до списку виборців не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подається виборцем до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців або до відповідної дільничної комісії з місцевого референдуму для негайного направлення до такого органу, а пізніше цього строку – до дільничної комісії з місцевого референдуму.

Стаття 54. Уточнення попереднього списку виборців на звичайній дільниці з місцевого референдуму

1. Орган ведення Державного реєстру виборців на підставі відомостей, поданих відповідно до Закону України "Про Державний реєстр виборців", рішень відповідних комісій з місцевого референдуму щодо утворення дільничних комісій з місцевого референдуму спеціальних дільниць (у частині включення членів дільничних комісій з місцевого референдуму до списків виборців на відповідній спеціальній дільниці), за результатами розгляду заяв виборців, повідомлень дільничних комісій з місцевого референдуму спеціальних дільниць про включення виборців до списку виборців на

спеціальній дільниці, на підставі заяв членів територіальних та дільничних комісій з місцевого референдуму, поданих відповідно до частини другої цієї статті, а також рішень судів, отриманих не пізніше як за п'ять днів до дня голосування, виготовляє уточнений список виборців.

2. Орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав від спеціальної дільничної комісії з місцевого референдуму, яка самостійно склала список виборців, відомості про включених до нього виборців, вносить до бази даних Державного реєстру виборців відповідні відмітки щодо виборців, які не будуть голосувати за своїми виборчими адресами у зв'язку з їх включенням до списків виборців на інших дільницях.

3. Уточнені списки виборців для звичайних дільниць з місцевого референдуму виготовляються органами ведення Державного реєстру виборців у паперовій формі в одному примірнику за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та містять графу для підпису виборця за отримання бюлетеня для голосування.

4. Уточнені списки виборців передаються відповідним комісіям з місцевого референдуму не пізніше як за два дні до дня голосування.

Стаття 55. Внесення змін до уточненого списку виборців дільничною комісією з місцевого референдуму на звичайній дільниці з місцевого референдуму

1. Зміни до уточненого списку виборців вносить голова або заступник голови та секретар дільничної комісії з місцевого референдуму на підставі рішення суду, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців щодо усунення кратного включення виборця до списку виборців на цій дільниці з місцевого референдуму. Такі зміни можуть бути внесені до 18 години останньої суботи перед днем голосування.

2. При включенні виборця до списку виборців на дільниці з місцевого референдуму в порядку внесення змін до уточненого списку виборців відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців. При цьому у графі "Примітки" зазначаються дата і номер рішення суду.

3. Виключення зі списку виборців осіб, які неправомірно включені до нього, здійснюється шляхом викреслення, що засвідчується записом "Виключено" та підписами голови або заступника голови і секретаря дільничної комісії з місцевого референдуму у графі "Примітки". При цьому в зазначеній графі поруч із прізвищем виборця зазначаються дата і номер рішення суду або повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

4. Дільнична комісія з місцевого референдуму при внесенні змін до уточненого списку виборців на підставі рішення суду невідкладно повідомляє відповідний орган ведення Державного реєстру виборців про включення виборця до списку виборців або виключення зі списку виборців.

5. У разі виявлення кратного включення виборця до уточнених списків виборців у зв'язку з надходженням повідомлення дільничної комісії з місцевого референдуму про включення виборця до списку виборців на іншій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав таке повідомлення, невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну комісію, яка зобов'язана виключити такого виборця зі списку виборців на цій дільниці.

6. У день, що передує дню голосування, після внесення змін до уточненого списку виборців на підставі рішень судів, повідомлень органу ведення Державного реєстру

виборців список виборців закривається шляхом закреслення незаповнених граф для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної комісії з місцевого референдуму та скріплюється печаткою дільничної комісії з місцевого референдуму.

7. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

8. Голова або заступник голови чи секретар дільничної комісії в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців – неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання, – якщо, незважаючи на такі технічні описки, зрозуміло, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на дільницю з місцевого референдуму для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної комісії з місцевого референдуму у графі "Примітки".

9. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених до нього чи виключених з нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців внесені зміни або виправлено у цьому списку неточності та технічні описки, передаються дільничною комісією з місцевого референдуму до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 56. Тимчасова зміна місця голосування виборців без зміни виборчої адреси

1. Тимчасова зміна місця голосування виборців, виборча адреса яких віднесена до території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, без зміни виборчої адреси на місцевому референдумі застосовується у випадку, передбаченому частиною другою статті 54 та для зміни місця голосування виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю) в межах території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум.

2. Члени дільничних комісій з місцевого референдуму, виборча адреса яких віднесена до території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, можуть бути включені до списку виборців на звичайній дільниці, на якій вони включені до складу комісії з місцевого референдуму. Члени дільничних комісій, виборча адреса яких віднесена до території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, не пізніш як за п'ять днів до дня голосування на місцевому референдумі можуть подати до органу ведення Державного реєстру виборців за місцезнаходженням відповідної дільниці, на якій вони включені до складу комісії з місцевого референдуму або за своєю виборчою адресою заяву про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси.

3. За зверненням виборця з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю) орган ведення Державного реєстру виборців може тимчасово (на період процесу місцевого референдуму) змінити йому місце голосування (дільницю місцевого референдуму) без зміни його виборчої адреси. Таке звернення може бути подане цим виборцем до органу ведення Державного реєстру виборців не пізніше ніж за п'ять днів до дня голосування в паперовому вигляді або електронній формі з використанням засобів електронної ідентифікації, визначених законом. Порядок подання та розгляду заяви про тимчасову зміну місця голосування виборця встановлюється Центральною виборчою комісією.

4. Процедура тимчасової зміни місця голосування виборця не застосовується щодо спеціальних дільниць з місцевого референдуму.

РОЗДІЛ V ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 57. Загальні засади фінансового забезпечення місцевого референдуму

1. Витрати на підготовку і проведення місцевого референдуму ініційованого місцевою радою здійснюються за рахунок коштів місцевого бюджету та коштів фондів суб'єктів процесу місцевого референдуму, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Ініціативна група (у разі проведення місцевого референдуму за ініціативою громади), організація партії, громадська організація, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму відповідно до цього Закону, для здійснення витрат на фінансування своєї агітації місцевого референдуму можуть утворити власний фонд у порядку, встановленому цим Законом.

3. Фінансування агітаційних заходів чи матеріалів місцевого референдуму з джерел, не передбачених цією статтею, забороняється.

4. Центральна виборча комісія розробляє методику визначення вартості витрат на підготовку та проведення місцевого референдуму з урахуванням кількості зареєстрованих виборців у відповідній територіальній громаді та розміру мінімальної заробітної плати.

Сільська, селищна, міська територіальна комісія з місцевого референдуму відповідно до методики визначення вартості витрат на підготовку та проведення місцевого референдуму, визначає кожного року суму витрат на підготовку та проведення місцевого референдуму у відповідному селищі, селі, місті на наступний рік та передає відповідні фінансові показники місцевій раді для включення до місцевого бюджету видатків на організацію та проведення місцевого референдуму.

Сума витрат місцевого бюджету на підготовку та проведення місцевого референдуму оприлюднюється на офіційному Центральній виборчій комісії, веб-сайті територіальної комісії з місцевого референдуму чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральній виборчій комісії (у разі їх утворення) після затвердження місцевого бюджету.

Стаття 58. Фінансове забезпечення підготовки та проведення місцевого референдуму

1. Фінансування витрат на підготовку та проведення місцевого референдуму починається з дня, наступного за днем опублікування відповідного рішення про призначення (проголошення) місцевого референдуму.

2. Фінансове забезпечення підготовки та проведення місцевого референдуму здійснюється відповідною територіальною комісією з місцевого референдуму за рахунок коштів місцевого бюджету передбачених на організацію та проведення референдуму.

Фінансування місцевого референдуму за рахунок коштів місцевого бюджету, здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно з

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну фінансову політику.

3. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків для підготовки та проведення місцевого референдуму, які повинні включати, зокрема, витрати на майновий найм (оренду) приміщень комісій та оплату за використання матеріально-технічних засобів, а також оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються відповідно до частини четвертої статті 38 цього Закону.

Територіальна комісія з місцевого референдуму в межах затверджених Центральною виборчою комісією середніх норм складає кошторис видатків на підготовку і проведення місцевого референдуму з урахуванням видатків дільничних комісій з місцевого референдуму.

4. Фінансування виготовлення органами ведення Державного реєстру виборців списків виборців місцевого референдуму та іменних запрошень здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

5. Територіальна комісія з місцевого референдуму зобов'язана не пізніше як у тижневий строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму проведеного за рахунок коштів місцевого бюджету повернути невикористані нею на підготовку і проведення місцевого референдуму бюджетні кошти в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

6. Територіальна комісія з місцевого референдуму у п'ятнадцятиденний строк з дня офіційного опублікування результатів місцевого референдуму, припинення процесу місцевого референдуму фінансування якого здійснювалося за рахунок місцевого бюджету складає та подає до відповідної місцевої ради фінансовий звіт про надходження та використання коштів відповідного місцевого бюджету за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

7. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів місцевого бюджету, що виділяються на підготовку та проведення місцевого референдуму, здійснюється у встановленому бюджетним законодавством порядку.

Стаття 59. Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення місцевого референдуму

1. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи зобов'язані сприяти комісіям з місцевого референдуму в реалізації їхніх повноважень:

1) надавати їм необхідні приміщення для організації роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Закону та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією.

2) забезпечувати їх охорону, а також охорону бюлетенів для голосування та іншої документації;

3) надавати згідно з встановленими Центральною виборчою комісією нормами транспортні засоби, засоби зв'язку, обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень комісій з місцевого референдуму.

Порядок оплати та відшкодування зазначених послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

2. Органи Національної поліції України, а в разі необхідності - залучені військовослужбовці Національної гвардії України, зобов'язані з дня прийняття комісіями з місцевого референдуму бюлетенів для голосування та до моменту їх транспортування з приміщень комісій з місцевого референдуму в установленому цим Законом порядку забезпечити цілодобову охорону приміщень комісій з місцевого референдуму, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, – органів ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 60. Оплата праці членів комісій з місцевого референдуму та осіб, залучених до забезпечення їх роботи

1. Робота члена комісії з місцевого референдуму, який виконує свої повноваження у комісії з місцевого референдуму на платній основі, оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії, за рахунок коштів місцевого бюджету, що виділяються на підготовку та проведення місцевого референдуму.

2. Оплата праці члена комісії з місцевого референдуму, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою за його середню заробітну плату за основним місцем роботи. Оплата праці члена комісії з місцевого референдуму, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на момент її нарахування.

3. Членам комісій з місцевого референдуму в межах загальної економії фонду оплати праці може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

4. Оплата праці членів комісій з місцевого референдуму (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування здійснюється у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

Оплата праці членів комісій з референдуму (у тому числі тих, які здійснюють повноваження не на платній основі) у день голосування і у дні встановлення підсумку голосування провадиться: для членів територіальних комісій з місцевого референдуму - не більше ніж за три дні; для членів дільничних комісій з місцевого референдуму - не менше і не більше ніж за два дні.

5. Оплата праці залучених спеціалістів, експертів і технічних працівників, визначених частиною четвертою статті 38 цього Закону, здійснюється в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів місцевого бюджету виділених на підготовку та проведення місцевого референдуму. Розмір оплати праці таких спеціалістів не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день початку процесу місцевого референдуму.

6. Виконання робіт, пов'язаних з організацією підготовки та проведення місцевого референдуму, членами комісій з місцевого референдуму чи залученими спеціалістами, експертами та технічними працівниками, які є особами, визнаними у встановленому законом порядку безробітними, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній

службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів допомоги.

7. Оплата праці членів комісії з місцевого референдуму, залучених спеціалістів, експертів і технічних працівників, у тому числі у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування, не є підставою для скасування, обмеження або зменшення будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій їм або членам їхніх сімей, які проживають спільно з ними, для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Стаття 61. Фонди місцевого референдуму

1. Ініціативна група (у разі проведення місцевого референдуму за ініціативою громади), організація політичної партії зі статусом юридичної особи, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму відповідно до цього Закону, для фінансування своїх заходів агітації місцевого референдуму можуть відкрити рахунок свого фонду місцевого референдуму не пізніше як на десятий день з дня реєстрації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму.

Ініціативна група (у разі проведення місцевого референдуму за ініціативою громади), організація політичної партії без статусу юридичної особи, організація політичної партії зі статусом юридичної особи, громадська організація, зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму, які не утворили фонд місцевого референдуму не мають права здійснювати заходи агітації визначені розділом IX цього Закону, які потребують фінансування.

2. Фонд місцевого референдуму ініціативної групи, організації партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму, може мати лише один рахунок у банку України, визначеному на власний розсуд, і лише в національній валюті, на який надходять кошти для фінансування заходів агітації.

3. У разі проголошення місцевого референдуму рахунок фонду ініціативної групи використовується як рахунок фонду місцевого референдуму ініціативної групи.

4. Розмір фонду місцевого референдуму не може перевищувати:

1) 50 розмірів мінімальної заробітної плати – у територіальній громаді, в якій відповідно до відомостей Державного реєстру виборців налічується не більш як 10 000 виборців;

2) 250 розмірів мінімальної заробітної плати – у територіальній громаді, в якій налічується понад 10 000, але не більш як 500 000 виборців;

3) 500 мінімальних заробітних плат – у територіальній громаді, в якій налічується понад 500 000 виборців.

Стаття 62. Відкриття, функціонування та закриття рахунків фондів місцевого референдуму

1. Порядок відкриття і закриття рахунків фондів місцевого референдуму організації партії зі статусом юридичної особи, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму, ініціативної групи встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною

виборчою комісією не пізніш як 31 грудня кожного року та діє протягом наступного календарного року.

2. Підставою для відкриття рахунку фонду місцевого референдуму є копія рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про реєстрацію організації партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму.

3. Банк не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунку фонду місцевого референдуму письмово повідомляє Центральну виборчу комісію, територіальну комісію з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття відповідного рахунку та його реквізити.

4. Інформація про відкриття рахунку фонду місцевого референдуму організації партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму, та його реквізити оприлюднюються на офіційному Центральній виборчій комісії, веб-сайті територіальної комісії з місцевого референдуму чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення) не пізніш як на другий день після отримання повідомлення банку про відкриття рахунку фонду місцевого референдуму організації партії, громадської організації. Інформація про реквізити рахунку свого фонду місцевого референдуму публікується відповідним суб'єктом процесу місцевого референдуму у друкованих засобах масової інформації за рахунок коштів цього фонду.

5. Витрачання коштів з рахунків фонду місцевого референдуму здійснюється у безготівковій формі.

6. Витрачання коштів з рахунку фонду місцевого референдуму після 18 години останнього дня перед днем голосування здійснюється виключно у разі, якщо рахунки на оплату товарів, робіт і послуг були виставлені до зазначеного часу. Витрачання коштів з поточних рахунків фонду місцевого референдуму припиняється о 18 годині третього дня після дня голосування або наступного робочого дня після дня припинення процесу місцевого референдуму.

7. Арешт коштів на рахунках фонду місцевого референдуму не допускається.

8. Закриття рахунків фонду місцевого референдуму, зупинення операцій по рахунках фонду місцевого референдуму раніше, ніж у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, не допускаються.

9. Послуги банку, пов'язані з відкриттям, функціонуванням і закриттям рахунків фонду місцевого референдуму, надаються безоплатно. Банк не нараховує і не сплачує відсотки за користування коштами, що знаходяться на рахунках фонду місцевого референдуму.

Стаття 63. Фонд ініціативної групи

1. Для фінансування заходів з підготовки та проведення збору підписів виборців на підтримку ініціативи місцевого референдуму, агітації щодо ініціативи ініціативна група утворює фонд ініціативної групи.

2. Ініціативна група, для проведення агітації щодо підтримки ініціативи референдуму у формах, які потребують витрат коштів може відкрити рахунок фонду ініціативної групи у порядку, встановленому для відкриття рахунку фонду місцевого референдуму відповідно до частини першої статті 62 цього Закону, не пізніш як на десятий день з дня її реєстрації територіальною комісією з місцевого референдуму. Підставою для

відкриття рахунку фонду ініціативної групи є копія рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про реєстрацію ініціативної групи.

Без утворення фонду ініціативної групи агітація з підтримки ініціативи референдуму у формах, які потребують витрат бюджетних коштів забороняється.

3. Кошти фонду ініціативної групи формуються за рахунок власних коштів членів ініціативної групи, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичної партії.

Розмір фонду ініціативної групи не обмежується.

4. Добровільні внески особи до фонду ініціативної групи обмежуються 0,1 розміру максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи та обмежуються розміром максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування фонду ініціативної групи не застосовуються.

5. Фонд ініціативної групи має єдиний рахунок. Надходження і витрачання коштів фонду для цілей, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюються з рахунку фонду виключно у безготівковій формі.

6. Банк не пізніше наступного робочого дня після відкриття рахунку фонду ініціативної групи письмово повідомляє Центральну виборчу комісію, територіальну комісію з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

Інформація про відкриття рахунку фонду ініціативної групи та його реквізити оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії, територіальної комісії з місцевого референдуму чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення) не пізніше як на другий день після отримання повідомлення банку про відкриття відповідного рахунку. Зазначена інформація може бути оприлюднена ініціативною групою у засобах масової інформації за рахунок коштів фонду ініціативної групи.

7. Ініціативна група призначає зі свого складу розпорядника рахунку фонду ініціативної групи, який має виключне право здійснювати операції з рахунком фонду.

8. Кошти фонду ініціативної групи можуть бути використані виключно для забезпечення виготовлення підписних листів, організаційного забезпечення збору підписів та агітації щодо ініціативи. Кошти фонду ініціативної групи не можуть бути використані на оплату праці членів ініціативної групи чи інших осіб.

9. Арешт коштів на рахунках фонду ініціативної групи не допускається.

10. Витрачання коштів з рахунку фонду ініціативної групи припиняється в день закінчення встановленого цим Законом строку для збору підписів. У разі зупинення збору підписів та агітації щодо ініціативи з підстав, передбачених частиною п'ятою

статті 18 цього Закону, витрачання коштів зупиняється дня набрання чинності відповідним указом Президента України.

11. Послуги банку, пов'язані з відкриттям, функціонуванням і закриттям рахунку фонду ініціативної групи, надаються безоплатно. Банк не нараховує і не сплачує відсотки за користування коштами, що знаходяться на рахунку фонду ініціативної групи.

12. У разі припинення ініціативи щодо проведення місцевого референдуму з підстав, передбачених цим Законом, банк закриває рахунок фонду ініціативної групи на підставі письмового повідомлення територіальної комісії з місцевого референдуму. Таке повідомлення територіальна комісія з місцевого референдуму надсилає не раніш як на сьомий день після прийняття відповідного рішення (у разі оскарження зазначеного рішення – після набрання законної сили рішенням суду). Банк закриває рахунок фонду ініціативної групи та перераховує невикористані кошти фонду до місцевого бюджету не пізніш як на п'ятий день після отримання зазначеного повідомлення.

13. Розпорядник рахунку фонду ініціативної групи не пізніше десяти днів після закінчення строку для збору підписів або припинення ініціативи з підстав, передбачених статтею 34 цього Закону, подає фінансовий звіт до територіальної комісії з місцевого референдуму та Національного агентства з питань запобігання корупції за формою, встановленою Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

14. У разі проголошення місцевого референдуму кошти фонду ініціативної групи, які були на відповідному рахунку, в межах розміру, передбаченого частиною четвертою статті 61 цього Закону, залишаються на зазначеному рахунку, а надлишкові кошти перераховуються до місцевого бюджету.

Стаття 64. Розпорядник фонду місцевого референдуму

1. Кожен суб'єкт процесу місцевого референдуму, визначений частиною першою статті 61 цього Закону, призначає по одному розпоряднику рахунку свого фонду місцевого референдуму, який має виключне право на розпорядження коштами з рахунку цього фонду місцевого референдуму.

2. Про призначення розпорядника рахунку свого фонду місцевого референдуму кожен суб'єкт процесу місцевого референдуму, визначений частиною першою статті 61 цього Закону, не пізніше наступного дня з дня відкриття рахунку фонду місцевого референдуму повідомляє територіальну комісію з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції із зазначенням прізвища, власного імені, по батькові, дати народження, місця проживання або місця перебування, відомостей про документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України. Повідомлення суб'єкта процесу місцевого референдуму підписується уповноваженою особою ініціативної групи. До повідомлення додається власноруч написана заява громадянина України про згоду бути розпорядником рахунку.

3. Розпорядник рахунку фонду місцевого референдуму зобов'язаний не пізніш як за три дні до дня голосування подати до територіальної комісії з місцевого референдуму та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів фонду місцевого референдуму за період з дня відкриття рахунку фонду місцевого референдуму до п'ятого дня до дня голосування (у паперовій формі та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Центральної виборчої комісії, територіальної комісії з місцевого референдуму чи

відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення) та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше наступного дня після його надходження.

Розпорядник рахунку фонду місцевого референдуму зобов'язаний не пізніш як на сьомий день після дня голосування, припинення процесу місцевого референдуму подати до територіальної комісії з місцевого референдуму та Національного агентства з питань запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів фонду місцевого референдуму (у паперовій формі та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Центральної виборчої комісії, територіальної комісії з місцевого референдуму чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення) та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше наступного дня після його надходження.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, власне ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

4. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною третьою цієї статті, здійснюється територіальною комісією з місцевого референдуму та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Закону, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки фондів місцевого референдуму.

Територіальна комісія з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції не пізніш як за два дні до дня голосування оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом першим частини третьої цієї статті, та не пізніш як на тридцятий день після дня голосування – аналіз фінансових звітів, передбачених абзацом другим частини третьої цієї статті.

У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог цього Закону територіальна комісія з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції повідомляють про це відповідні органи правопорядку для перевірки і реагування відповідно до закону.

5. У фінансових звітах, передбачених частиною третьою цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на рахунку фонду місцевого референдуму, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до фонду місцевого референдуму, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок фонду (із зазначенням відомостей про особу, яка здійснила внесок до фонду, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні" для осіб, які здійснюють внески на підтримку політичної партії), назву політичної партії, громадської організації (у разі здійснення внеску політичною партією, громадською організацією), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку фонду, отримувача кожного платежу (із зазначенням відомостей про отримувача платежу, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні").

6. Форми фінансових звітів, передбачених частиною третьою цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

Стаття 65. Формування фонду місцевого референдуму та використання його коштів

1. Фонд місцевого референдуму організації партії, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, формується за рахунок власних коштів організації партії, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичної партії.

2. Фонд місцевого референдуму ініціативної групи формується за рахунок залишків фонду ініціативної групи, зазначених у частині чотирнадцятій статті 63 цього Закону, власних коштів членів ініціативної групи, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичної партії.

3. Фонд місцевого референдуму громадської організації, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, формується за рахунок добровільних внесків осіб, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку політичних партій.

4. Розмір власних коштів організації партії, громадської організації, добровільні внески особи до фонду ініціативної групи, організації партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму, обмежуються 0,1 розміру максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

5. Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи та обмежуються розміром максимального внеску на підтримку політичної партії протягом року, встановленим Законом України "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування фонду ініціативної групи не застосовуються.

6. Власні кошти організації партії, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, які перераховуються у її фонд місцевого референдуму, обов'язково відображаються у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, передбаченому Законом України "Про політичні партії в Україні".

7. Власні кошти громадської організації, що зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, які перераховуються у її фонд місцевого референдуму, обов'язково відображаються у фінансовій та податковій звітності такої громадської організації.

8. Забороняється робити добровільні внески до фонду місцевого референдуму особам, які відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" не мають права здійснювати внески на підтримку політичної партії.

9. Добровільний внесок до фонду місцевого референдуму здійснюється громадянином України особисто шляхом перерахування суми внеску на відповідний банківський рахунок. Обраний спосіб здійснення банківської операції повинен забезпечувати можливість ідентифікації фізичної особи. Документ, сформований за результатами такої

банківської операції, повинен містити інформацію про прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності), місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів (для осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті, - номер та (за наявності) серію паспорта громадянина України, в якому проставлено відмітку про відмову від одержання ідентифікаційного номера чи номера паспорта із записом про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків в електронному безконтактному носії), дату народження, призначення платежу, розмір (суму) внеску.

10. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв'язку на рахунок фонду місцевого референдуму відповідного суб'єкта процесу місцевого референдуму, визначеного частиною другою статті 56 цього Закону, не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на рахунок фонду місцевого референдуму не може перевищувати двох банківських днів.

11. Розпорядник рахунку фонду місцевого референдуму має право відмовитися від внеску особи, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито рахунок фонду місцевого референдуму. Такий добровільний внесок повертається особі за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до місцевого бюджету.

12. У разі надходження від особи добровільного внеску, що перевищує розмір, встановлений частиною четвертою цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником рахунку фонду місцевого референдуму, повертається особі банком, в якому відкрито такий рахунок, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до місцевого бюджету.

13. Розпорядник рахунку фонду місцевого референдуму зобов'язаний відмовитися від внеску особи, яка відповідно до цього Закону не має права робити такий добровільний внесок. Така відмова повинна бути здійснена протягом трьох днів із дня, коли розпоряднику рахунку фонду місцевого референдуму стало про це відомо, шляхом подання заяви до банку, в якому відкрито рахунок фонду місцевого референдуму, про перерахування відповідної суми до місцевого бюджету. Банк, в якому відкрито рахунок фонду місцевого референдуму, на підставі заяви розпорядника рахунку фонду місцевого референдуму перераховує такий добровільний внесок до місцевого бюджету.

14. Банк, в якому відкрито рахунок фонду місцевого референдуму, на підставі відповідного звернення розпорядника рахунку фонду місцевого референдуму перераховує кошти з о рахунку на поточні рахунки цього фонду місцевого референдуму.

15. Банк, в якому відкрито поточний рахунок фонду місцевого референдуму, не пізніше ніж на п'ятий день після дня голосування, припинення процесу місцевого референдуму перераховує кошти, не використані суб'єктом процесу місцевого референдуму, визначеним частиною другою статті 65 цього Закону, на рахунок відповідного фонду місцевого референдуму.

16. Невикористані кошти фонду місцевого референдуму ініціативної групи перераховуються банком, в якому було відкрито рахунок фонду, до місцевого бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення територіальною комісією з

місцевого референдуму результатів місцевого референдуму, припинення процесу місцевого референдуму.

17. Невикористані кошти фонду місцевого референдуму організації партії, громадської організації за зверненням керівника (керівного органу) організації політичної партії, громадської організації, яке подається до банку в десятиденний строк з дня офіційного опублікування результатів місцевого референдуму, припинення процесу місцевого референдуму, перераховуються з рахунку фонду місцевого референдуму на поточний банківський рахунок відповідної організації політичної партії, громадської організації у п'ятиденний строк з дня надходження зазначеного звернення. Якщо таке звернення не надійшло до банку у встановлений строк, невикористані кошти фонду місцевого референдуму організації партії, громадської організації перераховуються банком до місцевого бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного опублікування територіальною комісією з місцевого референдуму результатів місцевого референдуму.

18. Добровільні внески осіб, що надійшли на рахунок фонду місцевого референдуму пізніше ніж за день до дня голосування, після припинення процесу місцевого референдуму повертаються банком відповідній особі за рахунок коштів її внеску, а в разі неможливості повернення перераховуються до місцевого бюджету.

Стаття 66. Контроль за фондами місцевого референдуму

1. Контроль за фондами місцевого референдуму суб'єктів процесу місцевого референдуму, визначених частиною першою статті 61 цього Закону, здійснюють територіальна комісія з місцевого референдуму, Національне агентство з питань запобігання корупції та банк, у якому відкрито рахунок фонду місцевого референдуму, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції не пізніш як за п'ятдесят сім днів до дня голосування.

2. Банк, у якому відкрито рахунок фонду місцевого референдуму, надає територіальній комісії з місцевого референдуму та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за їх зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки фонду місцевого референдуму, рух коштів, а також про залишки коштів на рахунках. Механізм надання зазначених відомостей визначається порядком, встановлення якого передбачено частиною першою цієї статті.

3. Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за своєчасністю подання звітів про надходження і використання коштів фондів місцевого референдуму організацій партій, повнотою таких звітів, достовірністю внесених до них відомостей.

РОЗДІЛ VI

ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРОЦЕСУ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ, СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 67. Прихильники та опоненти питання місцевого референдуму

1. Міські, районні організації партій, діяльність яких поширюється на територію територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, громадські організації, діяльність яких поширюється на територію територіальної громади, в якій

проводиться місцевий референдум, можуть брати участь у процесі місцевого референдуму як його суб'єкти у разі їх реєстрації як прихильників або опонентів питання місцевого референдуму. Організація партії у порядку визначеному статутом політичної партії на зборах, конференції приймає рішення про участь у процесі місцевого референдуму як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму, копія якого засвідчується в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат" та протягом трьох днів надсилається до центрального керівного органу партії. Від однієї політичної партії прихильником чи опонентом питання місцевого референдуму може бути зареєстрована лише одна організація цієї партії.

2. У разі проведення місцевого референдуму на території територіальної громади міста прихильником або опонентом питання місцевого референдуму може бути зареєстровано міську організацію партії, на території територіальної громади села, селища - районну організацію партії, діяльність якої поширюється на територію територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум.

Відповідна організація партії у порядку визначеному статутом політичної партії на зборах, конференції приймає рішення про участь у процесі місцевого референдуму як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму, копія якого засвідчується в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат" та протягом трьох днів надсилається до центрального керівного органу партії.

3. Реєстрацію організацій партій, громадських організацій як прихильників або опонентів питання місцевого референдуму здійснює територіальна комісія з місцевого референдуму у порядку, встановленому статтею 68 цього Закону.

4. Ініціативна група є суб'єктом процесу місцевого референдуму як прихильник питання місцевого референдуму.

Стаття 68. Порядок реєстрації організацій партій, громадських організацій як прихильників чи опонентів питання місцевого референдуму

1. Заяву про реєстрацію організації партії, громадської організації як суб'єкта процесу місцевого референдуму (прихильника чи опонента питання місцевого референдуму) та інші документи, передбачені цією статтею, може бути подано до територіальної комісії з місцевого референдуму після початку процесу місцевого референдуму, але не пізніше як за сорок днів до дня голосування.

2. Заява, зазначена у частині першій цієї статті, підписується керівником організації партії, громадської організації та скріплюється печаткою (в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії). У заяві зазначається, що організація партія, громадська організація буде брати участь у процесі місцевого референдуму як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму.

3. До заяви, зазначеної у частинах першій і другій цієї статті, організацією партією додаються:

1) документ, що підтверджує статус організації партії як юридичної особи (за наявності такого статусу);

2) копія статуту політичної партії, засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", після початку процесу місцевого референдуму;

3) рішення зборів, конференції організації партії про участь у процесі місцевого референдуму як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму, прийняте

відповідно до статуту політичної партії та підписане керівником організації партії і скріплене печаткою цієї організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії;

4) обґрунтування позиції щодо питання місцевого референдуму (у повному та скороченому вигляді).

Обґрунтування позиції щодо питання місцевого референдуму має містити оцінку тверджень ініціативної групи щодо проблеми, яку пропонується розв'язати, цілей такого рішення, очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків такого рішення, обґрунтування можливості досягнення встановлених цілей. До обґрунтування позиції щодо питання місцевого референдуму заборонено включати заклики голосувати за або проти питання місцевого референдуму, а також положення, спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення.

Обґрунтування позиції щодо питання місцевого референдуму у скороченому вигляді для розміщення його після реєстрації організації партії прихильником чи опонентом питання місцевого референдуму на офіційних вебсайтах Центральної виборчої комісії, органу місцевого самоврядування (в разі наявності), територіальної комісії з місцевого референдуму (в разі наявності) та для використання при виготовленні інформаційних плакатів відповідно до статті 85 цього Закону може містити не більше 2500 друкованих знаків.

4. До заяви, зазначеної у частинах першій і другій цієї статті, громадською організацією додаються:

- 1) документ, що підтверджує статус громадської організації як юридичної особи;
- 2) копія статуту громадської організації, завірена підписом її керівника та скріплена печаткою або засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", після початку процесу місцевого референдуму;
- 3) рішення вищого органу управління громадської організації про участь у процесі місцевого референдуму як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму, прийняте відповідно до статуту громадської організації та підписане уповноваженою особою громадської організації і скріплене печаткою;
- 4) обґрунтування позиції щодо питання місцевого референдуму (у повному та скороченому вигляді), відповідно до пункту 3 частини третьої цієї статті.
5. Територіальна комісія з місцевого референдуму видає представнику організації партії, громадської організації, який подав документи, зазначені у частинах першій – четвертій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.
6. Територіальна комісія з місцевого референдуму не пізніше як на третій день з дня прийняття заяви про реєстрацію організації партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму та документів, зазначених у цій статті, приймає рішення про реєстрацію організації партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму.

7. У разі виявлення невідповідності документів, поданих для реєстрації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму, вимогам цього Закону та/або статуту політичної партії, громадської організації територіальна комісія з місцевого референдуму у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, приймає рішення про повернення організації партії, громадській організації поданих документів із зазначенням вичерпного переліку ознак невідповідності. Зазначене рішення разом із поданими документами не пізніше наступного дня з дня його прийняття надається представнику організації партії, громадської організації, який подав документи.

Помилки і неточності, виявлені в поданих організацією партією, громадською організацією для реєстрації документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, підлягають виправленню або уточненню у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, і не є підставою для повернення організації партії, громадській організації поданих документів.

8. Організація партії, громадська організація, якій повернуто документи відповідно до частини сьомої цієї статті, може повторно подати заяву та відповідні документи з дотриманням строку, встановленого частиною першою цієї статті.

9. Якщо в документах організації партії, громадської організації, повторно поданих відповідно до частини восьмої цієї статті, територіальна комісія з місцевого референдуму виявить невідповідності вимогам цього Закону та/або статуту політичної партії, громадської організації, зазначені у попередньому рішенні територіальної комісії з місцевого референдуму, прийнятому відповідно до частини сьомої цієї статті, територіальна комісія з місцевого референдуму відмовляє у реєстрації організації партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму.

10. Рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про відмову реєстрації організації партії, громадської організації як прихильника чи опонента питання місцевого референдуму, про повернення документів відповідно до частини сьомої цієї статті можуть бути оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

11. Громадська організація, яка отримала дозвіл територіальної комісії з місцевого референдуму мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі, не може бути після цього зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму.

12. Документи організації партії, громадської організації, подані після строку, встановленого частиною першою цієї статті, повертаються територіальною комісією з місцевого референдуму без розгляду.

Стаття 69. Представник суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважені особи суб'єкта процесу місцевого референдуму

1. Організація партії, громадська організація, зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, а також ініціативна група мають право делегувати одного представника до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка встановлює результати референдуму (далі – представник суб'єкта процесу місцевого референдуму в територіальній комісії з місцевого референдуму) з правом дорадчого голосу, уповноваженого представляти інтереси організації партії, громадської організації, ініціативної групи в територіальній комісії з місцевого референдуму під час процесу місцевого референдуму. Кандидатура представника організації партії, громадської

організації, ініціативної групи у територіальній комісії з місцевого референдуму затверджується рішенням організації партії, громадської організації, ініціативної групи.

Організація партії, громадська організація, зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, а також ініціативна група можуть мати не більше п'яти уповноважених осіб у єдиному окрузі.

2. Представником суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженою особою суб'єкта процесу місцевого референдуму може бути громадянин України, який має право голосу.

Не може бути представником, уповноваженою особою суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму:

- 1) член комісії з місцевого референдуму;
- 2) посадова чи службова особа органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування;
- 3) військовослужбовець;
- 4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;
- 5) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

3. Уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму представляє відповідну організацію партії, громадську організацію, зареєстровану як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, ініціативну групу у їхніх відносинах, що виникають у процесі місцевого референдуму, у межах єдиного округу і не є самостійним суб'єктом процесу місцевого референдуму.

4. Уповноважений представник ініціативної групи, обраний відповідно до частини п'ятої статті 29 цього Закону, з початком процесу місцевого референдуму здійснює повноваження уповноваженої особи ініціативної групи у єдиному окрузі з місцевого референдуму.

Стаття 70. Порядок реєстрації представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважених осіб суб'єкта процесу місцевого референдуму

1. Заява про реєстрацію представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважених осіб суб'єкта процесу місцевого референдуму в електронному вигляді та у паперовій формі, підписана відповідно керівником організації партії, громадської організації та скріплена печаткою організації партії (а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії), громадської організації, уповноваженим представником ініціативної групи, копія рішення про затвердження списку уповноважених осіб подаються до територіальної комісії з місцевого референдуму у будь-який час після реєстрації суб'єкта процесу місцевого референдуму.

2. У заяві про реєстрацію уповноважених осіб суб'єкта процесу місцевого референдуму стосовно кожної уповноваженої особи зазначаються:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кожної уповноваженої особи;
- 2) громадянство особи;
- 3) число, місяць і рік народження;
- 4) місце роботи, займана посада (заняття) особи;
- 5) виборча адреса особи;
- 6) номер контактного телефону;
- 7) відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку;

У заяві про реєстрацію представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму зазначаються відомості, передбачені пунктами 1 – 7 цієї частини.

3. До заяв, зазначених у частині першій цієї статті, додаються письмові згоди зазначених у заявах осіб представляти інтереси суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, у єдиному окрузі з місцевого референдуму, копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

4. Територіальна комісія з місцевого референдуму не пізніше третього дня після надходження документів, зазначених у частинах першій та третій цієї статті, реєструє представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважених осіб суб'єкта процесу місцевого референдуму та видає представнику суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму або одній із уповноважених осіб цього суб'єкта у єдиному окрузі з місцевого референдуму їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Стаття 71. Повноваження представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважених осіб суб'єктів процесу місцевого референдуму

1. Представник суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму має право:

1) бути присутнім на засіданнях територіальної комісії з місцевого референдуму під час розгляду питань, пов'язаних із місцевим референдумом, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу: отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, вносити пропозиції щодо рішення територіальної комісії з місцевого референдуму ;

2) ознайомлюватися зі змістом та отримувати копії протоколів і стенограм засідань територіальної комісії з місцевого референдуму , ознайомлюватися з її рішеннями, отримувати копії цих рішень;

3) ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до територіальної комісії з місцевого референдуму від інших комісій з місцевого референдуму, у тому числі про підсумки голосування, отримувати їх копії;

5) реалізовувати інші права, передбачені цим Законом для представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму.

2. Уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму без доручення представляє суб'єкта процесу місцевого референдуму, веде агітацію відповідно до позиції суб'єкта процесу місцевого референдуму, сприяє його діяльності у процесі місцевого референдуму.

Уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму:

1) представляє інтереси суб'єкта процесу місцевого референдуму у відносинах з виборцями, комісіями з місцевого референдуму (крім територіальної комісії з місцевого референдуму), іншими суб'єктами процесу місцевого референдуму, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, засобами масової інформації, підприємствами, установами, організаціями в межах єдиного округу з місцевого референдуму;

2) бере участь з правом дорадчого голосу в засіданнях комісій з місцевого референдуму в межах єдиного округу з місцевого референдуму (крім територіальної комісії з місцевого референдуму);

3) має право бути присутньою при проведенні голосування у приміщенні для голосування на дільниці з місцевого референдуму, при проведенні голосування за місцем перебування виборця;

4) має право бути присутньою на засіданні дільничної комісії з місцевого референдуму при підрахунку голосів виборців, на засіданні комісії з місцевого референдуму при встановленні підсумків голосування у відповідному окрузі та результатів місцевого референдуму;

5) має права офіційного спостерігача, передбачені частиною першою статті 77 цього Закону;

6) має інші права та здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

3. Представник суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму з дня їх реєстрації територіальною комісією з місцевого референдуму до припинення їх повноважень або закінчення (припинення) процесу місцевого референдуму має право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

Стаття 72. Заміна представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу місцевого референдуму

1. Представник суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму мають право у будь-який час до дня голосування звернутися до територіальної комісії з місцевого референдуму із заявою про складення своїх повноважень.
2. Суб'єкт процесу місцевого референдуму в будь-який час до дня голосування може звернутися до територіальної комісії з місцевого референдуму із заявою про відкликання свого представника у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи, а також про внесення іншої кандидатури замість відкликаної. Відповідна заява разом із письмовою згодою внесеної кандидатури та копіями першої та другої сторінок паспорта громадянина України подається до територіальної комісії з місцевого референдуму у порядку, визначеному статтею 70 цього Закону. Рішення про відкликання уповноваженого представника ініціативної групи та обрання нової особи уповноваженим представником ініціативної групи приймається більшістю голосів від загального складу ініціативної групи.
3. На підставі заяви, поданої відповідно до частини першої або другої цієї статті, не пізніше як на третій день з дня її надходження, але не пізніше як напередодні дня голосування, а в день голосування - невідкладно територіальна комісія з місцевого референдуму приймає рішення про скасування реєстрації представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу місцевого референдуму та (за наявності відповідної заяви) про реєстрацію інших представників суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи цього суб'єкта. Копія такого рішення невідкладно видається представнику суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму.
4. Посвідчення представника суб'єкта процесу місцевого референдуму у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу місцевого референдуму, повноваження яких припинено до закінчення процесу місцевого референдуму, вважається недійсним.

Стаття 73. Офіційні спостерігачі

1. У процесі місцевого референдуму можуть брати участь офіційні спостерігачі від:
 - 1) організацій партій, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму;
 - 2) громадських організацій, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму;
 - 3) громадських організацій, що отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі;
 - 4) ініціативної групи (у разі проведення місцевого референдуму за ініціативою громади).
2. Офіційний спостерігач, зазначений у частині першій цієї статті, є суб'єктом процесу місцевого референдуму.
3. Офіційний спостерігач, зазначений у частині першій цієї статті, здійснює свої повноваження, встановлені цим Законом, у межах єдиного округу з місцевого референдуму, в якому він зареєстрований.

4. Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій, у тому числі міжнародних неурядових організацій, зареєстрованих за межами України (далі – міжнародні спостерігачі), можуть вести спостереження за збором підписів на підтримку місцевого референдуму, їх перевіркою та за ходом процесу місцевого референдуму в межах єдиного округу з місцевого референдуму. Міжнародний спостерігач не є суб'єктом процесу місцевого референдуму.

5. Офіційний спостерігач від громадської організації, зареєстрований територіальною комісією з місцевого референдуму, здійснює свої повноваження, встановлені цим Законом, на всій території єдиного округу з місцевого референдуму.

Стаття 74. Строки повноважень офіційних спостерігачів

1. Повноваження офіційного спостерігача починаються з дня його реєстрації територіальною комісією з місцевого референдуму в порядку, передбаченому цим Законом, і припиняються із припиненням ініціативи проведення відповідного місцевого референдуму, зупиненням збору підписів та агітації щодо ініціативи громади, а у разі проголошення (призначення) місцевого референдуму – після офіційного оголошення територіальною комісією з місцевого референдуму результатів місцевого референдуму, припинення процесу місцевого референдуму, крім випадків дострокового припинення його повноважень.

2. Офіційний спостерігач має право у будь-який час звернутися до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка його зареєструвала, із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви зазначена комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається суб'єкту подання кандидатури офіційного спостерігача.

3. Суб'єкт подання кандидатури офіційного спостерігача має право відкликати цього офіційного спостерігача, звернувшись до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка зареєструвала офіційного спостерігача, з письмовою заявою про припинення повноважень офіційного спостерігача і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цим Законом.

Стаття 75. Участь громадських організацій у спостереженні на місцевому референдумі

1. Зареєстрована у встановленому законом порядку громадська організація, до статутної діяльності якої належать питання виборчого та/або референдумного права, дотримання і захист виборчих прав громадян та/або спостереження за виборчим процесом чи процесом референдуму, яка не набула статусу прихильника або опонента питання місцевого референдуму (далі – громадська організація), має право за дозволом територіальної комісії з місцевого референдуму мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі, у тому числі під час збору підписів на підтримку місцевого референдуму, їх перевірки.

2. Громадська організація після реєстрації ініціативної групи, але не пізніше ніж на двадцятий день після початку процесу місцевого референдуму, може звернутися до територіальної комісії з місцевого референдуму (у міській територіальній громаді міста з районним поділом – до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка встановлює результати місцевого референдуму) з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі. До клопотання, підписаного керівником громадської організації та засвідченого печаткою організації, додається

копія статуту громадської організації, засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат", після дня реєстрації ініціативної групи.

3. Територіальна комісія з місцевого референдуму не пізніш як на п'ятий день з дня отримання клопотання приймає рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі або про відмову в наданні такого дозволу, про що повідомляє громадську організацію наступного дня після дня прийняття відповідного рішення. Рішення не пізніше наступного дня після його прийняття передається до Центральної виборчої комісії для оприлюднення на офіційному веб-сайті

Підставами для відмови можуть бути лише порушення громадською організацією вимог, встановлених частинами першою та другою цієї статті, та реєстрація громадської організації як прихильника або опонента питання місцевого референдуму. Копія рішення про надання громадській організації дозволу мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу видається уповноваженому представнику громадської організації не пізніше наступного дня після дня прийняття такого рішення. Громадська організація має право оскаржити до суду рішення про відмову в наданні їй дозволу мати офіційних спостерігачів.

4. Центральна виборча комісія розміщує перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі, на своєму офіційному веб-сайті.

5. Не пізніш як за тридцять днів до дня голосування на місцевому референдумі територіальна комісія з місцевого референдуму надсилає перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі, іншим комісіям з місцевого референдуму.

Стаття 76. Реєстрація офіційних спостерігачів

1. Офіційним спостерігачем на місцевому референдумі може бути виборець.

Не може бути зареєстрований офіційним спостерігачем:

- 1) член комісії з місцевого референдуму;
- 2) представник у територіальній комісії з місцевого референдуму, уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму;
- 3) посадова чи службова особа органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування;
- 4) суддя, працівник суду, прокуратури, органів правопорядку;
- 5) військовослужбовець або особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;
- 6) член ініціативної групи;
- 7) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

2. За поданням уповноваженої особи суб'єкта процесу місцевого референдуму або керівника громадської організації офіційний спостерігач реєструється у межах єдиного

округу з проведення місцевого референдуму територіальною комісією з місцевого референдуму.

3. У поданні про реєстрацію офіційного спостерігача зазначаються його прізвище, власне ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, виборча адреса, номери контактних телефонів, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

4. До подання додаються заява про згоду зазначеної особи бути офіційним спостерігачем від суб'єкта процесу місцевого референдуму чи громадської організації та копія паспорта громадянина України (копія першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копія лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копія першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України), а також копія рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про дозвіл мати офіційних спостерігачів на місцевому референдумі.

5. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом уповноваженої особи суб'єкта процесу місцевого референдуму чи керівника громадської організації (у паперовій формі та в електронному вигляді з використанням засобів електронної ідентифікації, визначених законом) вноситься до територіальної комісії з місцевого референдуму не пізніше як за п'ять днів до дня голосування.

6. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути лише порушення положень частин першої – п'ятої цієї статті.

7. Технічні помилки чи неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур офіційних спостерігачів. При виявленні таких помилок чи неточностей територіальна комісія з місцевого референдуму невідкладно повідомляє про це суб'єкта подання. Зазначені помилки та неточності можуть бути виправлені шляхом внесення уточненого подання стосовно відповідних кандидатур не пізніше строку, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, а в разі отримання повідомлення в останній день такого строку – наступного дня після дня отримання повідомлення. Якщо уточнене подання не надійшло у встановлений строк, відповідні кандидатури відхиляються.

8. Територіальна комісія з місцевого референдуму здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у єдиному окрузі, забезпечує виготовлення та видачу їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

Стаття 77. Права та обов'язки офіційних спостерігачів

1. Офіційний спостерігач має право:

- 1) вести спостереження за збором підписів на підтримку місцевого референдуму;
- 2) бути присутнім із дотриманням вимог цього Закону на засіданнях територіальної комісії з місцевого референдуму, дільничної комісії з місцевого референдуму, у тому числі під час підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму,

встановлення підсумків голосування у відповідному окрузі та результатів місцевого референдуму;

3) перебувати під час голосування на дільниці з місцевого референдуму, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів комісії з місцевого референдуму, у тому числі під час видачі бюлетенів для голосування виборцям, не створюючи фізичних перешкод членам комісії з місцевого референдуму;

4) супроводжувати членів дільничної комісії з місцевого референдуму при організації голосування виборців за місцем перебування та бути присутнім під час проведення такого голосування;

5) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування та не створюючи загрози залякування виборців;

6) звертатися до членів відповідної комісії з місцевого референдуму, ініціативної групи, членів ініціативної групи з вимогою про невідкладне усунення порушень цього Закону в разі їх виявлення;

7) оскаржувати в установленому законом порядку до відповідної комісії з місцевого референдуму чи до суду порушення вимог законодавства про місцевий референдум;

8) складати акт про виявлення порушення законодавства про місцевий референдум у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, який може бути доданий до скарги чи позовної заяви;

9) вживати необхідних заходів щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму;

10) отримувати копії протоколів про передачу бюлетенів для голосування комісіям з місцевого референдуму, про підрахунок голосів на дільниці з місцевого референдуму, про підсумки голосування у відповідному окрузі та про результати місцевого референдуму, інших документів у випадках, передбачених цим Законом;

11) здійснювати інші права, передбачені цим Законом для офіційних спостерігачів.

2. Офіційний спостерігач не має права:

1) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) бюлетень для голосування;

2) бути присутнім під час заповнення виборцем бюлетеня для голосування у кабіні для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування;

3) чинити інші дії, що порушують законний перебіг процесу місцевого референдуму або протиправно заважають членам комісії з місцевого референдуму здійснювати свої повноваження.

3. Акт про порушення вимог законодавства про місцевий референдум є документом, що засвідчує вчинення протиправних дій або бездіяльність комісії з місцевого референдуму, члена комісії чи іншої особи. Такий акт складається невідкладно після виявлення порушення. Акт має бути підписаний особою, яка його склала, та не менш як двома іншими виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, виборчих адрес.

4. У разі порушення офіційним спостерігачем вимог пункту 3 частини другої цієї статті комісія з місцевого референдуму, на засіданні якої присутній офіційний спостерігач, робить йому попередження. У разі вчинення офіційним спостерігачем повторного або одноразового грубого порушення зазначених вимог комісія може позбавити його права

бути присутнім на засіданні комісії в порядку, встановленому цим Законом. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до комісії вищого рівня в порядку, передбаченому цим Законом, або до суду.

5. Територіальна комісія з місцевого референдуму, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі встановлення фактів порушення вимог пунктів 1, 2 частини другої цієї статті або систематичного порушення ним Конституції України та законів України. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення.

Стаття 78. Міжнародні спостерігачі

1. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій (міжнародні спостерігачі) акредитуються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо їх реєстрації подаються до Центральної виборчої комісії після початку процесу місцевого референдуму, а у разі ініціювання проведення місцевого референдуму за ініціативою громади – після реєстрації ініціативної групи, але не пізніше як за сім днів до дня голосування на місцевому референдумі безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України.

2. Громадяни України не можуть бути акредитовані міжнародними спостерігачами. Не може бути зареєстрована міжнародним спостерігачем:

1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом.

3. Рішення про реєстрацію міжнародних спостерігачів приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ять днів до дня голосування. Порядок реєстрації міжнародних спостерігачів визначається Центральною виборчою комісією.

4. Центральна виборча комісія видає міжнародному спостерігачу посвідчення за встановленою нею формою.

5. Міжнародні спостерігачі здійснюють свої повноваження на території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум.

Особи, які володіють українською мовою, можуть супроводжувати акредитованих офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій на території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, та під час засідань комісій з місцевого референдуму виключно для виконання функцій перекладача (не більше однієї особи з кожним офіційним спостерігачем).

6. Міжнародний спостерігач має право:

1) вести спостереження за збором підписів на підтримку місцевого референдуму;

2) бути присутнім на зустрічах представників суб'єктів процесу місцевого референдуму з виборцями, на зборах, мітингах та інших заходах агітації місцевого референдуму;

3) ознайомлюватися з офіційними інформаційними матеріалами та матеріалами агітації місцевого референдуму;

4) бути присутнім із дотриманням вимог цього Закону на засіданнях, перебувати у приміщеннях територіальних комісій з місцевого референдуму, дільничних комісій з

місцевого референдуму, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів комісії з місцевого референдуму, у тому числі під час видачі бюлетенів для голосування виборцям, підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам комісії фізично;

5) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

6) висловлювати після проведення місцевого референдуму свої пропозиції щодо організації проведення місцевого референдуму та вдосконалення законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду, проводити прес-конференції з додержанням вимог законодавства України;

7) утворювати разом з іншими спостерігачами від іноземних держав, міжнародних організацій тимчасові групи спостерігачів для координації їхньої діяльності в межах повноважень, передбачених цим Законом;

8) отримувати копії протоколів, інших документів у випадках, передбачених цим Законом.

7. Міжнародні спостерігачі не мають права втручатися у роботу комісій з місцевого референдуму, чинити дії, що порушують законний хід процесу місцевого референдуму або неправомірно перешкоджають членам комісії з місцевого референдуму здійснювати свої повноваження, заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) бюлетень або іншим чином порушувати таємницю голосування, використовувати свій статус у діяльності, не пов'язаній зі спостереженням за ходом процесу місцевого референдуму. Зазначене обмеження поширюється також на осіб, які супроводжують офіційних спостерігачів від іноземної держави, міжнародної організації.

8. Міністерство закордонних справ України, інші органи державної влади, органи місцевого самоврядування та комісії з місцевого референдуму сприяють міжнародним спостерігачам у здійсненні ними повноважень.

9. Фінансове і матеріальне забезпечення діяльності міжнародних спостерігачів здійснюється за рахунок коштів держав чи організацій, які скерували цих спостерігачів в Україну, або за їхні власні кошти.

РОЗДІЛ VII ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 79. Основні засади інформаційного забезпечення місцевого референдуму

1. Виборцям, у тому числі з порушеннями зору та слуху, забезпечується можливість доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, необхідної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору.

Центральна виборча комісія, територіальна комісія з місцевого референдуму забезпечує доступ до інформації виборців з інвалідністю шляхом надання її у доступних форматах:

1) використання аудіоформату та електронного формату друкованих повідомлень, у тому числі шляхом приведення офіційного сайту у відповідність із технічними вимогами, затвердженими Кабінетом Міністрів України;

2) використання формату "спрощеного читання" відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Порядок та обсяги використання доступних форматів на місцевих референдумах затверджується Центральною виборчою комісією.

2. Інформація, що міститься в документах, поданих до відповідної комісії з місцевого референдуму, є відкритою. Територіальні та дільничні комісії з місцевого референдуму в порядку, встановленому цим Законом, передають для оприлюднення на офіційних вебсайтах Центральної виборчої комісії, відповідної територіальної комісії з місцевого референдуму відомості, визначені цим Законом. Така інформація може бути оприлюднена та надана у порядку, встановленому Законом України "Про доступ до публічної інформації".

3. Під час проведення місцевого референдуму Центральна виборча комісія, відповідна територіальна комісія з місцевого референдуму оприлюднюють на своїх офіційних вебсайтах відомості, визначені цим Законом, у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

4. Комісії з місцевого референдуму, засоби масової інформації та інформаційні агентства, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, політичні партії, громадські організації та інші громадські об'єднання при поширенні інформації про питання місцевого референдуму та про перебіг процесу місцевого референдуму, яка не є агітацією місцевого референдуму відповідно до статті 87 цього Закону, зобов'язані дотримуватися об'єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації.

Стаття 80. Загальне інформаційне забезпечення місцевого референдуму

1. Загальне інформаційне забезпечення місцевого референдуму включає інформування виборців про:

- 1) право громадян на участь у місцевому референдумі, способи реалізації та захисту цього права;
- 2) можливість і процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на дільницях місцевого референдуму;
- 3) можливість та порядок зміни місця голосування виборця без зміни виборчої адреси;
- 4) адресу місцезнаходження територіальної та дільничної комісії з місцевого референдуму, дільниці з місцевого референдуму, до якої належить виборча адреса виборця;
- 5) адресу приміщення для голосування, дату та час голосування;
- 6) підстави та порядок отримання можливості голосувати за місцем перебування;
- 7) процедуру голосування та спосіб заповнення бюлетеня для голосування;
- 8) право на оскарження порушень своїх прав на участь у місцевому референдумі та способи реалізації цього права;
- 9) відповідальність за порушення законодавства про місцевий референдум;
- 10) перелік суб'єктів процесу місцевого референдуму – прихильників та опонентів питання місцевого референдуму, зареєстрованих відповідно до статті 68 цього Закону.

2. Центральна виборча комісія, відповідна територіальна комісія з місцевого референдуму не пізніше як на другий день процесу місцевого референдуму оприлюднюють на своєму офіційному вебсайті інформацію, зазначену в пунктах 1 – 9 частини першої цієї статті.
3. Центральна виборча комісія, відповідна територіальна комісія не пізніше наступного дня після реєстрації суб'єкта процесу місцевого референдуму оприлюднюють на своєму офіційному вебсайті інформацію, зазначену в пункті 10 частини першої цієї статті.
4. На розповсюдження інформаційних матеріалів, що належать до загального інформаційного забезпечення місцевого референдуму, поширюється законодавство про соціальну рекламу.

Стаття 81. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевого референдуму

1. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевого референдуму передбачає інформування виборців про:

- 1) початок процесу місцевого референдуму;
- 2) зміст питання місцевого референдуму;
- 3) рахунки фондів суб'єктів процесу місцевого референдуму, допустимий розмір внеску та спосіб, у який робиться внесок;
- 4) офіційні (контактні) адреси комісій з місцевого референдуму, ініціативної групи, політичних партій, громадських організацій, зареєстрованих як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму;
- 5) факти та події, пов'язані з процесом місцевого референдуму;
- 6) діяльність ініціативної групи, комісій з місцевого референдуму, політичних партій, громадських організацій, зареєстрованих як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму;
- 7) обґрунтування ініціативною групою, політичною партією, громадською організацією як учасником процесу місцевого референдуму їхньої позиції щодо питання референдуму.

2. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевого референдуму щодо відомостей, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією, а також територіальними комісіями з місцевого референдуму у межах, встановлених цим Законом, та в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

3. У разі призначення місцевого референдуму місцевою радою додаткове спеціальне інформаційне забезпечення місцевого референдуму здійснюється відповідною місцевою радою.

Стаття 82. Засади участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні місцевого референдуму

1. Під час процесу місцевого референдуму інформаційні агентства та засоби масової інформації розміщують інформаційні матеріали на замовлення територіальних комісій з місцевого референдуму на підставі відповідних договорів.

2. Засоби масової інформації та інформаційні агентства поширюють повідомлення про перебіг процесу місцевого референдуму, події, пов'язані із місцевим референдумом відповідно до засад визначених абзацом першим цієї частини статті, якщо:

- 1) інформація про місцевий референдум висвітлюється без перекручування, відповідно до фактів;
- 2) інформація про суб'єктів процесу місцевого референдуму, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму поширюється без надання необґрунтованих переваг;
- 3) збалансовано поширюється інформація стосовно змісту питань місцевого референдуму та суб'єктів процесу місцевого референдуму, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму;
- 4) інформація становить суспільний інтерес (є суспільно необхідною інформацією).

3. Інформаційні агентства, засоби масової інформації, що поширюють повідомлення про перебіг процесу місцевого референдуму, події, пов'язані з процесом місцевого референдуму, не повинні допускати замовчування суспільно необхідної інформації про такі події, якщо відповідна інформація була їм відома на момент її поширення.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації зобов'язані поширювати інформацію про місцевий референдум відповідно до фактів, не допускаючи перекручування інформації. Засоби масової інформації та інформаційні агентства повинні намагатися отримувати інформацію про події, пов'язані з процесом місцевого референдуму, з двох і більше джерел, віддаючи перевагу першоджерелам.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації при поширенні інформації щодо питання місцевого референдуму, позицій та дій суб'єктів процесу місцевого референдуму – прихильників та опонентів питання місцевого референдуму, повинні дотримуватися рівного ставлення до всіх позицій щодо питання місцевого референдуму.

4. Інформаційні агентства, засоби масової інформації мають збалансовано висвітлювати коментарі всіх суб'єктів процесу місцевого референдуму – прихильників та опонентів питання місцевого референдуму – щодо змісту питання місцевого референдуму, подій, пов'язаних із місцевим референдумом.

5. Аудіовізуальні (електронні) засоби масової інформації (далі - телерадіоорганізації) беруть участь в інформаційному забезпеченні місцевого референдуму з дотриманням вимог частин першої та другої цієї статті шляхом:

- 1) поширення відповідної інформації у передачах новин чи інших інформаційних передачах (циклах передач);
- 2) поширення спеціальних програм на замовлення комісії з референдуму.

У передачах, зазначених у пункті 1 не допускається поширення редакційних чи авторських коментарів, інших оціночних суджень як позитивного, так і негативного характеру стосовно змісту питання місцевого референдуму, подій, пов'язаних із місцевим референдумом.

Телерадіоорганізації повинні дотримуватися збалансованого поширення інформації стосовно змісту питань місцевого референдуму в окремих передачах або в серіях передач, які стосуються однакових або близьких питань, чітко пов'язані між собою і можуть розглядатися як одне ціле.

При поширенні інформації про події, пов'язані з місцевим референдумом телерадіоорганізації повинні дотримуватися балансу стосовно суб'єктів процесу референдуму зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання референдуму щодо розподілу ефірного часу, протягом якого поширюється відповідна інформація.

6. Телерадіоорганізації мають право створювати та поширювати у прямому ефірі передачі за участю членів ініціативної групи (у разі проведення місцевого референдуму за ініціативою громади), організації партії, громадської організації, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму відповідно до цього Закону, у формі дебатів чи дискусій стосовно питання місцевого референдуму. Такі передачі повинні бути організовані у цикл передач однакового формату з дотриманням принципу рівних умов та рівного доступу прихильники та опонентів питання місцевого референдуму. Телерадіоорганізація може створити лише один цикл таких передач під час процесу місцевого референдуму. В одній передачі повинні брати участь представники різних суб'єктів процесу місцевого референдуму, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму.

Телерадіоорганізація, яка має намір поширювати передачі, у формі дебатів чи дискусій стосовно питання місцевого референдуму, не менш як за два тижні до виходу в ефір першої передачі оприлюднює на власному веб-сайті та у спеціально визначеному розділі на веб-сайті Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення відповідну пропозицію, в якій повинні зазначатися формат передачі та строк, протягом якого необхідно надати згоду на участь у передачі. Без оприлюднення пропозиції поширення передач (циклу передач) у формі дебатів чи дискусій щодо питань місцевого референдуму забороняється.

7. Формат передачі (циклу передач) включає:

- 1) порядок визначення учасників кожної передачі;
- 2) порядок визначення хронологічного поширення передач у циклі;
- 3) тривалість передачі та обсяг ефірного часу, що надається для виступів кожному з учасників;
- 4) графік поширення передач в ефірі;
- 5) ведучого передач або порядок його визначення;
- 6) наявність інших присутніх осіб у студії під час передачі (експерти, журналісти, аудиторія в студії тощо), їх роль та порядок їх обрання чи визначення;
- 7) регламент передачі та правила поведінки учасників;
- 8) тема обговорення або порядок її визначення;
- 9) умови поширення під час передачі іншої інформації (результатів опитувань думки громадян, інтерактивного голосування, статистичних відомостей, освітньої та довідкової інформації, концертних виступів тощо);
- 10) та інші умови створення передачі.

Обсяг ефірного часу для виступів прихильники чи опонентів питання місцевого референдуму має бути рівним у межах циклу передач та кожної окремої передачі. Обсяг ефірного часу, що надається кожному учаснику передачі для участі в дискусії або для відповіді на запитання, повинен визначатися за однаковими правилами.

8. Передачі у формі дебатів чи дискусій стосовно питання місцевого референдуму не є формою агітації з референдуму та мають поширюватися з дотриманням загальних засад

участі телерадіоорганізацій в інформаційному забезпеченні місцевих референдумів з урахуванням особливостей, визначених цією статтею. Під час трансляції передач у формі дебатів чи дискусій не допускається поширення ведучими, учасниками чи іншими запрошеними особами закликів голосувати або не голосувати за чи проти питання референдуму.

Зазначені передачі можуть проводитися виключно за рахунок телерадіоорганізації або за рахунок місцевого бюджету.

Час мовлення, відведений на поширення у прямому ефірі передачі у формі дебатів чи дискусій стосовно місцевого референдуму не може перевищувати 15 відсотків фактичного обсягу мовлення протягом астрономічної доби телерадіоорганізацією будь-якої форми власності.

Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозаписи усіх передач у формі дебатів чи дискусій стосовно місцевого референдуму і зберігати їх протягом тридцятиденного строку з дня офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму.

Телерадіоорганізації усіх форм власності за письмовими запитами відповідної територіальної комісії з місцевого референдуму, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу для зазначених у цій статті передач, а в разі необхідності передач у запису на плівці та/або інших носіях інформації

9. Нагляд (контроль) за дотриманням вимог цього Закону в частині участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні місцевого референдуму та проведенні агітації місцевого референдуму здійснюють Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (щодо електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації) та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах (щодо друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств).

При здійсненні такого нагляду можуть використовуватися матеріали моніторингу, надані громадськими організаціями, зареєстрованими у встановленому законом порядку, до статутної діяльності яких належать питання, пов'язані з процесом виборів та референдумів, забезпеченням виборчих прав громадян України.

У разі виявлення порушень за результатами здійснення такого нагляду Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення вживає заходів, передбачених законодавством.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення може укладати угоди та меморандуми з власниками платформ спільного доступу до інформації (в тому числі – іноземними). Такими угодами та меморандумами, зокрема, може бути передбачено забезпечення вимог та обмежень щодо інформації, що поширюється на платформах спільного доступу до інформації та доступна на території України, механізми співрегулювання, співпраця у сфері протидії поширення дезінформації та забезпечення прозорості фінансування агітації з місцевого референдуму на платформах, дотримання інших вимог законодавства про місцевий референдум з боку користувачів. Користувачі мережі Інтернет, платформ спільного доступу при поширенні будь-яких матеріалів, пов'язаних з процесом місцевого референдуму в Україні, зобов'язані дотримуватися вимог законодавства щодо інформаційного забезпечення та здійснення агітації місцевого референдуму.

Стаття 83. Особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов'язаного з місцевим референдумом

1. Фізичні та юридичні особи, які проводять опитування громадської думки, мають право оприлюднювати результати такого опитування щодо змісту питання місцевого референдуму, подій, пов'язаних із місцевим референдумом, з обов'язковим зазначенням часу його проведення, території охоплення, розміру та способу формування соціологічної вибірки опитаних, методу опитування, точного формулювання питань, можливої статистичної похибки замовників опитування.

2. Інформаційні агентства, засоби масової інформації у разі поширення результатів опитування громадської думки, пов'язаних із місцевим референдумом, зобов'язані зазначати повну назву організації, що проводила опитування, замовників опитування, а також інші відомості, зазначені у частині першій цієї статті. Вказане положення поширюється на випадки поширення засобами масової інформації, інформаційними агентствами результатів опитування громадської думки, пов'язаного з місцевими референдумами, в мережі Інтернет.

3. Забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов'язаного з місцевим референдумом, протягом останніх семи днів перед днем голосування.

4. Способи проведення опитувань виборців щодо їхнього волевиявлення під час голосування повинні забезпечувати збереження таємниці голосування опитуваного виборця. Оприлюднення в день голосування результатів такого опитування до закінчення голосування забороняється.

5. У разі оприлюднення телерадіоорганізацією результатів інтерактивного опитування аудиторії, що проводиться під час передачі, пов'язаної з місцевим референдумом або за участю представників суб'єктів процесу місцевого референдуму – прихильників та опонентів питання місцевого референдуму, учасникам передачі забороняється коментувати результати таких опитувань або іншим чином посилатися на них. Оприлюднення результатів інтерактивного опитування аудиторії протягом всього часу повинно супроводжуватися текстовим повідомленням "Це опитування відображає думку лише цієї аудиторії", яке має демонструватися на екрані (для телепередач) у формі, прийнятній для глядача, чи бути озвученим (для радіопередач) чітким текстом диктора або ведучого передачі безпосередньо перед і після оприлюднення відповідних результатів.

Стаття 84. Офіційні інформаційні матеріали місцевого референдуму

1. До офіційних інформаційних матеріалів місцевого референдуму належать:

1) текст питання місцевого референдуму (текст рішення щодо скасування нормативно-правового акта місцевої ради або окремих його положень);

2) інформаційні плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про місцевий референдум.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму, яка встановлює результати референдуму, за рахунок коштів місцевого бюджету, виділених на підготовку і проведення місцевого референдуму, не пізніше як за тридцять днів до дня голосування забезпечує виготовлення офіційних інформаційних матеріалів місцевого референдуму,

зазначених у частині першій цієї статті, у кількості, визначеній Центральною виборчою комісією.

Форма, розмір, текст та поліграфічне виконання плакатів, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним комісіям з місцевого референдуму встановлюються Центральною виборчою комісією.

3. Територіальні комісії з місцевого референдуму невідкладно після утворення дільничних комісій з місцевого референдуму передають їм визначену Центральною виборчою комісією кількість примірників офіційних матеріалів місцевого референдуму.

4. Територіальні та дільничні комісії з місцевого референдуму надають можливість вільно ознайомитися з офіційними інформаційними матеріалами кожному громадянину, в тому числі в день голосування.

Стаття 85. Інформаційні плакати ініціативної групи, політичної партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму

1. Ініціативна група, політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, за рахунок коштів свого фонду місцевого референдуму можуть виготовити інформаційні плакати з поданим ними при реєстрації обґрунтуванням їхньої позиції щодо питання місцевого референдуму (обсягом не більше 2500 друкованих знаків) для розміщення на дільницях з місцевого референдуму. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму погоджує з уповноваженою особою суб'єкта процесу місцевого референдуму у єдиному окрузі з проведення місцевого референдуму текст інформаційного плаката.

Інформаційні плакати повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, тираж, інформацію про замовника із зазначенням того, є він прихильником чи опонентом питання місцевого референдуму.

3. Ініціативна група, політична партія, громадська організація, зареєстровані як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, не пізніше 18 години дня, що передує дню голосування, передають інформаційні плакати дільничним комісіям з місцевого референдуму із розрахунку не більше як по два примірники кожного плаката на кожную дільницю місцевого референдуму.

4. Дільничні комісії з місцевого референдуму надають можливість вільно ознайомитися з інформаційними плакатами кожному громадянину, в тому числі в день голосування.

РОЗДІЛ VIII АГІТАЦІЯ ЩОДО ІНІЦІАТИВИ ГРОМАДИ, АГІТАЦІЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 86. Агітація під час збору підписів на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму за ініціативою громади.

1. Агітація під час збору підписів на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму за ініціативою громади – це здійснення будь-якої діяльності, що спонукає

виборців підтримати або не підтримати ініціативу проведення місцевого референдуму за ініціативою громади (далі – агітація щодо ініціативи).

2. Агітація щодо ініціативи місцевого референдуму, що потребує фінансових витрат здійснюється виключно за рахунок коштів фонду ініціативної групи місцевого референдуму, фонду агітації щодо ініціативи організації партії зі статусом юридичної особи, громадської організації, а також із дотриманням вимог, передбачених статтями 86-93 цього Закону.

Ініціативна група, організація партій, громадська організація, що не утворила відповідний фонд не може здійснювати агітацію щодо ініціативи місцевого референдуму у формах, що потребує здійснення фінансових витрат.

Громадяни України – виборці мають право особисто вести або брати участь у проведенні агітації щодо підтримки чи непідтримки ініціативи проведення місцевого референдуму за ініціативою громади без витрачання власних коштів, крім внеску фонду ініціативної групи місцевого референдуму, фонду агітації щодо ініціативи місцевого референдуму.

3. Рахунок фонду агітації щодо ініціативи може бути відкритий організацією політичної партії зі статусом юридичної особи, громадською організацією після дня, наступного після дня одержання копії постанови територіальної комісії з місцевого референдуму про свою реєстрацію ініціативна група та до моменту закінчення строку збору підписів громадян на підтримку цієї ініціативи. Порядок відкриття і закриття рахунків фонду агітації щодо ініціативи організацією політичної партії зі статусом юридичної особи, громадської організації встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією до 31 грудня кожного року та діє протягом наступного календарного року.

Інформація про відкриття рахунку фонду ініціативної групи, фонду агітації щодо ініціативи організації політичної партії зі статусом юридичної особи, громадської організації та його реквізити оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії, територіальної комісії з місцевого референдуму чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення) не пізніше як на другий день після отримання повідомлення банку про відкриття відповідного рахунку. Зазначена інформація може бути оприлюднена ініціативною групою, організацією партії зі статусом юридичної особи, громадською організацією у засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного фонду.

4. Кошти фонду агітації щодо ініціативи, створеного організацією політичної партії зі статусом юридичної особи, громадською організацією, формуються у порядку, передбаченому статтею 65 цього Закону.

5. Організація партії, громадська організація призначає одного розпорядника рахунку свого фонду агітації щодо ініціативи, який має виключне право на розпорядження коштами з рахунку цього фонду. Про призначення розпорядника рахунку свого фонду агітації щодо ініціативи організація політичної партії, громадська організація не пізніше наступного дня після дня його відкриття повідомляє територіальну комісію з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції із зазначенням прізвища, власного імені, по батькові, дати народження, місця проживання або місця перебування, відомостей про документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України. Повідомлення організації політичної партії, громадської організації підписується керівником організації політичної партії, громадської організації. До повідомлення додається власноруч написана заява громадянина України

про згоду бути розпорядником рахунку.
6. Розпорядник коштів рахунку фонду агітації щодо ініціативи, створеного організацією партії, громадською організацією, зобов'язаний вести облік надходження та витрачання коштів фонду.

Розпорядник рахунків фонду агітації щодо ініціативи забезпечує дотримання фінансової дисципліни, цільове використання коштів фонду.

7. Контроль за діяльністю фондів агітації щодо ініціативи здійснюють територіальна комісія з місцевого референдуму, Національне агентство з питань запобігання корупції та банк, в якому відкрито рахунок фонду, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції. Банк, в якому відкрито рахунок фонду, надає територіальній комісії з місцевого референдуму та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за їх зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунок фонду, рух коштів, а також про їх залишки на рахунку.

Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за своєчасністю звітів про надходження і використання коштів фондів, повнотою таких звітів, достовірністю включених до них відомостей.

8. Розпорядник рахунку фонду агітації щодо ініціативи протягом десяти днів з дня закінчення строку збирання підписів або припинення ініціативи з підстав, передбачених статтею 34 цього Закону, зобов'язаний подати до територіальної комісії з місцевого референдуму та Національного агентства з питань запобігання корупції фінансовий звіт про надходження та використання коштів фонду (у паперовій формі та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Національного агентства з питань запобігання корупції та територіальної комісії з місцевого референдуму (в разі наявності) не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, власне ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

9. Аналіз фінансових звітів, передбачених частиною восьмою цієї статті, здійснюється територіальною комісією з місцевого референдуму та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Закону, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки фондів. Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції протягом п'ятнадцяти днів з дня закінчення строку збирання підписів або припинення ініціативи з підстав, передбачених статтею 34 цього Закону, оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах результати аналізу фінансових звітів, передбачених частиною восьмою цієї статті. У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог цього Закону територіальна комісія з місцевого референдуму та Національне агентство з питань запобігання корупції повідомляють про це відповідні органи правопорядку для перевірки і реагування відповідно до закону.

10. У фінансових звітах, передбачених частиною восьмою цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на рахунок фонду агітації щодо ініціативи, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до фонду, його розмір, особу,

яка здійснила внесок на відповідний рахунок фонду (із зазначенням відомостей про особу, яка здійснила внесок до фонду, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні" для осіб, які здійснюють внески на підтримку політичної партії), назву політичної партії (у разі здійснення внеску політичною партією), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку фонду, отримувача кожного платежу (із зазначенням відомостей про отримувача платежу, передбачених Законом України "Про політичні партії в Україні").

11. Форми фінансових звітів, передбачених частиною восьмою цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

12. Невикористані кошти фонду агітації щодо ініціативи організації політичної партії, громадської організації за зверненням органу управління політичної партії, громадської організації, яке подається до банку в десятиденний строк з дня завершення строку збирання підписів або припинення ініціативи з підстави, передбачених статтею 34 цього Закону, перераховуються з рахунку фонду агітації щодо ініціативи на поточний банківський рахунок відповідно організації політичної партії, громадської організації у п'ятиденний строк з дня надходження зазначеного звернення. Якщо таке звернення не надійшло до банку у встановлений строк, невикористані кошти фонду організації політичної партії, громадської організації перераховуються банком до місцевого бюджету на п'ятнадцятий день з дня завершення строку збирання підписів.

Стаття 87. Форми і засоби агітації місцевого референдуму

1. Агітація місцевого референдуму – це здійснення будь-якої діяльності, що має на меті спонукання виборців на місцевому референдумі голосувати за чи проти питання місцевого референдуму. До агітації також належать повідомлення про заходи, що проводяться або підтримуються суб'єктами процесу місцевого референдуму.

2. Громадяни України – виборці, представники організації партії, громадської організації, що зареєстрована прихильниками чи опонентом питання місцевого референдуму та не утворюють фонд агітації мають право вільно і всебічно обговорювати питання місцевого референдуму, офіційні інформаційні матеріали місцевого референдуму, можливі наслідки місцевого референдуму, особисто вести або брати участь у проведенні агітації щодо підтримки чи невідтримки питання місцевого референдуму без витрачання коштів, крім внеску до відповідного фонду агітації щодо ініціативи проведення місцевого референдуму, фондів ініціативної групи, фондів місцевого референдуму.

3. Агітація місцевого референдуму може проводитися в таких формах:

1) проведення зборів громадян, зустрічей з виборцями, дебатів, дискусій та інших публічних заходів агітації місцевого референдуму (прихильниками та опонентами питання місцевого референдуму);

2) проведення мітингів, походів, демонстрацій за або проти питання місцевого референдуму;

3) встановлення інформаційних наметів для агітації;

4) оприлюднення (поширення) в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації, інформаційних агентствах та мережі Інтернет виступів, інтерв'ю,

нарисів, відеофільмів, інших публікацій та повідомлень за чи проти питання місцевого референдуму;

5) розповсюдження листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали агітації місцевого референдуму;

6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів на носіях зовнішньої реклами;

7) публічні заклики голосувати за або проти питання місцевого референдуму, публічні оцінки змісту питання місцевого референдуму;

8) в інших формах, що не суперечать Конституції та законам України.

4. Не вважається агітацією місцевого референдуму:

1) поширення телерадіоорганізаціями передач у формі дебатів чи дискусій, за умови дотримання балансу представлення думок прихильників та опонентів питань референдуму;

2) поширення повідомлень про перебіг процесу місцевого референдуму, події, пов'язані із місцевим референдумом інформаційними агентствами, засобами масової інформації з дотриманням засад достовірності, повноти і збалансованості інформації та за умови її неупередженого подання;

3) розповсюдження інформаційних матеріалів, які належать до загального і спеціального інформаційного забезпечення місцевого референдуму

На матеріали агітації місцевого референдуму з використанням рекламних засобів поширюються вимоги визначені Законом України "Про рекламу".

5. Агітація місцевого референдуму здійснюється за рахунок бюджетних коштів, виділених на підготовку і проведення місцевого референдуму для цілей, визначених цим Законом, та коштів фондів суб'єктів процесу референдуму.

6. Встановлення інформаційних наметів для проведення заходів агітації місцевого референдуму, організація та проведення мітингів, походів, демонстрацій, пікетів не потребують отримання будь-яких дозволів від органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законом.

7. Суб'єкт процесу місцевого референдуму, який утворив свій фонд місцевого референдуму, має право на договірній основі за рахунок коштів свого фонду місцевого референдуму орендувати будинки і приміщення всіх форм власності для проведення зборів, зустрічей з виборцями, дебатів, дискусій та інших публічних заходів агітації місцевого референдуму.

8. У разі якщо будинок (приміщення) незалежно від форми власності було надано для проведення публічного заходу, пов'язаного з місцевим референдумом, чи для агітації референдуму одному суб'єкту процесу місцевого референдуму, власник (користувач) цього будинку (приміщення) не має права відмовити в його наданні на тих самих умовах іншому суб'єкту процесу місцевого референдуму з альтернативним ставленням до питання місцевого референдуму.

9. Вимога, зазначена у частині сьомій цієї статті, не стосується приміщень, що перебувають у власності чи постійному користуванні організації партії, громадської організації, зареєстрованих як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму.

10. Інформаційні агентства надають приміщення для проведення прес-конференцій суб'єктам процесу місцевого референдуму – прихильникам та опонентам питання місцевого референдуму – на рівних умовах доступу та оплати.

11. Юридичні та фізичні особи, які надають рекламні засоби (носії зовнішньої реклами) для розміщення агітаційних матеріалів, повинні забезпечити рівний доступ та рівні умови суб'єктам процесу місцевого референдуму – прихильникам та опонентам питання місцевого референдуму.

12. Офіційні повідомлення в період процесу місцевого референдуму про дії посадових осіб, органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених Конституцією України та законами України, і підготовлені у порядку, передбаченому Законом України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", не належать до агітації з референдуму. Такі офіційні повідомлення не повинні містити коментарів агітаційного характеру щодо змісту питання місцевого референдуму

13. Підтримка суб'єктом процесу місцевого референдуму, що зареєстрований прихильником чи опонентом питання місцевого референдуму від свого імені проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрацій фільмів, телепередач чи інших публічних заходів, а також проведення зазначених публічних заходів за або проти питання місцевого референдуму може здійснюватися лише у разі повного фінансування таких заходів із коштів фонду місцевого референдуму відповідного суб'єкта місцевого референдуму

14. Вимоги цього закону щодо змісту, форми, маркування, обмежень та джерел фінансування агітації з референдуму застосовуються також до матеріалів агітації, які поширюються в мережі Інтернет, у тому числі на платформах спільного доступу. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та відповідна адміністрація платформи спільного доступу в порядку, визначеному угодами та меморандумами про співпрацю, вживають заходів для припинення порушень вимог цього Закону, в тому числі шляхом блокування доступу до такої агітації з місцевого референдуму до завершення відповідного процесу місцевого референдуму.

15. Суб'єкти процесу місцевого референдуму сприяють доступу виборців до агітаційних матеріалів без дискримінації, зокрема шляхом використання доступних форматів у друкованих та аудіовізуальних матеріалах, приведення офіційних сайтів у відповідність із стандартами доступності, а також в інші способи, не заборонені законодавством.

Стаття 88. Строки проведення агітації місцевого референдуму

1. Ініціативна група має право розпочати агітацію місцевого референдуму з першого дня процесу місцевого референдуму. Організація партії, громадська організація мають право розпочати агітацію місцевого референдуму наступного дня після дня прийняття рішення про їх реєстрацію як прихильників чи опонентів питання місцевого референдуму.

2. Агітація місцевого референдуму закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування.

3. Агітація місцевого референдуму напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У цей час забороняються проведення масових акцій у зв'язку з проведенням місцевого референдуму чи його питанням, розповсюдження агітаційних

матеріалів, обговорення питання місцевого референдуму в засобах масової інформації, інформаційних агентствах, в мережі Інтернет чи на публічних заходах.

Агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п'ятниці перед днем голосування відповідними службами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Стаття 89. Друковані матеріали та товари агітації місцевого референдуму

1. Суб'єкт процесу місцевого референдуму на власний розсуд може виготовляти друковані матеріали агітації місцевого референдуму за рахунок і в межах коштів свого фонду місцевого референдуму.

2. До друкованих матеріалів агітації місцевого референдуму належать листівки, постери-плакати, буклети, брошури, книги, інша друкована продукція з написами чи текстами, що стосуються питання місцевого референдуму.

Зазначені друковані матеріали агітації місцевого референдуму не можуть містити недостовірну, неповну і неточну інформацію.

3. Суб'єкт процесу місцевого референдуму може виготовляти за рахунок коштів свого фонду місцевого референдуму товари (значки, календарі, пакети, олівці, ручки тощо), які містять написи чи зображення, що виражають певне ставлення до питання місцевого референдуму, візуальні зображення (прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів ініціативної групи, політичної партії (організації партії), громадської організації - прихильників або опонентів питання місцевого референдуму, а також використання гімну, слоганів, гасел ініціативної групи, політичної партії (організацій партій), громадської організації прихильників або опонентів питання місцевого референдуму, за умови, що вартість кожної одиниці такого товару не перевищує 3 відсотки прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 1 січня року, в якому проводяться референдум.

4. Друковані матеріали агітації місцевого референдуму повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, тираж, відповідального за випуск, інформацію про замовника матеріалів із зазначенням того, є він прихильником чи опонентом питання місцевого референдуму. Прихильники та опоненти питання місцевого референдуму можуть також виготовляти друковані матеріали агітації з використанням обладнання, що їм належить.

5. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніше як на десятий день процесу місцевого референдуму відводять місця та обладнують стенди, дошки оголошень у публічних місцях для розміщення матеріалів агітації місцевого референдуму.

6. Суб'єкт процесу місцевого референдуму має право вільно поширювати друковані матеріали агітації місцевого референдуму, зазначені у частині другій цієї статті, друковані видання, в яких розміщені матеріали агітації місцевого референдуму, а також товари, зазначені у частині третій цієї статті.

Стаття 90. Загальний порядок використання засобів масової інформації, інформаційних агентств

1. Агітація місцевого референдуму з використанням інформаційних агентств, засобів масової інформації всіх форм власності проводиться з дотриманням принципу рівних умов та в порядку, передбаченому цим Законом.

2. Агітація місцевого референдуму в інформаційних агентствах, засобах масової інформації, всіх форм власності проводиться за рахунок коштів фонду місцевого референдуму суб'єкта процесу місцевого референдуму та здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю ефірного часу чи площі.

3. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення агітації за рахунок коштів фондів місцевого референдуму суб'єктів процесу місцевого референдуму встановлюються відповідним інформаційним агентством засобом масової інформації не пізніше як у перший день процесу місцевого референдуму. При цьому інформаційні агентства, засоби масової інформації можуть розрахувати такі розцінки вартості одиниці друкованої площі чи одиниці ефірного часу окремо для робочих днів і окремо для вихідних та святкових днів, а також окремо для різних за кількістю потенційної аудиторії періодів ефірного часу чи друкованої площі. Зазначені розцінки не можуть відрізнятися в залежності від близькості до дня голосування на місцевому референдумі.

Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення агітації не можуть змінюватися протягом процесу місцевого референдуму. Інформаційне агентство, засіб масової інформації не може надавати знижку на оплату окремому суб'єкту процесу місцевого референдуму. Ці відомості невідкладно надаються територіальній комісії з місцевого референдуму та оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії, територіальній комісії з місцевого референдуму чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення).

4. Засобам масової інформації під час процесу місцевого референдуму у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених угодами, укладеними з розпорядником фонду агітації місцевого референдуму, забороняється агітувати за або проти питань місцевого референдуму чи поширювати інформацію, яка має ознаки агітації з місцевого референдуму, безоплатно або з оплатою з джерел, не передбачених цим Законом, а так само поширювати будь-яку інформацію, яка має на меті спонукати голосувати за або проти питання місцевого референдуму.

5. Матеріали агітації місцевого референдуму мають бути чітко відокремлені від іншої інформації, у тому числі від комерційної реклами, незалежно від форм чи способів їх подання, таким чином, щоб їх можна було ідентифікувати як такі матеріали агітації і мають бути розміщені під рубрикою "Агітація місцевого референдуму" та містити назву села, селища, міста на території територіальної громади якого проводиться місцевий референдум". Змішування агітаційних матеріалів та комерційної реклами не допускається.

6. Інформаційне агентство, засіб масової інформації, який надав ефірний час або друковану площу одному суб'єкту процесу місцевого референдуму, не може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі на тих самих умовах іншому суб'єкту процесу місцевого референдуму з альтернативним ставленням до питання місцевого референдуму.

Інформаційне агентство, засіб масової інформації може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі суб'єкту процесу тільки у разі, якщо надані для поширення агітаційні матеріали не відповідають вимогам статті 89 цього Закону.

Ця вимога не поширюється на інформаційні агентства, засоби масової інформації, засновниками (власниками) яких є політичні партії (організації політичної партії), громадські організації – суб'єкти процесу місцевого референдуму.

Засоби масової інформації не несуть відповідальності за зміст агітації, яка була розміщена відповідно до угод із замовниками, крім випадків, передбачених частиною першою статті 89 цього Закону. У разі спроб поширення учасником передачі телерадіоорганізації у прямому ефірі інформації, зазначеної частиною першою статті 89 цього Закону, ведучий передачі зобов'язаний вжити усіх заходів для припинення такого поширення.

7. Суб'єкти процесу місцевого референдуму, що зареєстровані прихильниками чи опонентами мають право звернутися до інформаційного агентства, засобу масової інформації, що оприлюднив інформацію, щодо змісту питання місцевого референдуму, подій, пов'язаних із місцевим референдумом, яку вони вважають недостовірною, з вимогою опублікувати їх відповідь. Інформаційне агентство, засіб масової інформації, що оприлюднило відповідну інформацію, не пізніше як через два дні з дня звернення з вимогою про відповідь, але не пізніше передостаннього дня перед днем голосування на місцевому референдумі зобов'язаний надати такому суб'єкту процесу місцевого референдуму можливість оприлюднити відповідь: надати такий самий ефірний час на телебаченні і радіо або таку саму площу в друкованих та онлайн інформаційних агентствах, засобах масової інформації. В друкованих та онлайн інформаційних агентствах, засобах масової інформації матеріал, наданий таким суб'єктом повинен бути виконаний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою «Відповідь» на тому ж місці де було опубліковано інформацію, оголошену як недостовірну, на телебаченні і радіо такий матеріал має бути оголошено або оприлюднено у той же час, коли було поширено інформацію, оголошену, як недостовірну. Відповідь повинна містити посилання на відповідну публікацію та зазначення відповідних фрагментів публікації, які містять інформацію, оголошену, як недостовірну. Відповідь не повинна містити прямих закликів до голосування за або неголосування за питання місцевого референдуму. Відповідь має бути оприлюднена без додатків, коментарів та скорочень за рахунок інформаційного агентства, засобу масової інформації. Інформаційне агентство, засіб масової інформації, має право відмовити в опублікуванні відповіді, якщо обсяг відповіді перевищує обсяг інформації, яка містить факти, оголошені як недостовірні або не обмежується фактами, оголошеними, як недостовірні. Відповідь на відповідь не надається.

8. Інформаційне агентство, засіб масової інформації має право відмовити у наданні відповіді у таких випадках:

- 1) якщо відповідь не містить посилання на інформацію, яка вважається недостовірною;
- 2) якщо обсяг відповіді перевищує обсяг відомостей, що безпосередньо підлягають спростуванню;
- 3) якщо відповідь не обмежується спростуванням фактів, що вважаються недостовірними;
- 4) якщо відповідь подана іншою мовою (крім надання відповіді державною мовою);
- 5) якщо публікація відповіді спричинить порушення закону або прав третьої особи.

Ненадання права на відповідь може бути оскаржене в судовому порядку.

Стаття 91. Порядок використання електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації, поширення агітації в мережі Інтернет

1. Регіональні та місцеві телерадіоорганізації зобов'язані не пізніше як на третій день після початку процесу місцевого референдуму опублікувати в регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу. Телерадіоорганізації, які ведуть мовлення на загальнонаціональних каналах встановлюють розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу для місцевих референдумів здійснюють таку публікацію в газеті "Голос України" не пізніше 31 грудня кожного року попереднього року.

2. Ефірний час за рахунок коштів фонду місцевого референдуму суб'єкта процесу місцевого референдуму надається відповідному суб'єкту на підставі договору, що укладається від його імені розпорядником рахунку фонду місцевого референдуму відповідного суб'єкта з телерадіоорганізацією будь-якої форми власності. Без укладення такої угоди та надходження коштів на рахунок телерадіоорганізації надання ефірного часу суб'єкту процесу місцевого референдуму забороняється.

3. Включення до інформаційних теле- і радіопрограм (випусків новин) агітаційних матеріалів суб'єктів процесу місцевого референдуму забороняється. Агітація місцевого референдуму у теле- і радіопередачах, програмах повинна бути чітко відокремлена від інших програм, передач на їх початку і в кінці за допомогою аудіо-, відео-, комбінованих засобів, титрів, рекламного логотипа або коментарів ведучих з використанням слів "Агітація місцевого референдуму" та містити назву села, селища, міста на території територіальної громади якого проводиться місцевий референдум.

Забороняється переривати передачі агітації місцевого референдуму рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями.

4. Протягом демонстрації агітації місцевого референдуму на телебаченні обов'язково зазначається повна назва її замовника у формі текстового повідомлення, яке має займати не менше 15 відсотків площі екрана і бути виконане контрастним кольором до основного фону зображення та бути прийнятним для глядача.

5. Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозаписи всіх передач, що містять агітацію місцевого референдуму, і зберігати їх протягом строку агітації та тридцяти днів з дня офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму.

6. Телерадіоорганізації всіх форм власності за письмовими запитами територіальної комісії з місцевого референдуму, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу суб'єкту процесу місцевого референдуму для проведення агітації місцевого референдуму, а в разі необхідності – копії відповідних угод, платіжних документів і передач у запису на плівці чи інших носіях інформації.

7. Матеріали агітації з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації повинні титруватися та/або перекладатися на українську жестову мову з метою забезпечення їх доступності для осіб з порушеннями зору та слуху з урахуванням вимог, встановлених Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

8. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення в порядку, визначеному угодами та меморандумами про співпрацю, надає адміністраціям платформ спільного доступу інформацію щодо ініціативної групи, організацій партій, громадських організацій, які здійснюють агітацію щодо ініціативи місцевого референдуму, перелік

суб'єктів процесу місцевого референдуму та інформацію про рахунки їхніх фондів, з яких може здійснюватися оплата агітації щодо ініціативи місцевого референдуму, агітація з місцевого референдуму. У разі отримання інформації щодо поширення матеріалів агітації щодо ініціативи місцевого референдуму, агітації місцевого референдуму, оплаченої з інших джерел, крім фонду агітації щодо ініціативи місцевого референдуму, фонду ініціативної групи місцевого референдуму, фонду відповідного суб'єкта місцевого референдуму, адміністрація відповідної платформи спільного доступу зобов'язана вжити заходів для припинення їх поширення.

Стаття 92. Порядок використання друкованих засобів масової інформації

1. Ініціативна група, політична партія, громадська організація, зареєстрована як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, має право за рахунок коштів свого фонду місцевого референдуму публікувати агітаційні матеріали в друкованих засобах масової інформації будь-якої форми власності, що видаються в Україні, крім засобів масової інформації, зазначених у частині п'ятнадцятій статті 93 цього Закону.

2. Друкована площа, відведена для публікації матеріалів агітації з місцевого референдуму впродовж процесу місцевого референдуму в друкованих засобах масової інформації, у тому числі рекламних, не може перевищувати 25 відсотків обсягу друкованої площі кожного номера видання (спеціального випуску) чи додатка до нього.

Матеріали повинні бути чітко відокремлені від інших матеріалів, опублікованих у друкованому засобі масової інформації, та бути опублікованими під рубрикою "Агітація місцевого референдуму".

Матеріал агітації місцевого референдуму має позначатися фразою "Агітація місцевого референдуму" та містити назву села, селища, міста на території територіальної громади якого проводиться місцевий референдум, що розміщується безпосередньо вгорі основного тексту чи зображення агітації місцевого референдуму, а також супроводжуватися інформацією про його замовника - суб'єкта процесу місцевого референдуму, з фонду якого оплачено розміщення зазначеного матеріалу (прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) або найменування замовника), а також зазначенням дати укладення та номеру угоди, на підставі якої надано відповідну друковану площу. Ці відомості мають бути розміщені безпосередньо внизу основного тексту чи зображення агітації з місцевого референдуму. Позначка "Агітація місцевого референдуму" та зазначені відомості мають сукупно займати не менше 10 відсотків друкованої площі всього матеріалу агітації з місцевого референдуму. Інформаційне агентство, засіб масової інформації відмовляє в розміщенні матеріалів агітації, якщо вони не відповідають зазначеним вимогам.

3. Матеріали агітації, зазначені у частині першій цієї статті, публікуються на підставі договору, що укладається від імені суб'єкта процесу місцевого референдуму розпорядником рахунку його фонду місцевого референдуму з редакцією (видавцем) друкованого засобу масової інформації. Без укладення договору та надходження коштів на рахунок редакції (видавця) друкованого засобу масової інформації публікація цих матеріалів забороняється. Ця вимога не застосовується до засобу масової інформації, засновником (власником) якого є політична партія, громадська організація – суб'єкт процесу місцевого референдуму.

4. Редакції (видавці) друкованих засобів масової інформації всіх форм власності за письмовими запитами територіальної комісії з місцевого референдуму, Національного агентства з питань запобігання корупції зобов'язані надавати їй усю інформацію про

використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів суб'єктів процесу місцевого референдуму, а в разі необхідності надсилати їй копії відповідних угод, платіжних документів, а також відповідні публікації.

Стаття 93. Обмеження щодо агітації місцевого референдуму

1. Під час агітації місцевого референдуму забороняється:

1) поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганди війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, національної, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, сексизму, посягання на здоров'я населення, символіку комуністичного або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, пропаганду комуністичного або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів;

2) вміщувати твердження, які є дискримінаційними за ознаками походження людини, її соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, освіти, політичних поглядів, ставлення до релігії, родом і характером занять, місцем проживання, за мовними або іншими ознаками;

2) подавати відомості або закликати до дій, які можуть спричинити порушення законодавства, завдають чи можуть завдати шкоди здоров'ю або життю людей та/чи довкіллю, а також спонукають до нехтування засобами безпеки;

3) використовувати засоби і технології, які діють на підсвідомість виборців;

4) використовувати або імітувати зображення Державного Герба України, звучання Державного Гімну України, зображення державних символів інших держав та міжнародних організацій, а також офіційні назви державних органів, органів місцевого самоврядування;

5) вміщувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без письмової згоди цієї особи;

6) вміщувати елементи жорстокості, насильства, порнографії, цинізму, приниження людської честі та гідності;

7) використовувати зображення дітей у небезпечних ситуаціях чи за обставин, що у разі їх імітації можуть завдати шкоди дітям або іншим особам, а також інформації, здатної викликати зневажливе ставлення дітей до небезпечних для здоров'я і життя ситуацій;

8) розповсюдження відомостей, недостовірний характер яких був встановлений у судовому порядку;

9) використовувати матеріали, які можуть завдавати дітям моральної чи фізичної шкоди, викликати у них відчуття неповноцінності.

2. Використання власних коштів громадян чи коштів з інших джерел крім фондів, відповідного суб'єкта місцевого референдуму, у тому числі з ініціативи громадян, для проведення агітації місцевого референдуму забороняється.

3. Прихована агітація, а також розміщення або поширення матеріалів агітації, не позначеної відповідно до вимог цього Закону, забороняються. Прихована агітація характеризується такими ознаками:

1) містить інформацію, що дозволяє прямо чи опосередковано асоціювати діяльність, передбачену пунктами 1-8 частини третьої статті 87 цього Закону, зі змістом питання місцевого референдуму, фактами та подіями, пов'язаними з процесом місцевого референдуму, діяльністю ініціативної групи, організацій партій, громадських організацій, що зареєстровані як прихильники чи опоненти питання місцевого референдуму (зокрема, розміщення символіки (гімну, прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів політичної партії (організації партії), громадської організації - прихильників або опонентів питання місцевого референдуму, використання слоганів, гасел ініціативної групи, організацій партій, громадської організації - прихильників або опонентів питання місцевого референдуму), обґрунтуванням позиції щодо питання місцевого референдуму;

2) спонукає виборців голосувати за чи проти питання місцевого референдуму;

3) фінансування діяльності у формах, передбачених пунктами 1-8 частини третьої статті 87 цього Закону, здійснюється не з фонду агітації щодо ініціативи проведення місцевого референдуму, фондів ініціативної групи, фондів місцевого референдуму, за умови якщо зазначені форми діяльності потребують такого фінансування.

4. Участь в агітації місцевого референдуму забороняється:

1) іноземцям та особам без громадянства, у тому числі через журналістську діяльність чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи заперечення питання місцевого референдуму;

2) посадовим і службовим особам органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, органів правопорядку і судів (крім посадових і службових осіб, що перебувають у відпустці);

3) членам комісій з місцевого референдуму протягом строку їх повноважень у відповідних комісіях місцевого референдуму.

4) працівникам підприємств, організацій, установ державної та комунальної форми власності, які надають будь-які послуги громадянам (адміністративні, медичні, освітні, фінансово-банківські, транспортні, концертно-розважальні, побутового обслуговування, торгівлі товарами та інші), - під час виконання своїх посадових чи службових обов'язків.

5. Забороняється участь в агітації місцевого референдуму в будь-якій формі органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

6. Забороняється використання приміщень органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування для проведення заходів агітації місцевого референдуму.

7. Посадовим та службовим особам органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, державних, комунальних підприємств, установ, організацій, військових частин (формувань) забороняється використовувати для агітації місцевого референдуму службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи, а також використовувати службові чи виробничі наради, збори колективу для проведення агітації місцевого референдуму.

Заборони в частині використання службового транспорту, зв'язку, устаткування, приміщень, інших об'єктів та ресурсів за місцем роботи не поширюються на посадових

чи службових осіб, які є працівниками інформаційних служб відповідних органів місцевого самоврядування, які ініціювали проведення місцевого референдуму і здійснюють оприлюднення офіційної позиції органу місцевого самоврядування, яка не містить коментарів агітаційного характеру та закликів голосувати за або проти питання місцевого референдуму.

8. Під час процесу місцевого референдуму забороняється використання у комерційній та соціальній рекламі:

1) зміст питання місцевого референдуму;

2) візуальні зображення (прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів ініціативної групи, політичної партії (організації партії), громадської організації - прихильників або опонентів питання місцевого референдуму, а також використання гімну, слоганів, гасел ініціативної групи, політичної партії (організацій партій), громадської організації прихильників або опонентів питання місцевого референдуму та назв благодійних організацій, громадських об'єднань чи інших юридичних осіб, назви та символіка яких (у тому числі зареєстровані знаки для товарів і послуг) є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати, з символікою політичної партії (організації партії), громадської організації - прихильників або опонентів питання місцевого референдуму;

3) повідомлень у будь-якій формі про підтримку суб'єктом процесу місцевого референдуму, що зареєстрований прихильником або опонентом питання місцевого референдуму видовищних чи інших публічних заходів за або проти питання місцевого референдуму.

9. Забороняється проводити агітацію місцевого референдуму, що супроводжується наданням виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів (крім товарів, зазначених у частині третій статті 89 цього Закону), послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей. Така агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям коштів або безоплатно чи на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати за або проти питання місцевого референдуму чи наданням позитивних або негативних оцінок змісту питання місцевого референдуму, візуальні зображення (прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів ініціативної групи, політичної партії (організації партії), громадської організації - прихильників або опонентів питання місцевого референдуму, а також використання гімну, слоганів, гасел ініціативної групи, політичної партії (організацій партій), громадської організації прихильників або опонентів питання місцевого референдуму вважається непрямым підкупом виборців.

10. Забороняється виготовлення та поширення друкованих матеріалів агітації місцевого референдуму, що не містять усіх або деяких відомостей, зазначених у частині четвертій статті 89 цього Закону.

11. Забороняються розміщення та поширення матеріалів агітації місцевого референдуму у приміщеннях органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до закону військових формуваннях, органах правопорядку, дитячих закладах, закладах освіти, закладах охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунальних підприємствах та установах.

12. Забороняється розміщення матеріалів агітації місцевого референдуму на об'єктах культурної спадщини.

13. Розміщення матеріалів агітації місцевого референдуму на зовнішній поверхні транспортних засобів громадського користування, у тому числі таксі, розміщення таких матеріалів у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, а також поширення агітаційних матеріалів місцевого референдуму через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, у транспортних засобах громадського користування забороняється.

14. Реклама книг, випусків друкованих засобів масової інформації чи телерадіопередач із використанням тексту питання місцевого референдуму чи його частин, символіки (прапорів чи логотипів) суб'єктів агітації процесу місцевого референдуму забороняється.

15. Забороняється проведення агітації місцевого референдуму в іноземних засобах масової інформації, що діють на території України, а також у зареєстрованих в Україні засобах масової інформації, в яких частка іноземної власності перевищує 50 відсотків.

16. Засобам масової інформації, їх посадовим та службовим особам і творчим працівникам під час процесу місцевого референдуму у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених укладеними відповідно до вимог цього Закону угодами, забороняється агітувати за або проти питання місцевого референдуму, поширювати інформацію, спрямовану на спонукання громадян голосувати за або проти питання місцевого референдуму.

17. Забороняється розміщення агітаційних матеріалів місцевого референдуму в одному блоці з комерційною чи соціальною рекламою.

18. Включення до інформаційних теле- і радіопрограм (випусків новин) матеріалів суб'єктів процесу місцевого референдуму забороняється. Усі матеріали агітації місцевого референдуму повинні бути відокремленими від інших матеріалів і означені як такі матеріали агітації.

19. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення своїм рішенням припиняє до закінчення процесу місцевого референдуму трансляцію на території територіальної громади, в якій проводиться місцевий референдум, в тому числі операторами телекомунікацій, іноземних телеканалів, у діяльності яких порушується норма щодо заборони громадянам іноземних держав, особам без громадянства ведення агітації місцевого референдуму, у тому числі через журналістську діяльність.

20. У разі встановлення судом при розгляді спору щодо місцевого референдуму одноразового порушення засобом масової інформації вимог цього Закону Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення своїм рішенням оголошує відповідному засобу масової інформації офіційне попередження з вимогою припинити порушення вимог законодавства про місцевий референдум. Таке попередження публікується у засобах масової інформації, а також оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

21. У разі встановлення судом при розгляді спору щодо місцевого референдуму повторного або одноразового грубого порушення засобом масової інформації вимог цього Закону суд приймає рішення про тимчасове (до закінчення процесу місцевого референдуму) зупинення випуску відповідної програми, дії ліцензії аудіовізуального

засобу масової інформації або про тимчасову заборону (до закінчення процесу місцевого референдуму) випуску друкованого видання.

22. Перешкоджання здійсненню права на проведення агітації місцевого референдуму, а також порушення встановленого цим Законом порядку проведення такої агітації тягнуть за собою відповідальність, встановлену законами України.

23. У разі надходження до територіальної комісії з місцевого референдуму заяви, скарги чи іншого повідомлення стосовно порушень вимог цього Закону щодо проведення агітації місцевого референдуму, які мають ознаки вчинення злочину чи адміністративного правопорушення, така комісія невідкладно звертається до відповідних органів правопорядку щодо перевірки зазначеного повідомлення та реагування відповідно до законів України.

РОЗДІЛ ІХ ГОЛОСУВАННЯ ТА ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 94. Бюлетень для голосування на місцевому референдумі

1. Голосування виборців на місцевому референдумі здійснюється за допомогою бюлетеня для голосування.

2. Бюлетені для голосування на місцевому референдумі є документами суворої звітності і підлягають обліку. Документація, що забезпечує облік бюлетенів для голосування, передається підприємствами-виготовлювачами, територіальними та дільничними комісіями з місцевого референдуму до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія після офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму забезпечує передання облікової інформації на збереження до відповідних архівних установ.

Голова, заступник голови, секретар та члени відповідних комісій з місцевого референдуму несуть персональну відповідальність за забезпечення належного зберігання і використання бюлетенів для голосування на місцевому референдумі.

3. Форма і колір бюлетеня для голосування затверджуються Центральною виборчою комісією. Текст бюлетеня для голосування затверджує територіальна комісія з місцевого референдуму відповідно до питання, винесеного на місцевий референдум, протягом 10 днів з дня початку місцевого референдуму. Бюлетені для голосування з питання, винесеного на місцевий референдум, повинні бути однаковими за розміром, кольором та змістом. Ступінь захисту бюлетеня для голосування встановлюється територіальною комісією з місцевого референдуму.

4. Бюлетень для голосування містить назву та дату місцевого референдуму, номер дільниці з місцевого референдуму, а також позначення місця для печатки дільничної комісії з місцевого референдуму. Текст бюлетеня для голосування викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку.

5. У бюлетені для голосування зазначаються формулювання питання, що виноситься на місцевий референдум і пропонується виборцю відповісти "так" або "ні". Під кожним із цих варіантів відповіді розташовується порожній квадрат.

6. Бюлетень для голосування містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.
7. Бюлетень для голосування має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату місцевого референдуму, номер ділянки з місцевого референдуму, а також позначення місця для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на ділянку, підпису виборця, який отримує бюлетень для голосування, прізвища та підпису члена діляничної комісії з місцевого референдуму, який видаватиме бюлетень для голосування.

Стаття 95. Порядок виготовлення бюлетенів для голосування

1. Територіальна комісія з місцевого референдуму, яка встановлює результати референдуму, забезпечує виготовлення не пізніш як за сім днів до дня голосування бюлетенів для голосування у централізованому порядку поліграфічним підприємством на підставі угоди, укладеної нею з цим підприємством.
2. Підприємство-виготовлювач бюлетенів для голосування забезпечує суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.
3. Технічні відходи, поліграфічний брак, а також друкарські форми знищуються в порядку та у строки, визначені угодою на виготовлення бюлетенів для голосування.
4. Контроль за виготовленням бюлетенів для голосування на підприємстві-виготовлювачі, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку здійснюється контрольною комісією, яка утворюється територіальною комісією з місцевого референдуму, за поданнями суб'єктів внесення кандидатур до складу діляничних комісій, визначених статтею 41 цього Закону.
5. Бюлетені для голосування отримуються територіальною комісією з місцевого референдуму в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.
6. Бюлетені для голосування для кожної ділянки з місцевого референдуму виготовляються у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, які включені до списку виборців на ділянку з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення бюлетенів у межах поліграфічного листа при їх виготовленні.

Стаття 96. Порядок передачі бюлетенів для голосування комісіям з місцевого референдуму

1. Територіальна комісія з місцевого референдуму приймає бюлетені для голосування від підприємства-виготовлювача не раніш як за сім днів до дня голосування на своєму засіданні. Територіальна комісія з місцевого референдуму складає у трьох примірниках протокол про прийняття бюлетенів для голосування. Зазначений протокол складається у порядку, затвердженому Центральною виборчою комісією. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в територіальній комісії з місцевого референдуму, третій – невідкладно вивішується в приміщенні територіальної комісії з місцевого референдуму для загального ознайомлення.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму забезпечує збереження й охорону бюлетенів для голосування. Бюлетені зберігаються у приміщенні територіальної комісії з місцевого референдуму в сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті), що опечатується стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні членів комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа чи окрема кімната) постійно (до передачі бюлетенів дільничним комісіям з місцевого референдуму) перебуває під охороною працівника Національної поліції України.

3. У міській територіальній громаді міста з районним поділом територіальна комісія з місцевого референдуму, яка встановлює результати референдуму, передає бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача територіальним комісіям з місцевого референдуму, повноваження яких обмежуються відповідними територіальними округами, не пізніше як за чотири дні до дня голосування.

4. Територіальна комісія з місцевого референдуму (у міській територіальній громаді міста з районним поділом – територіальна комісія з місцевого референдуму, повноваження якої обмежуються територіальним округом) не раніше як за три дні до дня голосування, але не пізніше як о 12-й годині останньої суботи перед днем голосування, на своєму засіданні передає бюлетені для голосування дільничним комісіям. Бюлетені приймають не менше як три члени кожної дільничної комісії з місцевого референдуму, уповноважені на це її рішенням.

5. Дільничній комісії з місцевого референдуму передаються всі бюлетені для голосування, на яких зазначений номер відповідної дільниці з місцевого референдуму.

6. Про передачу територіальною комісією з місцевого референдуму бюлетенів для голосування дільничним комісіям складається протокол в порядку і за формою, встановленими Центральною виборчою комісією. У протоколі зазначаються:

- 1) номер територіального округу з місцевого референдуму;
- 2) номер дільниці з місцевого референдуму, членам комісії якої передаються бюлетені;
- 3) кількість виборців на дільниці з місцевого референдуму згідно зі списком виборців на день складення протоколу;
- 4) кількість переданих на дільницю з місцевого референдуму бюлетенів для голосування;
- 5) прізвища та підписи членів дільничної комісії з місцевого референдуму, які прийняли бюлетені для голосування.

7. Протокол про передачу дільничним комісіям з місцевого референдуму бюлетенів для голосування складається у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається в територіальній комісії з місцевого референдуму, третій – невідкладно вивішується у приміщенні територіальної комісії для загального ознайомлення.

8. Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної дільниці з місцевого референдуму, надається разом із бюлетенями для голосування представникам кожної дільничної комісії з місцевого референдуму, які отримали бюлетені для голосування, за підписами голови і секретаря територіальної комісії з місцевого референдуму та трьох членів відповідної дільничної комісії з місцевого референдуму, засвідчений печаткою територіальної комісії.

9. Уповноважена особа суб'єкта процесу місцевого референдуму, офіційний спостерігач, які були присутніми при передачі бюлетенів для голосування, мають право на своє прохання невідкладно отримати копії зазначених у частинах першій і шостій цієї статті протоколів, засвідчені на кожній сторінці головою і секретарем відповідної комісії з місцевого референдуму та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу для відповідного суб'єкта процесу місцевого референдуму.

10. Члени дільничних комісій звичайних та спеціальних дільниць з місцевого референдуму транспортують отримані ними бюлетені для голосування до приміщення дільничної комісії з місцевого референдуму у супроводі працівника Національної поліції України.

11. Приймання бюлетенів для голосування дільничною комісією з місцевого референдуму відбувається на засіданні дільничної комісії невідкладно після прибуття членів комісії, які отримали бюлетені. Члени дільничної комісії перераховують отримані бюлетені, перевіряють відповідність дільниці з місцевого референдуму, зазначених на бюлетенях, дільниці, яка отримала бюлетені для голосування, та проставляють у визначених місцях кожного бюлетеня печатку дільничної комісії з місцевого референдуму.

12. При підрахунку бюлетенів для голосування визначений комісією з місцевого референдуму член комісії рахує бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

13. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості бюлетенів для голосування та кількості, зазначеній у витягу з протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про передання бюлетенів для голосування, дільнична комісія з місцевого референдуму складає у двох примірниках акт про невідповідність із зазначенням встановленої рішенням дільничної комісії причини невідповідності. Цей акт складається за формою і в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Один примірник акта передається до територіальної комісії з місцевого референдуму, а другий зберігається у дільничній комісії. За наявності зазначеної невідповідності кількістю бюлетенів для голосування, отриманих дільничною комісією з місцевого референдуму, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної комісії та зафіксована в акті про невідповідність і в протоколі засідання комісії.

14. Бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної комісії з місцевого референдуму в сейфі (металевій шафі), що опечатується на тому ж засіданні комісії стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії з місцевого референдуму і постійно (до початку підготовчого засідання комісії, передбаченого статтею 98 цього Закону) перебуває під охороною поліцейського.

15. У разі неможливості передачі бюлетенів від територіальної комісії з місцевого референдуму до дільничної комісії з місцевого референдуму відповідні бюлетені вважаються невикористаними, про що складається у двох примірниках акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до Центральної виборчої комісії, другий – зберігається у відповідній територіальній комісії з місцевого референдуму. Такі бюлетені погашаються територіальною комісією з місцевого референдуму після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані бюлетені, погашені територіальною комісією", зазначаються номер дільниці з місцевого референдуму, кількість запакованих

бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів територіальної комісії з місцевого референдуму та печатка комісії.

Стаття 97. Приміщення для голосування

1. Голосування проводиться в спеціально відведених та облаштованих приміщеннях, в яких обладнуються кабінки для таємного голосування та визначаються місця видачі бюлетенів для голосування і встановлення виборчих скриньок. На одній ділянці з місцевого референдуму облаштовується одне приміщення для голосування. Контроль за облаштуванням приміщення для голосування покладається на дільничну комісію з місцевого референдуму.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування забезпечують ділянки з місцевого референдуму необхідними приміщеннями для голосування, придатними для облаштування відповідно до вимог цього Закону та нормативів, встановлених Центральною виборчою комісією, надають технічну допомогу в облаштуванні.

3. Приміщення для голосування для малої ділянки з місцевого референдуму повинно мати площу не менше 50 квадратних метрів, середньої – не менше 75 квадратних метрів, великої – не менше 90 квадратних метрів.

4. У разі якщо приміщення дільничної комісії з місцевого референдуму та приміщення для голосування неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, відповідні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування організують безперешкодний доступ зазначених осіб до таких приміщень.

5. Приміщення для голосування повинно бути обладнане достатньою кількістю кабін для таємного голосування. Для малих ділянок з місцевого референдуму кількість таких кабін повинна бути не менше двох, для середніх – не менше чотирьох, для великих – не менше шести. Розміщення обладнання у приміщенні для голосування планується таким чином, щоб місця видачі бюлетенів для голосування, вхід і вихід із кабін для таємного голосування, виборчі скриньки перебували у полі зору членів дільничної комісії з місцевого референдуму та осіб, які відповідно до цього Закону мають право бути присутніми в приміщенні для голосування, а також щоб забезпечувалося вільне пересування виборців, у тому числі осіб на кріслах колісних та інших маломобільних груп населення.

6. Приміщення для голосування на спеціальній ділянці з місцевого референдуму повинно мати відкритий доступ для членів комісії з місцевого референдуму, уповноважених осіб суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційних і міжнародних спостерігачів та представників засобів масової інформації, посадових осіб відповідного Центральної виборчої комісії.

Керівники закладів, установ, командири військових частин (формувань), де утворені такі ділянки, зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ членів комісії з місцевого референдуму, виборців, включених до списку цієї ділянки з місцевого референдуму, уповноважених осіб суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційних спостерігачів та представників засобів масової інформації до приміщення для голосування.

7. Кожна ділянка з місцевого референдуму забезпечується необхідною кількістю виборчих скриньок – стаціонарних (великих) та переносних (малих). Виборчі скриньки виготовляються з прозорого матеріалу за розмірами, встановленими Центральною виборчою комісією. Мала ділянка з місцевого референдуму повинна мати не менше

двох стаціонарних виборчих скриньок, середня – не менше трьох стаціонарних виборчих скриньок, велика – не менше чотирьох стаціонарних виборчих скриньок. Кожна дільниця з місцевого референдуму повинна мати не менше двох переносних виборчих скриньок. Стаціонарні виборчі скриньки встановлюються у приміщенні для голосування так, щоб виборці при підході до них мали можливість проходити через кабіни (кімнати) для таємного голосування. Порядок виготовлення, обліку, використання та зберігання виборчих скриньок визначається Центральною виборчою комісією.

8. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична комісія з місцевого референдуму в обов'язковому порядку забезпечує розміщення офіційних інформаційних матеріалів місцевого референдуму.

9. У приміщенні для голосування дільнична комісія з місцевого референдуму в обов'язковому порядку забезпечує можливість виборцю ознайомитися з питанням (або кількома питаннями), що виносяться на місцевий референдум, інформаційними плакатами ініціативної групи, політичних партій, громадських організацій – суб'єктів процесу місцевого референдуму з обґрунтуваннями їхньої позиції щодо питання місцевого референдуму (у разі їх надання відповідними суб'єктами).

10. Розміщення інформаційних плакатів здійснюється з урахуванням можливості ознайомлення з ними осіб, які пересуваються на кріслах колісних, з урахуванням вимог, установлених Центральною виборчою комісією.

11. Дільничні комісії з місцевого референдуму сприяють виборцям, які самостійно не можуть ознайомитися з інформаційними плакатами суб'єктів процесу місцевого референдуму, у доступі до їх змісту у максимально зручний для таких виборців спосіб.

Стаття 98. Підготовка до голосування

1. Про дату, час і місце голосування дільнична комісія з місцевого референдуму звичайної з місцевого референдуму сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими відповідно до вимог цього Закону.

2. Дільнична комісія з місцевого референдуму у день голосування не раніше як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання всі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються бюлетені для голосування.

3. Якщо стрічка на сейфі (металевій шафі) не пошкоджена і має відповідні підписи і печатку, голова дільничної комісії з місцевого референдуму надає для огляду членам дільничної комісії, присутнім уповноваженим особам суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційним та міжнародним спостерігачам, представникам засобів масової інформації почергово всі наявні на дільниці з місцевого референдуму виборчі скриньки.

Після огляду кожної виборчої скриньки вона пломбується або опечатується печаткою дільничної комісії з місцевого референдуму, після чого до неї опускається контрольний лист, у якому зазначаються номер дільниці з місцевого референдуму, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, підписи присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та, за бажанням, уповноважених осіб суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою дільничної комісії з місцевого референдуму. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру.

Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і викидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для бюлетенів униз у полі зору членів комісії з місцевого референдуму та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування відповідно до вимог цього Закону.

4. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються бюлетені для голосування, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у частині чотирнадцятій статті 96 цього Закону, голова або заступник чи секретар дільничної комісії з місцевого референдуму негайно повідомляє про це органи Національної поліції України та територіальну комісію з місцевого референдуму.

Після цього голова або заступник чи секретар комісії з місцевого референдуму невідкладно відкриває сейф (металеву шафу) та виймає наявні у ньому бюлетені для голосування. Члени дільничної комісії з місцевого референдуму перевіряють бюлетені для голосування, зокрема щодо відповідності номерів дільниці з місцевого референдуму, наявності відбитка печатки цієї дільничної комісії з місцевого референдуму, після чого перераховують бюлетені для голосування у порядку, встановленому частиною дванадцятою статті 96 цього Закону. Дільнична комісія з місцевого референдуму складає акт про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості бюлетенів для голосування. Зазначений акт складається за формою і в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі) бюлетенів для голосування фіксується також у протоколі засідання комісії з місцевого референдуму. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю бюлетенів для голосування, отриманих дільничною комісією з місцевого референдуму.

5. Якщо стрічка на сейфі (металевій шафі) не пошкоджена і має відповідні підписи і печатку після опломбування або опечатування і встановлення виборчих скриньок відповідно до частини третьої цієї статті, відкривається сейф (металева шафа) з бюлетенями. Голова дільничної комісії з місцевого референдуму виймає із сейфа бюлетені та витяг із протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про передачу бюлетенів для голосування дільничній комісії з місцевого референдуму.

6. Голова дільничної комісії з місцевого референдуму на підставі витягу із протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про передачу бюлетенів для голосування дільничній комісії з місцевого референдуму або акта, зазначеного у частині четвертій цієї статті, оголошує кількість бюлетенів для голосування, отриманих дільничною комісією з місцевого референдуму. Ця кількість вноситься секретарем комісії до протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів на дільниці з місцевого референдуму, а також фіксується у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної комісії передає необхідну кількість бюлетенів для голосування членам дільничної комісії з місцевого референдуму, які видаватимуть бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Членам комісії, які організуватимуть голосування за місцем перебування виборців, видається на два бюлетені більше, ніж кількість виборців, внесених до витягу зі списку виборців, зазначеного у частині третій статті 100 цього Закону.

Передача бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання бюлетенів, проставляючи підпис у відомості, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Законом порядку їх видачі виборцям. Жодного бюлетеня для голосування не може залишатися після цього у сейфі (металевій шафі).

Стаття 99. Організація і порядок голосування у приміщенні для голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з восьмої до двадцятої години без перерви.
2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну комісію з місцевого референдуму. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної комісії з місцевого референдуму мають право запросити у приміщення для голосування працівника Національної поліції України, який повинен вивести порушника із приміщення для голосування і за межами цього приміщення вжити до нього передбачених законом заходів. Перебування працівників органів Національної поліції України у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.
3. При проведенні голосування на дільниці з місцевого референдуму два члени дільничної комісії з місцевого референдуму надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної комісії за умови пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених відповідно у статті 6 цього Закону, та наявності виборця у списку виборців на цій дільниці надає виборцю список виборців для підпису; другий член дільничної комісії вписує своє прізвище і розписується у визначеному місці на бюлетені для голосування і контрольному талоні бюлетеня. Виборець розписується за отримання бюлетеня для голосування у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні бюлетеня. Після цього член комісії з місцевого референдуму відокремлює від бюлетеня для голосування контрольний талон та видає виборцю бюлетень для голосування. Контрольний талон бюлетеня зберігається у члена комісії, який видав бюлетень. Робити на бюлетенях для голосування будь-які інші позначки забороняється.
4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.
5. Бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення бюлетеня забороняється присутність у кабіні для таємного голосування інших осіб. Виборець, який внаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити бюлетень для голосування, має право з відома голови або іншого члена дільничної комісії з місцевого референдуму скористатися допомогою іншого виборця, крім члена комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу референдуму, офіційного спостерігача.
6. Виборець не має права передавати свій бюлетень для голосування іншим особам. Отримання бюлетеня для голосування від інших осіб (крім уповноваженого члена комісії з місцевого референдуму, який видає бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі бюлетеня для голосування іншим особам шляхом підкупу, погроз або іншим способом забороняється.

7. У бюлетені для голосування виборець робить одну позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті під відповіддю на питання місцевого референдуму, яку він обирає.

8. Виборець особисто опускає заповнений бюлетень для голосування до виборчої скриньки. Виборець, який через фізичні вади не може самостійно опустити бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної комісії з місцевого референдуму доручити зробити це у своїй присутності іншій особі, крім члена комісії з місцевого референдуму, уповноваженої особи суб'єкта процесу місцевого референдуму, офіційного спостерігача.

9. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами дільничної комісії, які є представниками різних суб'єктів процесу місцевого референдуму, у спосіб, що унеможливує подальше опускання чи виймання бюлетенів для голосування.

Ця виборча скринька зберігається в приміщенні для голосування в полі зору членів комісії та інших осіб, присутніх на дільниці з місцевого референдуму під час голосування відповідно до вимог цього Закону, і не використовується до закінчення голосування.

10. У разі якщо виборець, заповнюючи бюлетень для голосування, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена комісії з місцевого референдуму, який видав йому бюлетень для голосування, з проханням видати йому інший бюлетень. Член дільничної комісії видає виборцю інший бюлетень для голосування у порядку, встановленому частиною третьою цієї статті, тільки в обмін на повернутий виборцем бюлетень, про що член дільничної комісії з місцевого референдуму робить відповідну позначку в списку виборців навпроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом.

Повернутий виборцем бюлетень для голосування негайно погашається членом комісії, який його видав, як невикористаний, про що складається акт. Цей акт підписується двома членами дільничної комісії з місцевого референдуму, які оформлювали видачу бюлетеня, та виборцем, який зіпсував бюлетень, і долучається до списку виборців.

Погашений бюлетень для голосування зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав бюлетень. При підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними бюлетенями для голосування. Повторна видача бюлетеня замість повернутого виборцем не допускається.

11. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної комісії з місцевого референдуму оголошує про закінчення голосування та зачинення дільниці з місцевого референдуму о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації виборцями такого права один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної комісії з місцевого референдуму підходить до входу в приміщення для голосування та запрошує всіх виборців, які не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця вільний доступ виборців та інших осіб у зазначене приміщення припиняється (крім членів дільничної комісії з місцевого референдуму та осіб, які мають право бути присутніми на засіданні дільничної комісії з місцевого референдуму без дозволу та запрошення).

Стаття 100. Забезпечення голосування за місцем перебування виборця

1. Виборцеві, який внесений до списку виборців на дільниці з місцевого референдуму, але за віком, у зв'язку з інвалідністю чи за станом здоров'я не здатний пересуватися самостійно, дільнична комісія з місцевого референдуму надає можливість голосувати за місцем його перебування.

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична комісія з місцевого референдуму в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг зі списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складення надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної комісії з місцевого референдуму.

3. До витягу зі списку виборців включаються:

1) без рішення комісії – виборці, постійно не здатні самостійно пересуватись, щодо яких у списку виборців зазначена відмітка, передбачена цим Законом, якщо такі виборці до 12 години останнього дня перед днем голосування письмово або особисто не повідомили відповідну дільничну комісію з місцевого референдуму про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної комісії з місцевого референдуму – виборці, які тимчасово не здатні самостійно пересуватися, на підставі заяви, поданої до дільничної комісії з місцевого референдуму, та документа, що підтверджує відповідний факт, з проханням забезпечити такому виборцеві голосування за місцем перебування. Така заява із зазначенням місця перебування виборця може бути подана не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

4. Заява виборця про бажання голосувати за місцем перебування реєструється дільничною комісією з місцевого референдуму в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім'я, по батькові та місце перебування виборця.

5. При включенні виборця до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на дільниці з місцевого референдуму у графі "підпис виборця" секретар дільничної комісії з місцевого референдуму робить запис "голосує за місцем перебування".

6. На спеціальних дільницях з місцевого референдуму, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму. Замість виборця, який через фізичні вади не може самостійно написати заяву, таку заяву може написати інша особа із зазначенням відповідного факту в цій заяві.

Стаття 101. Порядок підрахунку голосів виборців, які проголосували на дільниці з місцевого референдуму

1. Підрахунок голосів виборців здійснюється після закінчення голосування і виключно членами дільничної комісії з місцевого референдуму на її засіданні, яке проводиться без перерви до закінчення підрахунку голосів. Протокол цього засідання дільничної комісії з місцевого референдуму складається і підписується у тому самому приміщенні, де відбувалося голосування.

2. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної комісії з місцевого референдуму надходили заяви, скарги щодо порушень, що мали місце під час проведення голосування на дільниці, дільнична комісія з місцевого референдуму розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на дільниці.
3. Підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної комісії з місцевого референдуму. Підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму проводиться у порядку, встановленому цією статтею.
4. Після закінчення голосування на підставі списку виборців дільнична комісія з місцевого референдуму встановлює кількість виборців на дільниці з місцевого референдуму, які взяли участь у місцевому референдумі.
5. Перед початком підрахунку голосів дільнична комісія з місцевого референдуму підраховує невикористані бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів. Невикористані бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Під час підрахунку невикористаних бюлетенів та голосів виборців забороняється робити будь-які позначки, записи на бюлетенях для голосування.
6. Погашені невикористані бюлетені (разом із контрольними талонами) та бюлетені, зазначені у частині десятій статті 99 цього Закону, запаковуються. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів та їх кількість, а також номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Невикористані бюлетені".
7. Дільнична комісія з місцевого референдуму підраховує кількість виборців, які отримали бюлетені, за підписами у списку виборців. Ця кількість оголошується.
8. Дільнична комісія з місцевого референдуму підраховує кількість контрольних талонів бюлетенів з підписами виборців та членів комісії з місцевого референдуму, які їх видали. Кількість таких талонів оголошується.
9. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині восьмій цієї статті, кількості виборців, які отримали бюлетені відповідно до частини сьомої цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму у графу "Кількість виборців, які отримали бюлетені".
10. У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначених у частині восьмій цієї статті, кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали бюлетені, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної комісії з місцевого референдуму. Підписи скріплюються печаткою комісії з місцевого референдуму. Після цього комісія з місцевого референдуму приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали бюлетені. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму.
11. Список виборців, доданий до нього витяг зі списку виборців, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, запаковуються в окремий пакет. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів та їх кількість, а також номер територіального округу з місцевого

референдуму, номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Списки виборців".

12. Контрольні талони бюлетенів запаковуються в окремий пакет. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів та їх кількість, а також номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Контрольні талони".

13. Дільнична комісія з місцевого референдуму перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних бюлетенів і кількості виборців, які отримали бюлетені, кількості бюлетенів, отриманих дільничною комісією з місцевого референдуму. У разі невідповідності цих даних дільнична комісія з місцевого референдуму складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної комісії з місцевого референдуму. Підписи скріплюються печаткою дільничної комісії.

14. Голова дільничної комісії з місцевого референдуму у присутності членів цієї дільничної комісії та інших осіб, які відповідно до цього Закону можуть бути присутніми на засіданні комісії, перевіряє неушкодженість відтиску печатки або пломби на скриньках для голосування.

15. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб, стрічок або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, дільнична комісія з місцевого референдуму складає про це акт за формою та в порядку, встановлених Центральною виборчою комісією, із зазначенням характеру виявлених пошкоджень.

16. Виборчі скриньки відкриваються дільничною комісією з місцевого референдуму по чергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за місцем проживання (перебування), останніми відкриваються виборчі скриньки з пошкодженими пломбами, стрічками або печатками чи іншими пошкодженнями, які порушують цілісність виборчої скриньки, виявленими під час голосування (за наявності).

17. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної комісії з місцевого референдуму. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці – контрольних листів).

18. Бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична комісія з місцевого референдуму підраховує кількість бюлетенів, що є у виборчій скриньці. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа, який виймається останнім.

19. Загальна кількість бюлетенів у кожній виборчій скриньці підраховується окремо. Встановлення результатів голосування по кожній скриньці окремо не проводиться. При підрахунку бюлетенів для голосування визначений комісією з місцевого референдуму член комісії рахує бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

20. Усі виявлені у виборчих скриньках предмети, що не є бюлетенями для голосування встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. До предметів відносять і

контрольні листи. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет бюлетенем для голосування, дільнична комісія з місцевого референдуму вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути предмет. На час огляду підрахунок бюлетенів припиняється. Предмети, що не є бюлетенями для голосування, запаковуються.

Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, а також номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Предмети".

21. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше бюлетенів для голосування, ніж зазначено в контрольному листі у цій виборчій скриньці, дільнична комісія з місцевого референдуму складає акт про таку невідповідність за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією, в якому зазначає кількість бюлетенів для голосування, що є у цій виборчій скриньці, та прізвища членів дільничної комісії з місцевого референдуму, підписи яких стоять на зазначених бюлетенях.

22. При складанні акта, зазначеного у частині двадцять першій цієї статті, дільнична комісія з місцевого референдуму перевіряє, чи бюлетені для голосування, виявлені у переносній скриньці, мають номери відповідної дільниці з місцевого референдуму, відбиток печатки відповідної дільничної комісії з місцевого референдуму, чи зазначені прізвища та проставлені підписи членів відповідної дільничної комісії з місцевого референдуму, які проводили голосування виборців за місцем перебування. Бюлетені з неналежними ознаками не підлягають врахуванню при встановленні під час підрахунку голосів загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців. Якщо після відокремлення бюлетенів з неналежними ознаками від бюлетенів для голосування, що підлягають врахуванню, невідповідність, зазначена у частині двадцять першій цієї статті, усунута, всі бюлетені з належними ознаками підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму. Якщо бюлетенів з неналежними ознаками не виявлено або їх відокремлення від бюлетенів для голосування, що підлягають врахуванню, не усуває невідповідність, зазначену у частині двадцять першій цієї статті, всі бюлетені для голосування з переносної виборчої скриньки не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

23. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці – контрольних листів) дільнична комісія з місцевого референдуму складає за формою і в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією, акт про відсутність у виборчій скриньці контрольного листа (контрольних листів), в якому зазначає кількість бюлетенів, що є у цій виборчій скриньці. Такі бюлетені не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

24. У разі виникнення у членів комісії сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних ситуаціях у випадках, зазначених у частинах двадцять першій і двадцять третій цієї статті, дільнична комісія з місцевого референдуму приймає шляхом голосування рішення щодо визнання бюлетенів для голосування, що є у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців. Відповідне рішення та результати голосування фіксуються у протоколі засідання комісії.

25. Виявлені у виборчих скриньках бюлетені для голосування, на яких зазначені номери ділянки з місцевого референдуму не відповідають номерам ділянки з місцевого референдуму, на якій проводиться підрахунок голосів, а також бюлетені, на яких відсутній відтиск печатки цієї діляничної комісії з місцевого референдуму або наявний відтиск печатки іншої комісії чи будь-якої іншої печатки, вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

26. Після підрахунку кількості бюлетенів в останній скриньці загальна кількість бюлетенів у скриньках підсумовується, крім бюлетенів, що не підлягають врахуванню.

Встановлена у підсумку підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця кількість оголошується головою діляничної комісії з місцевого референдуму і заноситься секретарем діляничної комісії до протоколу діляничної комісії про підрахунок голосів виборців на ділянці з місцевого референдуму.

27. Бюлетені, які відповідно до положень цієї статті не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, запаковуються. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, а також номер ділянки з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів діляничної комісії з місцевого референдуму та печатка діляничної комісії. На пакеті робиться напис "Бюлетені, що не підлягають врахуванню".

28. Бюлетені для голосування, які підлягають врахуванню, розкладаються на місця, позначені табличками, що містять з обох боків написи "так", "ні" та "недійсні". При розкладанні бюлетенів визначений діляничною комісією з місцевого референдуму член комісії показує кожний бюлетень усім членам діляничної комісії з місцевого референдуму, оголошуючи результат волевиявлення виборця.

29. Недійсним вважається бюлетень:

- 1) на якому не зазначено прізвище та/або відсутній підпис члена діляничної комісії з місцевого референдуму, який його видав;
- 2) якщо в бюлетені зроблено більш як одну позначку у відповідних квадратах;
- 3) якщо в бюлетені не поставлено жодної позначки;
- 4) якщо не відокремлено контрольний талон бюлетеня;
- 5) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця.

30. При підрахунку бюлетенів для голосування визначений комісією з місцевого референдуму член комісії рахує бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком.

При підрахунку бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів. У разі виникнення сумнівів у членів комісії щодо змісту бюлетеня комісія з місцевого референдуму вирішує це питання шляхом голосування. Перед голосуванням кожен член комісії має право особисто оглянути бюлетень. На час огляду бюлетеня та голосування підрахунок інших бюлетенів припиняється. Відповідне рішення та результати голосування фіксуються у протоколі засідання діляничної комісії з місцевого референдуму.

31. Недійсні бюлетені підраховуються окремо. Їх кількість оголошується головою діляничної комісії з місцевого референдуму і заноситься секретарем діляничної комісії

до протоколу дільничної комісії про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму.

Недійсні бюлетені запаковуються. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, а також номер територіального округу з місцевого референдуму, номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Недійсні бюлетені".

32. Дільнична комісія з місцевого референдуму підраховує кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання місцевого референдуму, а також кількість голосів виборців, які подали голоси проти питання місцевого референдуму.

Під час підрахунку голосів кожен член дільничної комісії з місцевого референдуму має право перевірити або перерахувати відповідні бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму оголошуються головою дільничної комісії і заносяться секретарем дільничної комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму.

33. Дільнична комісія з місцевого референдуму під час підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму зобов'язана перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на дільниці, сумі кількості недійсних бюлетенів, бюлетенів з голосами виборців, поданими на підтримку питання місцевого референдуму, та бюлетенів з голосами виборців, поданими проти питання місцевого референдуму. У разі невідповідності цих даних дільнична комісія з місцевого референдуму може повторно перерахувати бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична комісія з місцевого референдуму складає акт із зазначенням встановленої її рішенням причини такої невідповідності за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією.

34. Бюлетені з голосами виборців, поданими на підтримку питання місцевого референдуму, та бюлетені з голосами виборців, поданими проти питання місцевого референдуму, запаковуються окремо. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакетах робиться відповідний напис "Так" або "Ні".

35. Запакування документів місцевого референдуму у випадках, передбачених цим Законом, здійснюється таким чином, щоб без пошкодження відтиску печатки та самого пакета неможливо було вийняти з пакета або покласти в нього бюлетень для голосування чи інший документ.

Стаття 102. Протокол дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму

1. Дільнична комісія з місцевого референдуму на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму. Форма бланка протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за тридцять днів до дня голосування.

Протокол дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму може виготовлятися за допомогою технічних засобів. Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму встановлюються Центральною виборчою комісією.

2. До протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму прописом та цифрами заносяться:

- 1) кількість бюлетенів для голосування, одержаних дільничною комісією з місцевого референдуму;
- 2) кількість невикористаних бюлетенів для голосування;
- 3) кількість виборців, внесених до списку виборців на дільниці з місцевого референдуму (на момент закінчення голосування);
- 4) кількість виборців, внесених на дільниці з місцевого референдуму до витягу зі списку виборців для голосування за місцем перебування;
- 5) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування;
- 6) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування за місцем перебування;
- 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 8) кількість бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;
- 9) кількість бюлетенів для голосування, визнаних недійсними;
- 10) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання місцевого референдуму;
- 11) кількість голосів виборців, поданих проти питання місцевого референдуму.

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму складається дільничною комісією з місцевого референдуму у кількості примірників, на чотири більший, ніж кількість осіб, які входять до складу дільничної комісії з місцевого референдуму. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної комісії з місцевого референдуму. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної комісії з місцевого референдуму, які присутні на засіданні комісії. У разі незгоди з діями комісії чи результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму. Цей протокол підписується та засвідчується печаткою дільничної комісії з місцевого референдуму лише після його остаточного заповнення.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

5. Перший і другий примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму мають право підписати уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційні спостерігачі, які були присутні на засіданні дільничної комісії з місцевого референдуму при підрахунку голосів виборців.

6. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму олівцем, а також внесення до них будь-яких виправлень.

7. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, але до відправлення цього протоколу разом із документацією місцевого референдуму до територіальної комісії дільнична комісія з місцевого референдуму виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до встановлених результатів голосування виборців на дільниці з місцевого референдуму шляхом складення нового протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму з усуненням неточностей, на якому робиться позначка "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів для голосування не проводиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначеній у частині третій цієї статті, та підписується у порядку, встановленому частиною четвертою цієї статті. Про складення протоколу з позначкою "Уточнений" зазначається у протоколі засідання дільничної комісії з місцевого референдуму.

8. Відомості протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму формуються і передаються (за наявності технічної можливості) до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

9. Перший і другий примірники протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, а за наявності – і відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються до пакета із спеціальною системою захисту. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, а також номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів". Третій примірник протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, а також відповідний примірник протоколу з позначкою "Уточнений" (за наявності) зберігаються у секретаря дільничної комісії з місцевого референдуму. Четвертий примірник зазначеного протоколу невідкладно вивішується для загального ознайомлення в приміщенні дільничної комісії з місцевого референдуму, а решта по одному примірнику протоколу видаються членам дільничної комісії з місцевого референдуму.

10. Уповноваженим особам суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційним спостерігачам, які були присутні при підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, на їхнє прохання невідкладно видаються копії протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, у тому числі з позначкою "Уточнений", засвідчені головою і секретарем дільничної комісії з місцевого референдуму та скріплені печаткою дільничної комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного суб'єкта процесу місцевого референдуму.

11. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються список осіб, які одержали копії відповідного протоколу, номер примірника, дата та час одержання копій і проставляються підписи цих осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної комісії з місцевого референдуму і скріплюється печаткою дільничної комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму.

12. Пакети з протоколами дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, бюлетенями для голосування, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також окремими думками членів дільничної комісії, викладеними у письмовій формі (за наявності), актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, невідкладно після закінчення засідання дільничної комісії доставляються до територіальної комісії з місцевого референдуму у порядку, визначеному частиною першою статті 104 цього Закону.

Стаття 103. Визнання дільничною комісією з місцевого референдуму голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним

1. Дільнична комісія з місцевого референдуму може визнати голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Закону, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, за таких обставин:

1) виявлення незаконного голосування (опускання бюлетеня для голосування до виборчої скриньки за виборців іншою особою, крім випадків, передбачених цим Законом; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на цій дільниці з місцевого референдуму або включені до нього безпідставно; голосування виборців більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали бюлетені для голосування на дільниці з місцевого референдуму;

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту бюлетенів для голосування, якщо кількість таких бюлетенів перевищує 10 відсотків кількості виборців, які отримали бюлетені для голосування на дільниці з місцевого референдуму;

3) виявлення у виборчих скриньках бюлетенів для голосування у кількості, що перевищує більш як на 10 відсотків кількість виборців, які отримали бюлетені на дільниці з місцевого референдуму.

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична комісія з місцевого референдуму складає акт за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною комісією з місцевого референдуму питання про визнання недійсним голосування на цій дільниці з місцевого референдуму.

3. У разі прийняття дільничною комісією з місцевого референдуму рішення про визнання голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним протокол дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1 – 6 частини другої статті 102 цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму складається дільничною комісією у порядку, встановленому статтею 102 цього Закону.

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним усі бюлетені для голосування, виявлені у виборчих скриньках, запаковуються. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, а також номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної

комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Бюлетені для голосування".

5. Рішення дільничної комісії з місцевого референдуму про визнання голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято це рішення, додаються до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, запаковуються та транспортуються до територіальної комісії з місцевого референдуму в порядку, визначеному частиною першою статті 104 цього Закону.

Стаття 104. Порядок транспортування і передачі документів місцевого референдуму до територіальної комісії з місцевого референдуму

1. Транспортування документів, зазначених у частині дванадцятій статті 101 цього Закону, здійснюється головою або заступником голови дільничної комісії з місцевого референдуму та іншими двома членами цієї комісії під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, – співробітників Служби безпеки України. Інші члени дільничної комісії з місцевого референдуму, уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційні спостерігачі за бажанням також можуть супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з бюлетенями та іншою документацією.

2. Секретар дільничної комісії з місцевого референдуму, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування документів до територіальної комісії з місцевого референдуму, залишаються у приміщенні дільничної комісії з місцевого референдуму до отримання повідомлення про прийняття протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму територіальною комісією з місцевого референдуму. Під час транспортування документації печатка дільничної комісії з місцевого референдуму та бланки протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, якщо вони не були використані для складання протоколу з позначкою "Уточнений" до відправлення цих протоколів разом із документацією до територіальної комісії з місцевого референдуму, зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної комісії з місцевого референдуму.

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на дільниці та інші документи дільничної комісії з місцевого референдуму передаються відповідній територіальній комісії з місцевого референдуму на її засіданні.

4. У міській територіальній громаді міста:

1) з районним поділом документи місцевого референдуму доставляються до територіальної комісії з місцевого референдуму, повноваження якої обмежуються територіальним округом.

Із дільниць, утворених на території населених пунктів (сіл, селищ, міст), що входять до складу відповідної міської (міста з районним поділом) територіальної громади, але не входять до складу районів у місті, документи місцевого референдуму доставляються до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка встановлює результати референдуму;

2) без районного поділу документи місцевого референдуму доставляються до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка встановлює результати референдуму.

Стаття 105. Порядок прийняття та розгляду документів дільничних комісій з місцевого референдуму територіальною комісією з місцевого референдуму

1. З моменту закінчення голосування територіальна комісія з місцевого референдуму розпочинає засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування та результатів місцевого референдуму. На цей час члени територіальної комісії з місцевого референдуму не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні комісії з місцевого референдуму.

2. Засідання територіальної комісії з місцевого референдуму оформляється протоколом безперервного засідання, який підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем комісії або членом комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря. До протоколу додаються окремі думки членів територіальної комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з рішенням, прийнятим територіальною комісією з місцевого референдуму (за наявності).

3. На засіданні територіальної комісії з місцевого референдуму голова цієї територіальної комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних комісій з місцевого референдуму, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на відповідних дільницях з місцевого референдуму, а також приймає запечатані пакети з іншими документами місцевого референдуму, передбаченими частиною дванадцятою статті 101 цього Закону. Час прийняття територіальною комісією з місцевого референдуму протоколу дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, перелік прийнятих документів місцевого референдуму і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму відомості, оголошені головою територіальної комісії з місцевого референдуму, фіксуються у протоколі засідання територіальної комісії.

4. При прийнятті документів дільничної комісії територіальна комісія з місцевого референдуму перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з документами місцевого референдуму. При цьому кожний член територіальної комісії з місцевого референдуму має право оглянути кожний пакет з документами. У разі повної комплектності документів місцевого референдуму та цілісності упаковки усіх пакетів відкривається пакет з протоколом про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму та оголошуються відомості, зазначені у ньому.

За результатами розгляду документів дільничної комісії з місцевого референдуму та скарг про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування та підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, а також під час транспортування документів місцевого референдуму, що надійшли до територіальної комісії з місцевого референдуму на момент прийняття документів дільничної комісії, територіальна комісія з місцевого референдуму приймає одне з таких рішень:

1) прийняти документи місцевого референдуму від дільничної комісії з місцевого референдуму та врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму;

2) відмовити у прийнятті протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму від дільничної комісії з місцевого референдуму та зобов'язати дільничну комісію виправити виявлені недоліки;

3) провести повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму.

5. Рішення, передбачене частиною четвертою цієї статті, приймається шляхом голосування усіх присутніх на засіданні членів територіальної комісії з місцевого референдуму більшістю голосів і фіксується у протоколі засідання територіальної комісії.

6. Протокол дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму розглядається територіальною комісією з місцевого референдуму після його оголошення. У разі виявлення у протоколі дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму виправлень, помилок, неточностей територіальна комісія з місцевого референдуму своїм рішенням може зобов'язати дільничну комісію внести зміни до протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму відповідно до вимог частини сьомої статті 102 цього Закону, про що зазначається у протоколі засідання територіальної комісії з місцевого референдуму. Протягом часу розгляду цього питання подані дільничною комісією з місцевого референдуму до територіальної комісії з місцевого референдуму примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму та додані до нього документи зберігаються в територіальній комісії з місцевого референдуму.

7. Дільнична комісія з місцевого референдуму зобов'язана у строк, визначений територіальною комісією, розглянути питання про внесення змін до протоколу про підрахунок голосів виборців без перерахунку бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" транспортується до територіальної комісії з місцевого референдуму в порядку, встановленому статтею 104 цього Закону. Час прийняття територіальною комісією протоколу дільничної комісії з позначкою "Уточнений" і занесені до цього протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної комісії з місцевого референдуму.

Стаття 106. Повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму

1. За наявності скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними уповноваженими особами суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Закону під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій дільниці з місцевого референдуму, а також за наявності акта або письмової скарги осіб, зазначених у частині першій статті 104 цього Закону, про порушення вимог цього Закону під час транспортування до територіальної комісії з місцевого референдуму протоколів про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму та інших документів територіальна комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму.

2. У разі неможливості усунення неточностей у протоколі дільничної комісії з місцевого референдуму без перерахунку бюлетенів, а також у разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами дільничної комісії територіальна комісія з

місцевого референдуму зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на цій дільниці з місцевого референдуму.

3. Протоколи про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму та запечатані пакети з іншими документами дільничної комісії з місцевого референдуму до проведення повторного підрахунку голосів виборців на дільниці територіальною комісією з місцевого референдуму зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання територіальної комісії.

4. Повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму здійснюється територіальною комісією з місцевого референдуму після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних комісій з місцевого референдуму у порядку, встановленому статтею 101 цього Закону. У повторному підрахунку територіальною комісією голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму мають право брати участь усі члени цієї дільничної комісії, а також можуть бути присутніми уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційні спостерігачі.

5. Територіальна комісія з місцевого референдуму за результатами повторного підрахунку голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Цей протокол повинен містити відомості, передбачені частиною другою статті 101 цього Закону.

6. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму складається територіальною комісією у кількості примірників, на чотири більший, ніж кількість осіб, які входять до складу територіальної комісії з місцевого референдуму. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Усі примірники протоколу підписуються присутніми членами територіальної комісії та членами дільничної комісії з місцевого референдуму, які брали участь у повторному підрахунку голосів виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму, та засвідчуються печаткою територіальної комісії з місцевого референдуму. Відомості протоколу оголошуються у процесі його складання в порядку, передбаченому статтями 101 – 103 цього Закону. Перший та другий примірники кожного протоколу мають право підписати уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму, офіційні спостерігачі, які були присутні при повторному підрахунку голосів виборців.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

7. Територіальна комісія з місцевого референдуму може прийняти рішення про визнання голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму обставин, зазначених у частині першій статті 103 цього Закону.

8. У разі визнання голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним при повторному підрахунку голосів протокол територіальної комісії з місцевого референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на цій дільниці з місцевого референдуму складається у порядку, встановленому частинами п'ятою і шостою цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені у пунктах 1 – 6 частини другої статті 102 цього Закону. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

9. Перший примірник протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму разом з

відповідним протоколом дільничної комісії з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, рішення територіальної комісії з місцевого референдуму про визнання голосування на дільниці з місцевого референдуму недійсним додаються до протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі місцевого референдуму (у разі якщо протокол про підсумки голосування не складається - до протоколу про результати місцевого референдуму). Другий примірник протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму зберігається у секретаря територіальної комісії, третій передається відповідній дільничній комісії з місцевого референдуму, четвертий – невідкладно вивіщується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної комісії з місцевого референдуму, а решта по одному примірнику видається членам територіальної комісії з місцевого референдуму.

Стаття 107. Встановлення підсумків голосування з місцевого референдуму

1. У місті з районним поділом підсумки голосування встановлюють шляхом складання протоколу про підсумки голосування:

територіальні комісії з місцевого референдуму, повноваження яких обмежуються територіальним округом, - у межах територіального округу;

територіальні комісії з місцевого референдуму, які встановлюють результати референдуму, - у межах частини єдиного округу на підставі протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з місцевого референдуму, що діють на території населених пунктів (сіл, селищ, міст), що входять до складу відповідної міської (міста з районним поділом) територіальної громади, але не входять до складу районів у місті.

Протоколи про підсумки голосування на місцевому референдумі у міській (міста без районного поділу), селищній, сільській територіальній громаді територіальною комісією з місцевого референдуму, що встановлює результати референдуму, не складаються. Протокол про результати референдуму складається в такому разі безпосередньо на підставі протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців.

2. Територіальна комісія з місцевого референдуму після прийняття і розгляду протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з місцевого референдуму, у тому числі з позначкою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях місцевого референдуму, а в разі повторного підрахунку голосів виборців – також протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму встановлює:

- 1) кількість бюлетенів для голосування, одержаних територіальною комісією з місцевого референдуму;
- 2) кількість бюлетенів для голосування, погашених територіальною комісією з місцевого референдуму;
- 3) кількість бюлетенів для голосування, одержаних дільничними комісіями з місцевого референдуму територіального округу з місцевого референдуму;

- 4) кількість невикористаних бюлетенів для голосування, погашених дільничними комісіями з місцевого референдуму територіального округу з місцевого референдуму;
- 5) кількість виборців, внесених до витягів зі списку виборців на дільницях з місцевого референдуму територіального округу з місцевого референдуму;
- 6) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування в територіальному окрузі з місцевого референдуму у приміщенні для голосування;
- 7) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування в територіальному окрузі з місцевого референдуму за місцем перебування;
- 8) загальну кількість виборців, внесених до списків виборців на дільницях місцевого референдуму територіального округу з місцевого референдуму;
- 9) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму;
- 10) кількість бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню, виявлених на дільницях з місцевого референдуму територіального округу з місцевого референдуму;
- 11) загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу з місцевого референдуму;
- 12) кількість бюлетенів для голосування, визнаних недійсними;
- 13) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання місцевого референдуму;
- 14) кількість голосів виборців, поданих проти питання місцевого референдуму.

3. Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму цифрами і прописом заносяться до протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, вносяться до протоколу цифрами по кожній дільниці з місцевого референдуму, що входить до складу територіального округу з місцевого референдуму, а також сумарно цифрами і прописом по територіальному округу з місцевого референдуму.

4. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму складається територіальною комісією з місцевого референдуму у кількості примірників, на три більшої, ніж кількість осіб, які входять до складу територіальної комісії. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

5. Забороняється заповнювати протокол про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму олівцем, а також підписувати його та засвідчувати печаткою територіальної комісії з місцевого референдуму до його остаточного заповнення.

6. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами територіальної комісії з місцевого референдуму, які присутні на засіданні комісії, та засвідчується печаткою територіальної комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами територіальної комісії з місцевого референдуму. У разі незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі територіальної комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. Перший примірник протоколу мають право підписати

уповноважені особи, офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами територіальної комісії з місцевого референдуму не має правових наслідків для дійсності протоколу.

7. Якщо після підписання протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму до відправки його до Центральної виборчої комісії територіальна комісія з місцевого референдуму виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму шляхом складення нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" виготовляється і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею. Складання територіальною комісією з місцевого референдуму протоколу з позначкою "Уточнений" на іншому засіданні комісії без доручення Центральної виборчої комісії не допускається.

8. Перший примірник протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму та перший примірник протоколу з позначкою "Уточнений" (за наявності) запаковуються до пакета зі спеціальною системою захисту. Пакет з документами місцевого референдуму заклеюється, на пакеті зазначаються вид запакованих документів, а також номер територіального округу з місцевого референдуму, номер дільниці з місцевого референдуму, дата і час пакування, ставляться підписи усіх присутніх членів дільничної комісії з місцевого референдуму та печатка дільничної комісії. На пакеті робиться напис "Протокол про підсумки голосування".

9. Перший примірник протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму, а в разі внесення змін до цього протоколу – протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки в цифрах), та протокол з позначкою "Уточнений" разом з відповідними протоколами та актами дільничних комісій з місцевого референдуму, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та за наявності протоколами територіальної комісії з місцевого референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці з місцевого референдуму, окремими думками членів територіальної комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення територіальною комісією порядку встановлення підсумків голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму та рішеннями, прийнятими територіальною комісією за результатами їх розгляду, територіальна комісія транспортує до територіальної комісії, яка встановлюватиме результати місцевого референдуму. Другий примірник протоколу зберігається в територіальній комісії з місцевого референдуму, третій – невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної комісії, а решта по одному примірнику видається членам територіальної комісії з місцевого референдуму.

10. Транспортування документів місцевого референдуму, зазначених у частині восьмій цієї статті, здійснюється головою територіальної комісії з місцевого референдуму або його заступником та двома членами цієї комісії.

11. Територіальна комісія з місцевого референдуму зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу з місцевого референдуму не пізніше ніж на п'ятий день після проведення голосування незалежно від кількості дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на

дільниці недійсним. Визнання голосування недійсним у межах територіального округу з місцевого референдуму забороняється. Протокол про підсумки голосування у межах територіального округу з місцевого референдуму невідкладно після підписання транспортується до територіальної комісії з місцевого референдуму, яка встановлюватиме результати місцевого референдуму.

12. Відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі з місцевого референдуму формуються і передаються до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи лише після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів виборців щодо всіх дільниць з місцевого референдуму такого територіального округу засобами цієї системи.

Стаття 108. Встановлення результатів місцевого референдуму

1. Територіальна комісія з місцевого референдуму на своєму засіданні на підставі протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму про підрахунок голосів виборців на дільницях з місцевого референдуму, у тому числі з позначкою "Уточнений", а в разі проведення повторного підрахунку голосів виборців - на підставі протоколів територіальної комісії з місцевого референдуму про повторний підрахунок голосів виборців на дільниці з місцевого референдуму, не пізніш як на сьомий день з дня голосування встановлює результати місцевого референдуму, про що складає протокол.

У місті з районним поділом територіальна комісія з місцевого референдуму, повноваження якої поширюються на єдиний округ, на своєму засіданні на підставі протоколів територіальних комісій з місцевого референдуму про підсумки голосування в межах відповідних територіальних округів, у тому числі з позначкою "Уточнений", протоколу про підсумки голосування у межах частини єдиного округу не пізніш як на десятий день з дня голосування встановлює результати місцевого референдуму, про що складає протокол.

До протоколу про результати місцевого референдуму заносяться прописом та цифрами такі відомості:

- 1) кількість бюлетенів для голосування, виготовлених на замовлення територіальної комісії з місцевого референдуму;
- 2) кількість невикористаних бюлетенів для голосування, погашених територіальної комісії з місцевого референдуму;
- 3) кількість бюлетенів для голосування, одержаних територіальними комісіями з місцевого референдуму;
- 4) кількість бюлетенів для голосування, отриманих дільничними комісіями з місцевого референдуму;
- 5) загальна кількість невикористаних бюлетенів для голосування;
- 6) кількість виборців, внесених до списків виборців;
- 7) кількість виборців, які отримали бюлетені у приміщенні для голосування;
- 8) кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування за місцем перебування;
- 9) загальна кількість виборців, які отримали бюлетені для голосування;
- 10) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у приміщенні для голосування;
- 11) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні за місцем перебування;

- 12) кількість бюлетенів для голосування, визнаних недійсними;
- 13) загальна кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 14) кількість бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;
- 15) кількість голосів виборців, поданих на підтримку питання місцевого референдуму;
- 16) кількість голосів виборців, поданих проти питання місцевого референдуму.

2. У разі неподання до територіальної комісії з місцевого референдуму у строки, передбачені цим Законом, протоколу територіальної комісії з місцевого референдуму про встановлення підсумків голосування (у тому числі уточненого) територіальна комісія встановлює результати місцевого референдуму в цьому окрузі на підставі наявних протоколів дільничних комісій з місцевого референдуму.

3. Відомості про підсумки голосування цифрами і прописом вносяться до протоколу територіальної комісії про результати місцевого референдуму. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, вносяться цифрами по кожному територіальному округу з місцевого референдуму, а також сумарно цифрами і прописом по **єдиному** округу з місцевого референдуму

4. Протокол територіальної комісії про результати місцевого референдуму складається у двох примірниках. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами територіальної комісії. Зазначений протокол засвідчується печаткою територіальної комісії. У разі незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член комісії має право викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами територіальної комісії з місцевого референдуму не має правових наслідків для дійсності протоколу.

Перший примірник протоколу має право підписати представник ініціативної групи в територіальній комісії (у разі проведення місцевого референдуму за народною ініціативою), уповноважені особи суб'єктів процесу місцевого референдуму з місцевого референдуму, присутні при встановленні результатів місцевого референдуму.

Копія протоколу невідкладно надсилається до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи.

5. Місцевий референдум вважається таким, що відбувся, якщо участь у голосуванні на місцевому референдумі взяли не менш як 50 відсотків виборців від кількості виборців, включених списків виборців на відповідному місцевому референдумі.

6. Рішення місцевого референдуму щодо питання місцевого референдуму вважається прийнятим у разі, якщо щодо нього опцію «так» при голосуванні висловили більшість виборців від кількості виборців, які взяли участь у відповідному місцевому референдумі.

Стаття 109. Офіційне оприлюднення результатів місцевого референдуму

1. Територіальна комісія з місцевого референдуму не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів місцевого референдуму офіційно оприлюднює шляхом опублікування у відповідних місцевих друкованих засобах масової інформації результати місцевого референдуму, а також розміщує їх на офіційному веб-сайті комісії чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення).

2. У разі, якщо дії територіальної комісії з місцевого референдуму щодо складання протоколу про результати місцевого референдуму оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України, то офіційне оприлюднення здійснюється не пізніше як на п'ятий день з дня набранням законної сили рішенням суду у процесі відповідного оскарження.

3. Результати місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування територіальна комісія з місцевого референдуму не пізніше як на п'ятий день з дня офіційного оприлюднення направляє до Верховної Ради України для призначення відповідних позачергових виборів, а також подає до Центральної виборчої комісії.

РОЗДІЛ X ПРАВОВІ НАСЛІДКИ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 110. Розгляд результатів місцевого референдуму на засіданні відповідної місцевої ради

1. Відповідна сільська, селищна або міська рада територіальної громади, де проводився місцевий референдум розглядає на своєму засіданні результати місцевого референдуму не пізніше як на п'ятнадцятий день після їх офіційного оприлюднення.

2. На засіданні місцевої ради, передбаченому частиною першою цієї статті, голова територіальної комісії з місцевого референдуму або особа, що виконує його повноваження, оголошує відомості протоколу про результати місцевого референдуму, окремі думки членів територіальної комісії з місцевого референдуму (якщо вони були подані), а також надає коротку характеристику процесу референдуму та стану дотримання вимог законодавства під час його проведення.

3. Представники прихильників та опонентів питання референдуму запрошуються на засідання місцевої ради, передбачене частиною першою цієї статті та мають право на виступ у порядку, визначеному регламентом відповідної місцевої ради.

4. Місцева рада обов'язково враховує результати місцевого референдуму шляхом звернення до посадових осіб та органів місцевого самоврядування, до повноважень яких віднесено вирішення питання місцевого референдуму, щодо реалізації результатів місцевого референдуму.

Стаття 111. Реалізація результатів місцевого референдуму

1. Посадові особи та органи місцевого самоврядування, до повноважень яких належить вирішення питання, що виносилося на місцевий референдум, зобов'язані розглянути результати місцевого референдуму та врахувати їх при прийнятті рішення з відповідного питання.

2. Про розгляд та можливість врахування результатів місцевого референдуму відповідні посадові особи та органи місцевого самоврядування повідомляють відповідну місцеву раду.

3. У разі, якщо реалізація результатів місцевого референдуму потребує прийняття місцевою радою нормативно-правового чи іншого акта, виконавчий комітет цієї місцевої ради готує та вносить на її розгляд проект відповідного рішення не пізніше як

на тридцятий день з дня засідання, передбаченого частиною першою статті 110 цього Закону.

Стаття 112. Результати місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування

1. Повноваження сільського, селищного, міського голови припиняються достроково, а відповідна особа звільняється з посади з дня офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму у порядку, визначеному цим Законом. Здійснення повноважень сільського, селищного, міського голови покладається на секретаря відповідної ради у порядку, визначеному Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні».

2. Повноваження сільської, селищної, міської ради припиняються достроково з дня офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму у порядку, визначеному цим Законом. Відповідна рада продовжує здійснювати свої повноваження в межах та обсязі, визначених Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», до відкриття першої сесії цієї ради нового скликання.

3. У разі дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, місцевої ради, позачергові місцеві вибори призначаються Верховною Радою України не пізніше ніж у дев'яностоденний строк з дня дострокового припинення повноважень відповідної ради.

Стаття 113. Реалізація результатів місцевого референдуму щодо втрати чинності нормативно-правовим актом органу місцевого самоврядування або його окремими положеннями

1. Прийняте на місцевому референдумі за ініціативою громади рішення про втрату чинності нормативно-правовим актом органу місцевого самоврядування або його окремими положеннями набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим рішенням, але не раніше дня його офіційного опублікування.

Рішення місцевого референдуму щодо втрати чинності нормативно-правовим актом органу місцевого самоврядування або його окремими положеннями є остаточним і не потребує затвердження або схвалення відповідним органом місцевого самоврядування.

2. Питання місцевого референдуму про втрату чинності нормативно-правовим актом органу місцевого самоврядування або його окремими положеннями, не підтримане виборцями на місцевому референдумі за ініціативою громади, може бути повторно винесено на місцевий референдум за ініціативою громади не раніше як через рік з дня офіційного оголошення результатів місцевого референдуму за ініціативою громади.

3. Нормативно-правовий акт органу місцевого самоврядування або його окремі положення, що втратили чинність за результатами місцевого референдуму, не можуть бути прийняті у тій самій редакції місцевою радою поточного скликання.

РОЗДІЛ XI

ОСКАРЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МІСЦЕВИЙ РЕФЕРЕНДУМ

Стаття 114. Загальні засади оскарження порушень процесу місцевого референдуму

1. Рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються процедур з реалізації ініціативи щодо проведення місцевого референдуму, процесу місцевого референдуму, можуть бути оскаржені до відповідної комісії з місцевого референдуму або до суду.
2. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються процесу місцевого референдуму, до суду, а також розгляд та вирішення справ судом здійснюються в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.
3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються процесу місцевого референдуму, до відповідної комісії з місцевого референдуму, а також розгляд скарг та прийняття рішення комісією з місцевого референдуму здійснюються в порядку, визначеному цим Законом.
4. Суд, до якого подана позовна заява, невідкладно повідомляє відповідну комісію з місцевого референдуму та комісію вищого рівня (щодо списків виборців – також орган ведення Державного реєстру виборців) про надходження позову, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.
5. Якщо за адміністративним позовом судом відкрито провадження і тим самим суб'єктом з того самого питання і з тих самих підстав подано скаргу до комісії з місцевого референдуму, комісія з місцевого референдуму після отримання повідомлення суду про відкриття провадження припиняє розгляд скарги.
6. Суди, комісії з місцевого референдуму, органи Державного реєстру виборців, органи правопорядку організують свою роботу під час процесу місцевого референдуму, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити приймання та розгляд скарг (позовних заяв) і звернень комісій з місцевого референдуму у строки та спосіб, встановлені цим Законом.
7. Питання розгляду скарг комісіями з місцевого референдуму, не врегульовані цим Законом, визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 115. Оскарження в судовому порядку

1. Рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів процесу місцевого референдуму можуть бути оскаржені до суду в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.
2. До суду шляхом подання позовної заяви оскаржуються:
 - 1) рішення, дії, бездіяльність Центральної виборчої комісії;
 - 2) рішення, дії, бездіяльність територіальної комісії з місцевого референдуму, дільничних комісій з місцевого референдуму, утворених відповідно до цього Закону;
 - 3) рішення чи дії ініціативної групи, члена ініціативної групи;
 - 4) рішення чи дії політичної партії, громадської організації, зареєстрованої як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму;
 - 5) дії чи бездіяльність уповноважених осіб суб'єктів процесу місцевого референдуму;
 - 6) дії чи бездіяльність офіційного спостерігача, визначеного пунктом 7 частини першої статті 22 цього Закону;
 - 7) рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, їх посадових та службових осіб;

8) рішення, дії чи бездіяльність засобів масової інформації, інформаційних агентств, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників.

3. Суд, до якого подана позовна заява, невідкладно повідомляє відповідну комісію з місцевого референдуму, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію, а щодо списків виборців – також орган ведення Державного реєстру виборців про надходження такої заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

4. Якщо судом відкрито провадження за адміністративним позовом з того самого питання та з тих самих підстав, що подано скаргу до комісії з місцевого референдуму, комісія з місцевого референдуму не пізніше наступного дня після отримання повідомлення суду про відкриття провадження повертає таку скаргу суб'єкту звернення без розгляду із зазначенням підстав її повернення.

5. У разі скасування судом рішення відповідної комісії з місцевого референдуму, у тому числі з питання визнання голосування на ділянці з місцевого референдуму недійсним, встановлення підсумків голосування та результатів місцевого референдуму, рішення з цього питання приймає комісія, рішення якої було скасовано, або комісія вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому, якщо рішення не було скасовано з формальних підстав, комісія з місцевого референдуму не може прийняти рішення, яке по суті повторює скасоване рішення.

Стаття 116. Предмет та суб'єкт оскарження до комісії з місцевого референдуму. Суб'єкт розгляду скарг

1. Суб'єктом звернення до комісії з місцевого референдуму зі скаргою, що стосується процесу місцевого референдуму, може бути:

1) виборець, права або охоронювані законом інтереси якого щодо участі у процесі місцевого референдуму порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження;

2) ініціативна група;

3) політична партія, зареєстрована як суб'єкт процесу місцевого референдуму;

4) громадська організація, зареєстрована як суб'єкт процесу місцевого референдуму;

5) офіційний спостерігач, визначений пунктом 7 частини першої статті 22 цього Закону.

2. Виборець може оскаржити до відповідної комісії з місцевого референдуму рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, зазначених у цій статті, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність порушують особисто його права або охоронювані законом інтереси щодо участі у процесі місцевого референдуму, у тому числі на участь у роботі комісії з місцевого референдуму, на здійснення спостереження, на присутність на засіданні комісії з місцевого референдуму у визначених цим Законом випадках, під час проведення голосування відповідно до цього Закону, незабезпечення передбачених законодавством умов для доступу виборців з інвалідністю до процесу місцевого референдуму.

3. Скарга на рішення, дії чи бездіяльність територіальної комісії з місцевого референдуму, повноваження якої обмежуються територіальним округом, її членів, дільничної комісії з місцевого референдуму, її членів може бути подана до комісії, яка її утворила.

4. Скарга на рішення щодо призначення місцевого референдуму, бездіяльність територіальної комісії, яка встановлює результати місцевого референдуму, може бути подана до Центральної виборчої комісії.

Стаття 117. Особливості представництва суб'єктів процесу місцевого референдуму при оскарженні

1. Керівник політичної партії, громадської організації, зареєстрованої як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, діє як представник відповідної партії, громадської організації при оскарженні порушень законодавства про місцевий референдум до відповідної комісії з місцевого референдуму без додаткового уповноваження.

2. Особа, яка відповідно до цього Закону зареєстрована уповноваженою особою ініціативної групи, політичної партії, громадської організації, зареєстрованої як прихильник чи опонент питання місцевого референдуму, діє як представник відповідного суб'єкта при оскарженні порушень законодавства про місцевий референдум до відповідної комісії з місцевого референдуму без додаткового уповноваження.

3. Документом, що підтверджує повноваження уповноважених осіб, зазначених у частині другій цієї статті, є відповідне посвідчення, видане територіальною комісією з місцевого референдуму в порядку, встановленому цим Законом.

Стаття 118. Строки оскарження

1. Скарга до комісії з місцевого референдуму може бути подана суб'єктом звернення протягом трьох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження, крім випадків, зазначених у частинах другій і третій цієї статті.

2. Скарга щодо порушень порядку збирання підписів на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму може бути подана не пізніше десяти днів з дня прийняття підписних листів територіальною комісією з місцевого референдуму.

3. Скарга щодо порушення, яке мало місце до дня голосування, може бути подана у строк, встановлений частиною першою цієї статті, але не пізніше 22 години дня, що передує дню голосування.

4. Скарга щодо порушення, яке мало місце в день голосування до закінчення голосування, може бути подана до відповідної дільничної комісії з місцевого референдуму не пізніше закінчення голосування. Скарга щодо рішень, дій чи бездіяльності комісії з місцевого референдуму, члена (членів) дільничної комісії, що мали місце у день голосування, а також під час підрахунку голосів на дільниці з місцевого референдуму та/або під час транспортування документів, може бути подана до територіальної комісії з місцевого референдуму не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною комісією з місцевого референдуму документів дільничної комісії з місцевого референдуму відповідно до цього Закону.

5. Днем вчинення бездіяльності вважається останній день строку, в який мала бути, однак не була вчинена дія, передбачена законом.

6. Обчислення строку оскарження починається з наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, які оскаржуються.

7. Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги суб'єктом розгляду скарги.

8. Строк подання скарги продовженню або поновленню не підлягає, крім випадку повторного подання скарги після усунення її недоліків не пізніше наступного дня після дня її повернення суб'єктом розгляду скарги без розгляду відповідно до частини першої статті 120 цього Закону.

9. Зміна або уточнення вимог суб'єкта звернення із скаргою під час розгляду скарги суб'єктом розгляду скарги, викликані виявленням обставин, не відомих раніше суб'єкту звернення із скаргою, не вважається новою скаргою і не підлягає встановленим обмеженням строків.

Стаття 119. Форма та зміст скарги

1. Скарга до комісії з місцевого референдуму подається у письмовій формі. Скарга повинна містити:

1) назву комісії з місцевого референдуму, до якої вона подається;

2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта звернення із скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

3) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі відомі суб'єкту звернення;

4) суть порушеного питання;

5) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб'єкт звернення із скаргою обґрунтовує свої вимоги;

6) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від суб'єкта розгляду скарги;

7) перелік документів і матеріалів, що додаються;

8) підпис суб'єкта звернення із скаргою чи особи, яка його представляє відповідно до статті 117 цього Закону, із зазначенням дати підписання.

2. Виборець, оскаржуючи рішення, дію чи бездіяльність суб'єкта оскарження, повинен зазначити у своїй скарзі, яким чином таке рішення, дія чи бездіяльність порушує його особисті права щодо участі у процесі місцевого референдуму.

3. Скарга може містити зазначення заінтересованих осіб, яких суб'єкт звернення із скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

4. До скарги додаються її копії та копії всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості, що дорівнює кількості суб'єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі.

Стаття 120. Повернення скарги без розгляду

1. Скарга, оформлена без дотримання вимог статті 119 цього Закону, повертається суб'єкту звернення без розгляду не пізніше наступного дня після її надходження, а скарга, подана напередодні дня голосування, у день голосування чи наступного дня, – невідкладно.
2. Право повернути скаргу без розгляду з підстав, зазначених у частині першій цієї статті, мають:
 - 1) щодо скарг, поданих до Центральної виборчої комісії, – Голова, заступник Голови Центральної виборчої комісії або інший член Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії;
 - 2) щодо скарг, поданих до іншої комісії з місцевого референдуму, – голова або заступник голови відповідної комісії з місцевого референдуму.
3. Повернення скарги здійснюється листом за підписом особи, зазначеної у частині другій цієї статті, в якому зазначається вичерпний перелік недоліків, що перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення із скаргою, оформленою відповідно до вимог статті 119 цього Закону у передбачені цим Законом строки.
4. При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків суб'єкт розгляду скарги приймає рішення про залишення її без розгляду по суті.

Стаття 121. Строки розгляду скарг

1. Скарга, оформлена з дотриманням вимог статті 119 цього Закону, розглядається відповідною комісією з місцевого референдуму на її засіданні не пізніш як на третій день з дня її отримання, крім випадків, передбачених частинами другою – четвертою цієї статті.
2. Скарга щодо порушень порядку збирання підписів на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму розглядається комісією з місцевого референдуму у строк, передбачений частиною першою цієї статті, але не пізніше прийняття рішення за результатами перевірки підписів на підтримку ініціативи проведення місцевого референдуму.
3. Скарга щодо порушень, які мали місце до дня голосування, розглядається комісією з місцевого референдуму у строк, передбачений частиною першою цієї статті, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування.
4. Скарга щодо порушення, яке мало місце у день голосування до закінчення голосування, подана до дільничної комісії з місцевого референдуму, розглядається нею невідкладно після закінчення голосування.
5. Скарга щодо порушення, яке мало місце у день голосування, під час підрахунку голосів на дільниці та / або під час транспортування документів місцевого референдуму, подана до комісії з місцевого референдуму, розглядається комісією у дводенний строк з дня її подання, однак не пізніше прийняття протоколу про підрахунок голосів виборців на відповідній дільниці.

Стаття 122. Порядок розгляду скарг

1. Розгляд скарги комісією з місцевого референдуму здійснюється з обов'язковим своєчасним запрошенням суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб.
2. Про місце, день і час проведення засідання комісії, на якому передбачається розгляд скарги, та про запрошення взяти участь у такому засіданні комісія з місцевого референдуму повідомляє суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження та інших заінтересованих осіб рекомендованою телеграмою, факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти. Допускається повідомлення суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження та заінтересованих осіб про місце, день і час розгляду скарги по телефону з фіксуванням такої дії службовою особою суб'єкта розгляду скарги окремою письмовою довідкою, що долучається до справи (протоколу).
3. Неприбуття на засідання комісії з місцевого референдуму осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги.
4. Копії скарги та доданих до неї документів надаються суб'єкту оскарження та заінтересованим особам заздалегідь, а в разі неможливості – не пізніше початку розгляду скарги. Суб'єкт оскарження має право подати письмові пояснення по суті скарги, які беруться до уваги комісією з місцевого референдуму при розгляді скарги.
5. Якщо комісія з місцевого референдуму при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин органами правопорядку, відповідні органи за зверненням комісії з місцевого референдуму перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів щодо припинення порушення законодавства у триденний строк з дня отримання звернення комісії, а якщо таке звернення отримано ними менше ніж за три дні до дня голосування, у день голосування чи в наступний за ним день, невідкладно. Про результати перевірки та вжиті заходи відповідні органи повідомляють комісію, яка до них звернулася.
6. Комісія з місцевого референдуму приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб'єктом звернення із скаргою, з порушенням строків оскарження, встановлених статтею 121 цього Закону, або якщо предмет оскарження виходить за межі встановлених законом повноважень відповідної комісії з місцевого референдуму.
7. Інші питання порядку розгляду скарг комісіями з місцевого референдуму визначаються Центральною виборчою комісією відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 123. Докази

1. Доказами, на підставі яких комісія з місцевого референдуму встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення суб'єкта звернення, суб'єкта оскарження чи заінтересованих осіб, та інші обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги, можуть бути:
 - 1) письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги;
 - 2) письмові пояснення суб'єктів процесу місцевого референдуму, посадових і службових осіб органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, відповідних органів правопорядку, отримані на вимогу суб'єкта розгляду скарги, в тому числі і членів комісії з місцевого референдуму на виконання повноважень комісії з місцевого референдуму;

3) речові докази;

4) висновки експертів, надані письмово на запит комісії з місцевого референдуму – суб'єкта розгляду скарги, суб'єкта звернення або суб'єкта оскарження;

5) аудіо-, відеоматеріали.

2. Докази комісії з місцевого референдуму надають суб'єкт звернення із скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи. Комісія з місцевого референдуму – суб'єкт розгляду скарги може звернутися із запитом (витребувати) додаткові докази за власною ініціативою або на прохання суб'єкта звернення із скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованих осіб.

3. Якщо суб'єкт звернення із скаргою, суб'єкт оскарження чи заінтересована особа не надасть доказів для підтвердження обставин, на які він посилається, комісія з місцевого референдуму вирішує справу на основі наявних доказів.

4. Комісія з місцевого референдуму бере до розгляду лише ті докази, які мають значення для розгляду скарги. Про відхилення доказів, які не мають значення для розгляду скарги або не мають доказової сили, зазначається у рішенні комісії – суб'єкта розгляду скарги.

5. Обставини (факти), для доведення яких законом установлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування.

6. Письмові докази подаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії. Якщо подано копію письмового доказу, комісія з місцевого референдуму має право вимагати подання оригіналу або самостійно витребує оригінал письмового доказу. Після розгляду скарги комісія на вимогу власника документа повертає оригінал документа, а в справі скарги залишається засвідчена комісією його копія.

7. Комісія з місцевого референдуму оцінює належність, достовірність кожного доказу, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, керуючись законом. Ніякі докази не мають наперед встановленої сили, крім обставин, фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили.

Стаття 124. Рішення комісії з місцевого референдуму за підсумком розгляду скарги по суті

1. Рішення комісії з місцевого референдуму – суб'єкта розгляду скарги повинно бути законним і обґрунтованим.

2. Перед розглядом скарги по суті комісія з місцевого референдуму вивчає скаргу для встановлення таких обставин:

1) чи подано скаргу належним суб'єктом звернення із скаргою, визначеним цим Законом;

2) чи віднесено цим Законом розгляд скарги до повноважень комісії з місцевого референдуму (належний суб'єкт розгляду скарги);

3) чи дотримано суб'єктом звернення із скаргою строки оскарження, встановлені цим Законом.

3. Комісія з місцевого референдуму приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб'єктом звернення із скаргою чи до неналежного суб'єкта розгляду скарги або з порушенням строків оскарження, встановлених цим Законом.

4. Під час розгляду по суті скарги щодо рішення суб'єкта оскарження суб'єкт розгляду скарги вирішує:

- 1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб'єктом оскарження;
- 2) чи було оскаржуване рішення прийнято суб'єктом оскарження на законних підставах;
- 3) чи було оскаржуване рішення прийнято в межах повноважень та відповідно до визначеної законом процедури;
- 4) чи підтверджуються викладені у скарзі вимоги наданими доказами;
- 5) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин;
- 6) чи належить задовольнити кожен з вимог суб'єкта звернення із скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;
- 7) чи належить поновити порушені права або законні інтереси суб'єкта звернення із скаргою в інший спосіб;
- 8) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту скасування рішення, вчинити.

5. Під час розгляду по суті скарги щодо дії (бездіяльності) суб'єкта оскарження суб'єкт розгляду скарги вирішує:

- 1) чи мала місце оскаржувана дія (бездіяльність) суб'єкта оскарження;
- 2) чи оскаржувана дія (бездіяльність) здійснювалася (вчинялася) суб'єктом оскарження на законних підставах;
- 3) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин та чи віднесено законом розгляд цієї скарги до повноважень суб'єкта розгляду скарги;
- 4) чи належить задовольнити кожен з вимог суб'єкта звернення зі скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;
- 5) чи належить поновити порушені права або законні інтереси суб'єкта звернення із скаргою в інший спосіб;
- 6) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту визнання оскаржених дій чи бездіяльності протиправними, вчинити.

6. При розгляді скарги по суті суб'єкт розгляду скарги може задовольнити скаргу повністю або частково чи відмовити в її задоволенні.

7. У разі задоволення скарги суб'єкт розгляду скарги може прийняти рішення, яким:

- 1) визнати рішення суб'єкта оскарження чи окремі його положення, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства про місцевий референдум (є протиправними), порушують права громадян на участь у процесі місцевого референдуму, права та законні інтереси суб'єкта процесу місцевого референдуму;
- 2) скасувати оскаржене рішення;
- 3) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення місцевого референдуму;
- 4) зобов'язати суб'єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;
- 5) поновити в інший спосіб порушені права громадян, права та законні інтереси суб'єкта процесу місцевого референдуму;

б) зобов'язати суб'єкта оскарження та/або інший орган, іншого суб'єкта процесу місцевого референдуму здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення місцевого референдуму, дії, які впливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

8. Суб'єкт розгляду скарги, встановивши, що рішення, дії чи бездіяльність не відповідають законодавству про місцевий референдум, задовольняє скаргу. При задоволенні скарги суб'єкт розгляду скарги може задовольнити всі або частину вимог суб'єкта звернення із скаргою.

9. Комісія з місцевого референдуму вищого рівня за підсумком розгляду скарги, рішення суду або з власної ініціативи може скасувати рішення комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання.

10. Комісія з місцевого референдуму відмовляє в задоволенні скарги, якщо встановить, що рішення, дії або бездіяльність суб'єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують права виборців, права і законні інтереси інших суб'єктів процесу місцевого референдуму.

11. Копія рішення суб'єкта розгляду скарги видається чи надсилається суб'єкту звернення зі скаргою, суб'єкту оскарження, заінтересованим особам, відповідній комісії з місцевого референдуму, іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішенні, не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а в разі прийняття рішення напередодні, в день голосування або наступного дня, – невідкладно.

РОЗДІЛ XII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім:

1) частин шостої, дев'ятої статті 45, частини четвертої статті 108 щодо застосування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи для надсилання копій актів, протоколів, постанов, протоколу про результати місцевого референдуму, частини вісімнадцятої статті 31, частини другої статті 32 щодо обов'язку ініціативної групи передати до територіальної комісії з місцевого референдуму підписні електронні дані, що набирають чинності з дня наступного за днем прийняття Центральною виборчою комісією рішення про введення в експлуатацію автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи.

До прийняття рішення про введення в експлуатацію автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи копії актів, протоколів, постанов, протоколу про результати місцевого референдуму надсилаються до Центральної виборчої комісії засобами електронного поштового зв'язку.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) у Кодексі адміністративного судочинства України (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 48, ст. 436):

частину четверту статті 151:

після слова «безперервність» доповнити словами «процедур з реалізації ініціативи щодо проведення референдуму»;

після слів «всеукраїнського референдуму» доповнити словами «місцевого референдуму»;

у статті 273:

у частині першій слова «а також ініціативна група референдуму, інші суб'єкти ініціювання референдуму» замінити словами «суб'єкти процесу референдуму (крім комісії референдуму), а також учасники процедур з реалізації ініціативи щодо проведення референдуму»;

у частині четвертій слова «обласних комісій з референдуму і комісії Автономної Республіки Крим з всеукраїнського референдуму» замінити словами «окружних комісій з всеукраїнського референдуму, територіальних комісій з місцевого референдуму»;

у статті 275:

у частині першій слова «ініціативна група референдуму, інші суб'єкти ініціювання референдуму» замінити словами «суб'єкти процесу референдуму, а також учасники процедур з реалізації ініціативи щодо проведення референдуму»;

у частині другій слова «учасник всеукраїнського референдуму» виключити;

у статті 276:

у частині другій слова «учасник всеукраїнського референдуму» виключити;

у частині третій усі слова «всеукраїнського» виключити;

частину другу статті 279 після слів «партії (блоку)» доповнити словами «громадської організації»;

2) у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» Відомості Верховної Ради України, 1997, № 24, ст.170):

статтю 7 викласти у такій редакції:

«Стаття 7. Місцевий референдум

1. Місцевий референдум є формою вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення.

2. Правові засади здійснення народного волевиявлення через місцевий референдум, його організація та порядок проведення визначаються законом про місцевий референдум.»;

у статті 78:

частину другу викласти у такій редакції:

«2. Повноваження сільської, селищної, міської, районної в місті ради за наявності підстав, передбачених пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, та в інших випадках можуть бути припинені достроково за рішенням місцевого референдуму. Порядок проведення місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень ради визначається законом про місцевий референдум.»;

частину третю виключити;

у статті 79:

частину третю викласти в такій редакції:

«3. Повноваження сільського, селищного, міського голови за наявності підстав, передбачених абзацом першим частини другої цієї статті, можуть бути припинені

достроково за рішенням місцевого референдуму або за рішенням відповідної ради, прийнятим шляхом таємного голосування не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу ради. Порядок проведення місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови визначається законом про місцевий референдум.»;

частину четверту виключити;

пункт третій частини одинадцятої викласти в такій редакції:

«3) з підстав, зазначених в абзаці першому частини другої цієї статті, - з дня офіційного оприлюднення результатів місцевого референдуму або прийняття відповідною радою рішення про дострокове припинення повноважень»;

3) у частині другій статті 7 Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ» (Відомості Верховної Ради України, 1999, № 11, ст. 79):

в абзаці першому слова «територіальної громади міста Києва, прийнятого шляхом проведення місцевого референдуму, або за» виключити;

в абзаці другому слова «територіальної громади міста Києва або» виключити;

4) у пункті 15 частини четвертої статті 9 Закону України «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим» (Відомості Верховної Ради України, 2007, № 14, ст.168) слова «або на республіканський (місцевий) референдум» виключити;

5) у статті 5 Закону України «Про географічні назви» (Відомості Верховної Ради України, 2005, № 27, ст.360):

у частині шостій слова «думки більшості населення, яке проживає на території, де розташовані ці об'єкти. Врахування думки більшості населення здійснюється відповідно до закону про референдуми» замінити словами «рішення місцевого референдуму з цих питань у територіальній громаді, де розташовані такі об'єкти»;

у частині дванадцятій слова «думки більшості населення, яке проживає на території, де розташовані ці об'єкти, відповідно до закону про референдуми» замінити словами «рішення місцевого референдуму з цих питань у територіальній громаді, де розташовані такі об'єкти»;

6) в абзаці четвертому частини першої статті 5 Закону України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення» (Відомості Верховної Ради України, 2005, № 51, ст.555):

слова «результати консультативного референдуму» замінити словами «звіт за результатами проведення публічних консультацій»;

слова «якщо він проводився в адміністративно-територіальних одиницях» виключити;

7) у частині другій статті 9 Закону України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим» (Відомості Верховної Ради України, 1998, № 29, ст.191) пункт 3 виключити;

8) у Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (Відомості Верховної Ради України, 2015, № 13, ст.91):

у статті 7:

у частині п'ятій слова «або про проведення місцевого референдуму щодо підтримки об'єднання територіальних громад» виключити;

у частині сьомій слова «а також у разі підтримки добровільного об'єднання територіальних громад на місцевому референдумі» виключити;

у частині першій статті 8 слова «або з моменту набрання чинності рішенням про підтримку добровільного об'єднання територіальних громад на місцевому референдумі» виключити;

9) у Законі України «Про Державний реєстр виборців» (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 5, ст. 34; 2014 р., № 20–21, ст. 731; 2020 р., №№ 7–9, ст. 48):

частину третю статті 7 після слів «всеукраїнському референдумі» доповнити словами «місцевому референдумі»;

частину першу статті 21 доповнити пунктом 3 такого змісту:

«3) того, чи використано його персональні дані для підтримки ініціативи проведення місцевого референдуму за народною ініціативою»;

у статті 26:

у частині першій:

пункт 1 доповнити словами «дільницях всеукраїнського референдуму, місцевого референдуму»;

пункт 2 доповнити словами «місцевого референдуму»;

у частині другій:

після слів «всеукраїнського референдуму» доповнити словами «місцевого референдуму»;

після слів «кандидатур до складу виборчих комісій» доповнити словами «комісій із місцевого референдуму»;

10) пункт 4 частини одинадцятої статті 14 Закону України «Про політичні партії в Україні» (Відомості Верховної Ради України,

2001 р., № 23, ст. 118; 2015 р., № 49–50, ст. 449; 2020 р., № 35, ст. 254) доповнити словами «фонду агітації щодо ініціативи проведення місцевого референдуму, фонду місцевого референдуму»;

11) пункт 81 частини першої статті 11 Закону України «Про запобігання корупції» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056; 2015 р., № 49–50, ст. 449) після слів «звітів про надходження та використання коштів фонду всеукраїнського референдуму» доповнити словами «звітів про надходження та використання коштів фонду агітації щодо ініціативи проведення місцевого референдуму, звітів про надходження та використання коштів фонду місцевого референдуму»;

3. Кабінету Міністрів України:

1) у двомісячний строк з дня набрання чинності цим Законом підготувати та подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

2) у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону;

4. Центральній виборчій комісії:

1) у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

забезпечити прийняття актів, передбачених цим Законом;

привести свої акти у відповідність із цим Законом;

2) не пізніше дев'яти місяців з дня, наступного за днем після набрання чинності законом про Державний бюджет, що передбачатиме кошти на створення автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи, забезпечити створення такої систем та введення її в експлуатацію.

5. Національному банку України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом привести свої акти у відповідність із цим Законом.

6. Проведення місцевого референдуму у селах, селищах і містах Автономної Республіки Крим, в межах міста Севастополя, у селах, селищах і містах окремих районів Донецької та Луганської областей можливе через три роки з моменту повернення тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях під загальну юрисдикцію України. Під поверненням вищезгаданих у цьому пункті територій під загальну юрисдикцію України розуміється припинення тимчасової окупації та збройної агресії Російської Федерації проти України, а саме: виведення усіх незаконних збройних формувань, керованих, контрольованих і фінансованих Російською Федерацією, російських окупаційних військ, їх військової техніки з території України; відновлення повного контролю України за державним кордоном України; роззброєння всіх незаконних збройних формувань та найманців, які діють на тимчасово окупованих територіях України; відновлення конституційного ладу та правопорядку на тимчасово окупованих територіях України; забезпечення безпеки громадян України, які проживають на відповідних територіях Автономної Республіки Крим, Донецької і Луганської областей та міста Севастополя, після повноцінного завершення на відповідних територіях процедур з роззброєння, демілітаризації та реінтеграції відповідно до стандартів Організації Об'єднаних Націй та Організації з безпеки і співробітництва в Європі.



СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: СТЕФАНЧУК РУСЛАН ОЛЕКСІЙОВИЧ

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA1040000062EE1500EAA78601

Дійсний до: 14.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 2д9/2-2021/98662 від 19.03.2021



444396